

Lakiosasto

10.10.1995

Työeläkelaitoksille

KANSANELÄKEJÄRJESTELMÄN UUDISTAMINEN SEKÄ SAIRAUSPÄIVÄRAHAJÄRJESTELMÄN
JA KUNTOOUTUSSÄÄNNÖSTEN UUDISTAMINEN

1.
Yleistä

Hallitus on antanut eduskunnalle esitykset kansaneläkejärjestelmän uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 119/1995 vp) sekä sairauspäivärahajärjestelmän ja kuntoutuksen uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 124/1995 vp). Kansaneläkejärjestelmän uudistamista koskevaan esitykseen sisältyy myös työeläkkeiden yhteensovittamista koskeva TEL 8 §:n muutosesitys. Esitykset ovat liitteenä.

Muutokset on esitetty tulemaan voimaan 1.1.1996.

2.
Kansaneläkejärjestelmän uudistaminen

Esityksen mukaan kansaneläke tulisi kokonaisuudessaan eläkevähenteiseksi. Oikeutta kansaneläkkeeseen ei enää olisi, jos työeläke yksinäisellä henkilöllä ylittää I kuntakalleusryhmässä 5 294 markkaa kuukaudessa ja II kalleusryhmässä 5 078 markkaa kuukaudessa. Naimisissa olevilla vastaavat rajat ovat 4 670 ja 4 488 markkaa kuukaudessa.

Vuonna 1996

Vuoden 1996 aikana kansaneläkkeeseen kuuluisi vielä pohjaosa ja lisäosa. Ennen 1.1.1996 alkanut eläke, johon kuuluu pohjaosan lisäksi lisäosa, maksettaisiin edelleen entisen suuruisena.

Jos henkilölle uusien säännösten voimaantullessa maksetaan vain pohjaosaa (nykyisin 445 markkaa kuukaudessa), sitä alennettaisiin 60 markalla kuukaudessa.

Vuonna 1996 alkavissa eläkkeissä eläkevähenteisyys toteutettaisiin vielä pohjaosan ja lisäosan osalta erikseen. Tällöin pohjaosa ja lisäosa voisivat olla 0 markkaa, jos työeläke on niin suuri, ettei kansaneläkeoikeutta ole.

Lakiosasto

10.10.1995

Vuoden 1996 jälkeen

Kaikki kansaneläkkeet muutettaisiin kokonaan eläkevähenteisiksi. Aikaisemmin pelkkää pohjaosaa saaneiden 60 markalla vähennettyä pohjaosaa vähennettäisiin vuosittain 20 %:lla vuoden 1996 tasosta. Jos näin laskettu kansaneläkkeen määrä jäisi pienemmäksi kuin uusi, samoilla työeläketuloilla myönnettävä kansaneläke, eläkettä maksettaisiin vähintään tämän mukaisena.

3

Työeläkkeiden yhteensovitus

Koska kansaneläkkeen pohjaosaa ei enää vuoden 1996 alusta lähtien maksettaisi kaikille eläkkeensaajille, pohjaosan vaikutus työeläkkeen yhteensovitusrajan määräämisessä poistettaisiin.

TEL 8 §:n muutoksen jälkeen yhteensovitusraja olisi kaikilla työeläkkeeseen oikeutetuilla 60 % (osatyökyvyttömyyseläkkeessä 30 %) yhteensovitusperusteesta.

4

Sairauspäiväraahajärjestelmän uudistaminen

Esityksen mukaan sairauspäivärahalla korvattaisiin vain menetettyä ansiota. Päivärahan saaminen edellyttäisi, että henkilöllä on työtuloja ainakin 5 000 markkaa vuodessa.

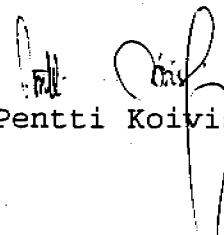
Jollei henkilöllä ole lainkaan työtuloja tai tulot olisivat alle 5 000 markkaa, päivärahan määrä olisi 0 markkaa. Näissäkin tilanteissa vahvistettaisiin päivärahan ensisijaisuusaikaa vastaava aika ja työkyvyttömyyseläke alkaisi sen päätyttyä.

5

Ruotsinkieliset hallituksen esitykset

Ruotsinkielisinä hallituksen esityksiä voi tilata Painatuskeskus Oy:stä, puhelin (90) 5660 566.

ELÄKETURVAKESKUS

Seppo Pietiläinen
Pentti Koivistoinen

HE 119/1995 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle kansaneläkejärjestelmän uudistamista koskeväksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että kansaneläkkeestä tulee vähimmäiseläkkeen tavoitteiden mukaisesti kokonaisuudessaan eläkevähenteinen. Vuoden 1996 alusta kansaneläkettä ei enää myönnetä, jos yksinäisen henkilön työeläke I kuntakalleusryhmässä ylittää 5 294 markkaa kuukaudessa ja II kalleusryhmässä 5 078 markkaa kuukaudessa. Naimisissa olevilla vastaavat rajat ovat I kalleusryhmässä 4 670 markkaa kuukaudessa ja II kalleusryhmässä 4 488 markkaa kuukaudessa.

Vuoden 1996 aikana kansaneläkkeeseen kuuluu vielä lisäosa ja pohjaosa, mutta vuonna 1996 alkavissa eläkkeissä pohjaosa on eläkevähenteinen ja sen määrä voi olla nolla työeläkkeen määrän ollessa suurempi kuin edellä mainitut markkamäärät. Vuoden 1997 alusta kaikki kansaneläkkeet muutetaan kokonaisuudessaan työeläkevähenteisiksi.

Jos henkilö saa sen suuruista työeläkettä, ettei hänellä enää olisi oikeutta kansaneläkkeeseen, ja hänelle maksetaan kuitenkin voimassa olevan lain mukaista kansaneläkkeen pohjaosaa, eläkkeen pohjaosaa pienennetään asteittain. Vuoden 1996 alusta maksussa olevaa pohjaosaa pienennetään 60 markkaa kuukaudessa. Tämän jälkeen tämä kansaneläkkeen määrä pienenee 20 % vuodessa vuoden 1996 tasosta.

Myös työeläkkeen yhteensovittamista kansaneläkkeen pohjaosan kanssa tarkistetaan. Vuodesta 1996 lukien myönnettäviin työeläkkeisiin kansaneläke ei enää vaikuta.

Kansaneläkejärjestelmään ehdotetaan tehtäväksi myös muita eläkemenoja pienentäviä säästöjä. Vuoden 1996 alusta poistetaan hautausavustusjärjestelmä sekä myös lapsikorotus- ja puolisolisjärjestelmä. Eläkkeisiin tehtäisiin normaali indeksikorotus vuoden 1996 alusta vuoden 1994 lokakuusta vuoden 1995 lokakuuhun tapahtunutta elin-

kustannusten nousua vastaavasti. Sen sijaan eläkkeisiin ei tehtäisi lokakuusta 1992 lokakuuhun 1993 tapahtuneen elinkustannusten nousun edellyttämää indeksikorotusta, joka jätettiin toteutumatta vuonna 1994. Indeksikorotusta ei myöskään tehtäisi vammaisuuksiin vuosina 1996, 1997 eikä 1998.

Kansaneläkkeen muuttaminen eläkevähenteiseksi säästää kansaneläkemenoja vuonna 1996 400 miljoonaa markkaa. Alkavien kansaneläkkeiden osalta säästöä kertyy 95 miljoonaa markkaa ja maksussa olevien pohjaosien eläkevähenteisyydestä 305 miljoonaa markkaa vuositasolla. Hautausavustuksen, lapsikorotuksen ja puolisolisan poistamisesta kertyy säästöjä 35 miljoonaa markkaa vuonna 1996 ja vammaisuuksien indeksitarkistuksesta 15 miljoonaa markkaa. Vuoden 1994 indeksikorotuksen pysyvä poijättäminen säästää kansaneläkemenoja 290 miljoonaa markkaa ja muita kansaneläkeindeksillä tarkistettavia etuusmenoja 30 miljoonaa markkaa. Säästön arvioidaan kasvavan vajaaseen 3 miljardiin markkaan vuonna 2000 ja yli 4 miljardiin markkaan vuoteen 2010 mennessä. Uudistus lisää hiukan työeläkemenoja.

Kansaneläkkeisiin vuoden 1996 alusta tehtävän indeksikorotuksen sekä työeläkkeisiin tulevan indeksikorotuksen, kansaneläkemaksun poistumisen ja sairausvakuutusmaksun alenemisen seurauksena kenenkään eläkkeensaajan maksussa oleva kokonaiseläketulo ei alene nyt ehdotettavien uudistusten seurauksena vuonna 1996.

Esitys liittyy valtion vuoden 1996 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Väestön ikärakenteen takia eläkemenot tulevat kasvamaan. Suuret ikäluokat tulevat vanhuuseläkeikään vuoden 2010 tienoilla. Eläkepolitiikan luonteeseen kuuluu sitoumusten pitkäaikaisuus. Talouden kiristynyt tilanne on viime vuosina vaatinut huomion kiinnittämistä myös eläketurvassa saataviin säästötoimiin. Työeläkejärjestelmään on keväällä 1995 sovittu eläkemenoja vähentävistä muutoksista, jotka varmistavat työeläkejärjestelmän rakenteen säilyvyyden. Hallitusohjelman mukaan "vähimmäisturvan etuusjärjestelmää on selkeytettävä. Työ- ja kansaneläke muodostavat kokonaisuuseläketurvan. Eläkejärjestelmiä kehitetään kokonaisuutena, jonka yhteydessä muun muassa kansaneläkkeiden pohjaosan eläkevähenteisyys toteutetaan." Tämän vuoksi on tarkoituksenmukaista, että myös kansaneläkejärjestelmän merkitystä vähimmäiseläkejärjestelmänä tarkennetaan tekemällä se kokonaan eläkevähenteiseksi. Työeläkkeitä ja kansaneläkettä koskevan kokonaisuudistuksen toteuttaminen hallitusohjelmassa sovitulla tavalla on välttämätöntä kestäväen eläkepolitiikan jatkumisen turvaamiseksi.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Suomessa eläkejärjestelmä muodostuu kahdesta rinnakkaisesta järjestelmästä. Kansaneläke huolehtii vähimmäiseläkkeestä ja työeläkkeen tehtävänä on taas taata työssäoloaikaisen kulutustason säilyminen eläkkeelle jäädessä. Tehtävänjako vahvistettiin viimeksi 1980-luvun alussa kansaneläkejärjestelmän kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Työeläkkeen tavoitetaso on 60 % palkasta. Työeläkejärjestelmän asteittaisen voimaantumisen takia keskimääräinen eläketaso on kuitenkin alempi kuin tämä taso. Eläketaso kohooa noin vuoteen 2010, jonka jälkeen keskieläkkeen suhde keskipalkkaan pysyy suunnilleen ennallaan. Keskieläkkeen arvioidaan vuoden 2010 tienoilla olevan lähellä 60 %:a palkasta.

Kansaneläke ja työeläke on yhteensovitettu siten, että työeläke pienentää kansaneläkettä. Käytännössä yhteensovitus on säädetty lisäosan eläkevähenteisyydellä. Tämä on tar-

koittanut sitä, että kansaneläkkeen lisäosa on pienentynyt 50 pennillä jokaista markan kasvua kohden, jolla työeläkkeen määrä on ylittänyt 242 markkaa kuukaudessa. Lisäosa on poistunut kokonaan yksinäisellä eläkkeensaajalla I kuntakalleusryhmässä, kun työeläke on vuoden 1995 tasossa 4 403 markkaa kuukaudessa ja II kalleusryhmässä 4 187 markkaa kuukaudessa. Puolisoiilla lisäosaoikeutta ei enää ole ollut, jos työeläke on I kuntaryhmässä ollut 3 779 markkaa kuukaudessa ja II kuntaryhmässä 3 596 markkaa kuukaudessa. Näissä tapauksissa henkilölle on kuitenkin maksettu kansaneläkkeen pohjaosaa, jonka määrä on 445 markkaa kuukaudessa.

Täysimääräinen kansaneläke, pohjaosa ja lisäosa yhteenlaskettuna, on yksinäisellä henkilöllä I kuntaryhmässä 2 526 markkaa kuukaudessa ja II kuntaryhmässä 2 418 markkaa kuukaudessa. Naimisissa olevalla vastaavat määrät ovat I kuntaryhmässä 2 214 markkaa kuukaudessa ja II kuntaryhmässä 2 122 markkaa kuukaudessa.

Myös työeläkejärjestelmässä kansaneläke otetaan huomioon. Kansaneläkkeen pohjaosa otetaan täysimääräisesti huomioon työeläkkeen yhteensovituksessa, kun palkka ylittää 14 348 markkaa kuukaudessa. Jos palkka on alle 7 065 markkaa kuukaudessa, pohjaosaa ei oteta huomioon lainkaan. Palkan ylittäessä edellä mainitun alemman tuloajan työeläkettä vähentävänä otetaan huomioon 6 % ylitteestä.

Hautausavustusta on suoritettu silloin, kun henkilö ei ole saanut vanhuus-, työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkettä tai on saanut sitä vähemmän kuin vuoden ajan ennen kuolemaansa. Avustusta on maksettu myös alle 16 vuotiaana kuolleen lapsen jälkeen. Täyden hautausavustuksen määrä on 4 435 markkaa.

Kansaneläkkeensaajalle on maksettu puolisolisää, jos hänen puolisonsa ei ole kyennyt pienten lasten hoidon tai muun sellaisen syyn takia saamaan omalla työllään toimeentuloa. Lisän määrä on 405 markkaa kuukaudessa. Jos eläkkeensaajalla on ollut huollettavana 16 vuotta nuorempi lapsi, eläkkeeseen on maksettu lapsikorotus, jonka määrä on 262 markkaa kuukaudessa lasta kohden.

2.2. Nykytilan arviointi

Vähimmäiseläketurvan järjestäminen on nykyisten säännösten mukaan epäjohtonmu-kaista. Vaikka kansaneläkkeen lisäosa on eläkevähenteinen, on myös työeläkkeen määrää rajattu yhteensovituksessa suurim-millaan kansaneläkkeen pohjaosan määrällä. Eläkkeensaajien kannalta pohjaosan suhteel-linen osuus kokoniseläkkeestä on jatkuvasti pienentynyt, koska pohjaosan määrä on reaalisesti pysynyt ennallaan vuodesta 1966 alkaen. Henkilöillä, joilla ei ole oikeutta lisäosaan, pohjaosan määrä on korkeimmil-laankin noin 11 % kokoniseläkkeestä.

Kansaneläkkeen vähimmäiseläketavoite ei välttämättä edellytä, että henkilöille makset-tasiin tasasuuruista pohjaosaa työeläkkeen suuruudesta riippumatta. Pohjaosan maksa-minen on myös kustannustekijä, jonka aihe-uttamat menot kasvavat suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle. Kansaneläkkeen tasasu-ruisen pohjaosan on nähty liittyvän kansan-eläkevakuutusmaksuun. Tarkoitus on, että tästä veroperusteisesta sosiaaliturvamaksusta luovutaan.

Kansaneläkkeen määrää on korotettu huol-tosuhteen perusteella, vaikka muissa järjes-telmissä on jo luovuttu näistä, koska ne korvataan muilla perhetuketuoksilla. Lapsi-korotukset on poistettu jo vuoden 1994 alusta kaikista sairausvakuutuslain mukai-sista etuuksista, kuntoutusrahasta sekä opin-totuesta.

Henkilölle kahdesta eri järjestelmästä tule-vien eläke-etuuksien johdosta kansaneläke-laitos ja työeläkelaitokset ovat pyrkineet yhdenmukaiseen ratkaisulinjaan työkyvyttö-myyseläkettä ratkaistaessa. Tämä on to-teutettu neuvottelumenettelyllä.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

3.1.1. Kansaneläkkeen eläkevähenteisyys

Eläketurvan sitoumusten varmistamiseksi olisi tarkoituksenmukaista, että kansaneläkkeen tavoite vastata eläkkeensaajien vähim-mäiseläketurvasta selkeytettäisiin. Sen mu-kaan kansaneläkkeen määrän tulisi pienentyä työeläkkeen kasvaessa siten, että kansanelä-kettä maksettaisiin vain, jos ansioeläke jää pieneksi tai työstä kanttunutta eläkeoikeutta ei ole lainkaan. Myös huoltosuhteen perus-

teella annettavista korotuksista tulisi kansan-eläkkeessä luopua. Muutos vastaa muissa maissa vallitsevia eläkejärjestelmiä. Suomen nykyistä kansaneläkettä vastaavia järjestel-miä on käytössä lähinnä vain Pohjoismaissa. Kuitenkin muun muassa Ruotsissa valmistel-laan lainmuutosta, jonka jälkeen uusi niin kutsuttu takuueläke maksetaan vain, jos ATP-eläke alittaa tietyt rajat.

Edellä olevan johdosta ehdotetaan, että kansaneläkkeestä tulee kokonaan eläkevähenteinen. Oikeutta kansaneläkkeeseen ei enää olisi, jos työeläke yksinäisellä henki-löllä ylittää I kuntakalleusryhmässä 5 294 markkaa kuukaudessa ja II kalleusryhmässä 5 078 markkaa kuukaudessa. Jos henkilö on naimisissa, kansaneläkettä ei enää makseta, kun työeläke on I kalleusryhmässä 4 670 markkaa kuukaudessa ja II kuntaryhmässä 4 488 markkaa kuukaudessa. Työeläkkeen määrän ollessa pienempi kuin edellä maini-tut markkamäärät, mutta suurempi kuin se markkamäärä, josta nykyinen lisäosa lakkaa eli yksinäisellä I kuntakalleusryhmässä 4 403 markkaa kuukaudessa ja II kalleusryh-mässä 4 187 markkaa kuukaudessa ja puo-lisoilla vastaavasti I kalleusryhmässä 3 779 markkaa kuukaudessa ja II kalleusryhmässä 3 596 markkaa kuukaudessa, kansaneläkkeen määrä on 445 ja 60 markan välillä kuukaudessa. Markkamäärät vastaavat vuo-den 1995 indeksitasoa. Vuoden 1996 alusta näitä tarkistetaan kansaneläkeindeksin nou-sulla.

Vuonna 1996 kansaneläkkeen eläkevähentei-syys toteutetaan alkavissa eläkkeissä vielä lisäosan ja pohjaosan osalta erikseen. Oikeus kansaneläkkeeseen vahvistetaan työeläkkeen ylittäessä edellä mainitut markkamäärät, jolloin pohjaosan ja lisäosan määrä todetaan nollaksi. Vuodesta 1997 lähtien siirrytään kokonaan eläkevähenteiseen eläkejärjestel-mään. Maksussa olevat kansaneläkkeet muunnetaan myös eläkevähenteisiksi, mutta aikaisemmin pelkkää pohjaosaa saaneille maksettaisiin edelleen kansaneläkettä siirty-mäkauden ajan.

Ennakoilmoitus- ja neuvottelumenettelyn kehittämistä selvitetään parhaillaan sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa työryhmäs-sä ja ehdotukset menettelystä yhtenäisen ratkaisulinjan säilyttämiseksi työkyvyttö-myyseläkkeitä ratkaistaessa tehdään vuoden 1996 aikana. Samalla selvitetään, miten yhtenäinen ratkaisulinja voidaan varmistaa uudessa järjestelmässä.

Jos henkilö saa tällä hetkellä pohjaosaa, eikä hänelle enää kuuluisi kansaneläkettä työeläkkeen ylittäessä edellä mainitut kansaneläkkeeseen oikeuttavat markkamäärät, pohjaosaa alennetaan vuoden 1996 alusta 60 markalla kuukaudessa.

Tämän jälkeen pohjaosaa vähennetään vuosittain 1.1.1996 tasosta 20 %:lla. Jos kuitenkin näin laskettu kansaneläkkeen määrä jäisi pienemmäksi kuin uusi samoilla työeläketuloilla myönnettävä kansaneläke, eläkettä maksettaisiin vähintään tämän mukaisena.

3.1.2. Hautausavustus, puolisolisä ja lapsikorotus

Kansaneläkejärjestelmän selkeyttämiseksi ja valtiontaloudellisista syistä ehdotetaan, että kansaneläkejärjestelmään kuuluvasta hautausavustusjärjestelmästä, puolisolisästä ja lapsikorotusjärjestelmästä luovutaan vuoden 1996 alusta. Ennen lain voimaantuloa kuolleen henkilön jälkeen hautausavustusta maksetaan entisten säännösten mukaisesti. Maksussa olevaa lapsikorotusta ja puolisolisää pienennetään 1.1.1997 lukien 20 %:lla vuosittain etuuden alkuperäisestä määrästä.

Kansaneläkkeen muuttuessa eläkevähenteiseksi on myös välttämätöntä poistaa kansaneläkkeen vaikutus työeläkkeen yhteensovituksessa. Ehdotettu laskentatavan muutos koskisi uusia ja uudelleen yhteensovitettavia eläkkeitä.

Asumistukijärjestelmien tehtäväjaon ja yhteensovittamisen säilyttämiseksi ennallaan ehdotetaan muutettavaksi myös asumistukilain 2 §:ää. Lain muutoksella pyritään siihen, että 1.1.1996 jälkeenkään ne henkilöt, joilla olisi oikeus kansaneläkkeeseen, mutta jotka eivät hae sitä työeläkkeen tai muun vastaavan korvauksen suuruuden vuoksi, hakisivat asumiseensa tukea eläkkeensaajien asumistukijärjestelmän kautta.

3.1.3. Indeksiturva

Kansaneläkkeet on sidottu elinkustannusindeksiin ja eläkkeitä on korotettava tai alennettava vuosittain tammikuun alusta kansaneläkelaisissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain (348/56) perusteella.

Kansaneläkkeen määrään sidottuja etuuksia ovat nykyisin kansaneläkelaitoksen maksaman sotilasavustuslain (781/93) mukaisen

sotilasavustuksen perusavustus, maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/90) mukaisen sukupolvenvaihdoseläkkeen ja maatalousyrittäjien luopumistukilain (1293/94) mukaisen luopumistuen täydennysosa sekä sosiaalihuoltolain (710/82) mukaisen toimeentulotuen perusosa. Kansaneläkeindeksi vaikuttaa myös kansaneläkelaitoksen maksaman kuntoutusrahan määrään silloin, kun kuntoutusraha maksetaan toimeentulotuen mukaisena. Tuloverolaisissa (1535/92) tarkoitettujen valtionverotuksen ja kunnallisverotuksen täydet eläketulovähennykset on määritelty täyden kansaneläkkeen määrän perusteella.

Vuonna 1994 ei suoritettu indeksikorotuksia eläkkeisiin, joten kansaneläkkeisiin jätettiin tekemättä 1,6 prosentin indeksitarkistus. Tätä ei hyvitetty myöskään vuonna 1995 kansaneläkkeensaajille.

Elinkustannuksissa tapahtuneen nousun huomioon ottaen kansaneläkettä korotettaisiin vuoden 1996 alusta vuoden 1994 loka-kuusta vuoden 1995 lokakuuhun tapahtunutta elinkustannusten nousua vastaavasti. Valtiontaloudellisista syistä eläkkeensaajat eivät kuitenkaan saisi vuonna 1996 eivätkä myöhemminkään eläkkeisiinsä korotusta loka-kuusta 1992 lokakuuhun 1993 tapahtuneen elinkustannusten nousun osalta. Muun väestön toimeentulossa tapahtuneet muutokset huomioon ottaen tällainen palauttaminen ei ole tarkoituksenmukaista. Asiasta ehdotetaan säädettäväksi pysyvällä lailla.

Kansaneläkeindeksin pisteluku laskettaisiin vuodesta 1996 lukien vuosittain siten, että elinkustannusindeksin pistelukuna käytetään edellisen kalenterivuoden lokakuun pistelukua, joka jaetaan luvulla 1,166 ja osamäärä pyöristetään lähimpään kokonaislukuun. Vuoden 1994 indeksilukuna käytetään kansaneläkeindeksin pistelukua 1170 ja vuonna 1995 pistelukua 1192. Asiasta annettaisiin tarkemmat säännökset valtioneuvoston päätöksellä.

Indeksitarkistus koskisi kansaneläkkeen lisäksi kansaneläkelaitoksen maksaman perhe-eläkkeen, rintamasotilaseläkelain (119/77) mukaisten etuuksien, ulkomaille maksettavan rintamalisän ja sotilasavustuksen perusavustuksen määriä sekä mainittuja etuuksia koskevissa laeissa sekä eläkkeensaajien asumistukilaisissa (592/78) mainittuja muita markkamääriä, joita tarkistetaan kansaneläkeindeksillä.

Säästötoimenpiteistä johtuen indeksitarkis-

tusta ei tehtäisi vammaisetuksiin eli lapsen hoitotukeen, vammaistukeen eikä kansaneläkelain mukaiseen eläkkeensaajien hoitotukeen vuosina 1996 - 1998.

Vaikka kansaneläkkeeseen ei enää 1.1.1996 alkaen myönnetä lapsikorotusta eikä puolisolisää, maksussa olevat lapsikorotukset ja puolisolisät maksetaan edelleen. Näin maksettavien lapsikorotuksien ja puolisolisien osalta indeksikorotuksista ehdotetaan luovuttavaksi pysyvästi.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Eläkejärjestelmän kustannukset

Kansaneläkkeen tekeminen kokonaan eläkevähenteiseksi säästää vuonna 1996 kansaneläkemenoja noin 400 miljoonaa markkaa. Tästä 95 miljoonaa markkaa kertyy uusien eläkkeensaajien tullessa uuden eläkevähenteisyyden piiriin tai jäädessä kansaneläkejärjestelmän ulkopuolelle. Hautausavustuksen, puolisolisän ja lapsikorotuksen poistamisesta syntyy vuonna 1996 säästöä noin 35 miljoonaa markkaa ja vammaiseturksien indeksitarkistuksista 15 miljoonaa markkaa.

Työeläkkeen yhteensovitusrajan muutos lisää työeläkemenoja yksityisaloilla arviolta 0,01 % palkoista vuonna 2000 ja 0,05 % palkoista vuonna 2010. Markkamääräinen lisäys on vastaavasti 20 miljoonaa markkaa ja 110 miljoonaa markkaa. Julkisella sektorilla suhteellinen vaikutus on suurempi ja on vuonna 2000 noin 0,06 % ja vuonna 2010 noin 0,2 % palkoista. Markkamääräinen lisäys on vastaavasti 40 miljoonaa markkaa ja 150 miljoonaa markkaa. Vuonna 1996 vaikutus on vielä hyvin vähäinen.

Kansaneläkejärjestelmän uudistamisesta aiheutuvien säästöjen ja työeläkejärjestelmän lisäkustannusten arvioidaan kehittyvän seuraavasti:

Säästöt nykyjärjestelmään nähden

Kansaneläkejärjestelmä	1996 milj.mk	2000 milj.mk	2010 milj.mk
Pohjaosan eläkevähenteisyys	400	2 550	3 900
Lapsikorotukset	10	90	100
Puolisolisät	0	2	2
Hautausavustukset	25	25	25
Säästö yhteensä	435	2 667	4 027

Työeläkkeen ja pohjaosan yhteensovittamisen aiheuttama työeläkemenon lisäys 60 260

Nettosäästö yhteensä 435 2 607 3 767

Vuoden 1994 indeksikorotuksen pysyvästä poisjättämisestä aiheutuva säästö kansaneläkejärjestelmässä on 290 miljoonaa markkaa ja muita kansaneläkeindeksillä tarkistettavia etuusmenoja 30 miljoonaa markkaa.

4.2. Organitoriset ja henkilövaikutukset

Muutoksen seurauksena kansalaisten eläketurva muodostuu yksinomaan työeläkelaitosten ansioeläketurvasta, jos heidän työeläkkeensä määrä ylittää kuntaryhmästä ja perheolosuhteista riippuen 5 294—4 488 markkaa kuukaudessa. Tämä merkitsee, että kansaneläkejärjestelmässä tehtävien hakemusten määrä pienenee tulevaisuudessa. Oleellista vähentymistä ei tapahtune vielä vuonna 1996, vaan vaikutukset tuntuvat pidemmällä aikajaksolla. Muutos edellyttää myös nykyisen työeläke- ja kansaneläkejärjestelmän työkyvyttömyyseläkkeitä koskevan neuvottelijajärjestelmän tarkistamista vireillä olevan selvityksen yhteydessä.

Kansaneläkejärjestelmään ehdotettavat muutokset edellyttävät myös lisäosan ja pohjaosan poistamisesta aiheutuvia tarkistuksia muuhun lainsäädäntöön. Tässä yhteydessä tehdään kansaneläkkeen pohjaosan ja lisäosan poistamisesta johtuvat välittömät muutokset. Muista muutoksista säädetään erikseen. Pohjaosa jäisi edelleen perheläkejärjestelmään vuodeksi 1996 järjestelmän tarveharkintaisuudesta johtuen.

Kansaneläkkeiden lukumäärän supistuminen vaikuttaa myös kansaneläkelaitoksen työmäärään pidemmällä aikajänteellä, vaikka lähivuosina sillä ei ole olennaista vaikutusta henkilöstömääriin.

4.3. Vaikutukset eri kansanlaisryhmien asemaan

Ohessa oleva taulukko kuvaa eri eläkeryhmien osuutta kansaneläkkeen nykyisessä lisäosajärjestelmässä.

Lisäosaa saavien osuudet

Koko eläkekanta	Eläkkeensaajat 31.12.1994	Lisäosaa saavien osuus-%
Vanhuuseläkkeet	732 600	68
Työkyvyttömyyseläkkeet	232 300	59
Yksilölliset varh.eläkkeet	60 600	29
Työttömyyseläkkeet	42 500	50
Kaikki eläkkeet	1 068 000	63
Vuonna 1994 myönnetyt eläkkeet		
Vanhuuseläkkeet	19 000	46
Työkyvyttömyyseläkkeet	20 800	37
Yksilölliset varh.eläkkeet	9 200	21
Työttömyyseläkkeet	13 000	42
Kaikki eläkkeet	62 000	39

Kansaneläkkeen pohjaosan poistaminen vaikuttaa eläkettä alentavasti nimellisesti niillä työeläkkeen alueilla, joissa eläkepalkka on noin 10 000-12 000 markan suuruusluokkaa. Pohjaosan poisto työeläkkeen määrässä vaikuttaa jossain määrin työeläkettä korottavasti eläkepalkan ollessa 7 065-14 348 markan välillä ja tulee tällöinkin kysymykseen hyvin harvoin.

Vuonna 1996 arvioidaan kansaneläkejärjestelmän piiriin kuuluvan noin 421 000 sellaista eläkkeensaajaa, joilla kansaneläkkeenä on vain pohjaosa. Vuonna 1996 alkavista noin 60 000 uudesta eläkkeensaajasta noin 30 000:lla ei enää olisi oikeutta saada kansaneläkettä ja 6 000 kansaneläkkeen määrä vaihtelisi 60 markasta 445 markkaan kuukaudessa.

Eläkkeensaajille on myönnetty lapsikorotuksia noin 31 200. Nämä poistuvat asteittain eläkejärjestelmästä. Puolisolisiiä, jotka

poistuvat asteittain vuoden 1996 alusta, on 330. Vuonna 1994 hautausavustuksia oli myönnetty 6 239 kappaletta. Arvion mukaan lukumäärä olisi vuonna 1996 ollut samaa suuruusluokkaa.

Koska sekä työeläkkeisiin että kansaneläkkeeseen tehdään indeksitarkistus vuoden 1996 alusta ja eläkkeensaajille tulee myös vuoden 1996 alusta verohelpotuksia kansaneläkemaksun poiston ja sairausvakuutusmaksun alentamisen myötä, nyt ehdotettava uudistus ei alenna kenenkään maksussa olevan eläkkeen määrää.

Kansaneläkkeen pohjaosan ja lisäosan sekä työeläkkeen yhteismäärä ei alene vuonna 1996. Kun pohjaosaa vuonna 1997 alennetaan 20 %:lla, saattaa kokonaiseläke alentua, jos samalla eläkkeensaajalla on lapsikorotusta tai puolisolisiä, joita myös alennetaan 20 %:lla. Kansaneläke pysyy vuonna 1996 entisen määrällisenä pohjaosaa ja lisäosaa saavilla, joten kansaneläkkeen pohjaosan aleneminen ei heikennä pienituloisten eläkeläisten asemaa. Keskituloisten kokonaiseläkkeeseen se vaikuttaa suhteellisesti enemmän kuin suurituloisten.

Esitys liittyy valtion talousarvioesitykseen vuodelle 1996 ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

5. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä. Mukana valmisteluissa ovat olleet myös kansaneläkelaitos ja Eläketurvakeskus. Asiasta on kuultu myös Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK:ta, Teollisuuden ja Työntekijöiden keskusliitto TT:tä ja Työeläkelaitosten Liitto TELA:aa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki kansaneläkelain muuttamisesta

23 a §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi kansaneläkkeen rakenteen muuttamisen vuoksi. Kansaneläkkeellä tarkoitettaisiin vuonna 1996 eläkettä, joka muodostuisi pohjaosasta ja lisäosasta. Vuodesta 1997 nykyinen pohjaosa ja lisäosa kansaneläkkeessä olisi yhdistetty eläkevähenteiseksi kansaneläkkeeksi. Kansaneläkettä ei maksettaisi, jos sen määrä jäisi alle laissa säädetyn pienimmän maksettavan määrän. Pienin maksettava markkamäärä vastaisi nykyistä määrää. Eläkkeensaajien hoitotukea koskeva pienimmän maksettavan etuuden raja olisi säädetty erikseen 30 b §:ssä.

3 a luvun otsikko. Luvun 3 a otsikko "Kansaneläkkeen pohjaosa ja lisäosa" ehdotetaan muutettavaksi uutta rakennetta vastaavaksi, jolloin otsikoksi tulisi Kansaneläke. Luvussa 3 a säädettäisiin kansaneläkkeen määrästä. Hoitotuesta säädettäisiin luvussa 3 b.

24 §. Pykälässä säädettäisiin täysimääräisen kansaneläkkeen määrästä. Vuodesta 1997 lukien täysimääräisen kansaneläkkeen määrä vastaisi aikaisempaa pohjaosan ja täysimääräisen lisäosan yhteismäärää. Täysimääräisen kansaneläkkeen määrään vaikuttaisivat asuinkunnan kuntaryhmä ja se, onko eläkkeensaaja naimisissa vai ei, siten kuin ne vaikuttavat vuonna 1996 lisäosassa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yksinäisen henkilön täysimääräisestä kansaneläkkeestä ja pykälän 2 momentissa naimisissa olevan henkilön täysimääräisen kansaneläkkeen määrästä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kansaneläkkeestä vuonna 1996. Vuonna 1996 täysimääräinen kansaneläke muodostuisi pohjaosasta ja lisäosasta, joista on aikaisemmin säädetty 24 §:ssä ja 25 §:ssä. Niiden määrät vastaisivat kuntaryhmittäin ja perhesuhteet huomioon ottaen aikaisempaa tasoa.

25 §. Pykälän 1 ja 2 momentit kumottaisiin. Pykälän 1 ja 2 momenteissa on säädetty täysimääräisen lisäosan määrästä ja vastaavat säännökset otettaisiin 24 §:n 3 momenttiin koskien vuotta 1996.

25 b §. Pykälän 3 ja 4 momenttia ehdote-

taan muutettavaksi kansaneläkkeen rakenteen muuttamisen vuoksi. Eläkkeen suhteuttamisen periaatteet, koskien tapauksia, joissa eläkkeensaaja on asunut ulkomailla, pysyisivät ennallaan. Suhteuttaminen tehtäisiin täysimääräiseen kansaneläkkeeseen vuodesta 1997 lukien. Vuonna 1996 suhteuttaminen tehtäisiin edelleen täysimääräiseen pohjaosaan ja lisäosaan.

26 §. Pykälässä säädettäisiin eläkevähenteiseen kansaneläkkeeseen vaikuttavista tuloista ja tulosidonnaisuusprosentista vuodesta 1997 lukien. Kansaneläkettä määrättäessä otettaisiin huomioon samat tulot ja samalla tavoin kuin nykyisin lisäosaa määrättäessä. Lakiteknisesti muutos toteutettaisiin siten, että lisäosa muutettaisiin kansaneläkkeen nimiseksi. Lisäksi muutettaisiin termi vakuutettu termiksi henkilö.

Koska kansaneläke olisi kokonaisuudessaan eläketulovähenteinen, kansaneläkettä ei enää jäisi maksettavaksi, kun eläkkeensaajalle maksettavat työeläkkeet ja niitä vastaavat korvaukset ylittäisivät tietyn markkamäärän.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että työeläkkeeseen maksettavaa kuntoutuskorotusta ei luettaisi tuloksi kansaneläkettä määrättäessä.

Pykälään lisättäisiin uusi 9 momentti, jossa määriteltäisiin, että 26 §:n ja 27 §:n tuloksiluettavia etuuksia koskevia säännöksiä sovellettaisiin vuoden 1996 aikana 24 §:n 3 momentissa tarkoitettuun pohjaosaan ja lisäosaan.

Pohjaosaa vähentäisivät muun muassa työeläkkeet, tapaturma- ja liikennevakuutuslain perusteella maksettavat eläkkeet ja korvaukset sekä niihin rinnastettavat muut eläkkeet sekä perhe-eläkkeet. Uudessa momentissa määriteltäisiin myös kuntaryhmittäin ja perheluokittain ne tulorajat, joista lukien pohjaosa alkaisi vähentyä. Tulorajat olisi määritelty siten, että tuloksi luettavat eläkkeet ja niitä vastaavat korvaukset alkaisivat vähentää pohjaosaa vasta, kun oikeus lisäosaan tulojen vaikutuksesta lakkaa. Lisäosan saajalla pohjaosa olisi täysimääräinen. Momenttia sovellettaisiin vuoden 1996.

Samassa 9 momentissa määriteltäisiin myös ne tulorajat, joista lukien ulkomailla asumisen vuoksi suhteutettu pohjaosa alkaisi vähentyä. Tulorajat on määritelty siten, että tuloksiluettavat eläkkeet alkaisivat vähentää

suhteutettua pohjaosaa, kun oikeus lisäosaan on edellä mainittujen tulojen vaikutuksesta lakannut.

Eläkkeen pohjaosa olisi vuonna 1996 eläkevähenteinen myös silloin, kun ulkomailla asunut eläkkeenhakija 1 päivänä tammikuuta 1994 voimaan tulleen kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain (547/93) voimaantulosäännöksen 3 momentin perusteella valitsee ennen vuotta 1994 voimassa olleen lain mukaisen asumisaikaan suhteuttamattoman eläkkeen. Edellä mainittu voimaantulosäännös antaa vain mahdollisuuden valita suhteutettu tai suhteuttamaton eläke, mutta ei takaa ennen vuotta 1994 voimassa olleen lain mukaista pohjaosan määrää.

Pykälään lisättäisiin uusi 10 momentti, jossa säädettäisiin pohjaosan tarkistamiseen sovellettavaksi vastaavia säännöksiä kuin lisäosaan sovelletaan.

27 §. Pykälää muutettaisiin siten, että eläkevähenteisessä kansaneläkkeessä luettaisiin rajoitetusti tuloksi samat etuudet ja samalla tavoin kuin nykyisessä lisäosassa. Termi lisäosa korvattaisiin termillä kansaneläke. Myös termi vakuutettu muutettaisiin termiksi henkilö. Pykälästä poistettaisiin viittaus 26 a §:ään, jota on sovellettu vain vuosina 1983 ja 1984.

3 b luvun otsikko. Luvun 3 b otsikko "Kansaneläkkeeseen maksettavat lisät" muutettaisiin otsikoksi "Hoitotuki". Kansaneläkkeeseen maksettavana lisänä voidaan ehdotettavien muutosten jälkeen maksaa vain hoitotukea.

29 §. Pykälä kumottaisiin, eikä uusia lapsikorotuksia enää myönnettäisi 1 päivästä tammikuuta 1996 lukien. Aikaisemmin myönnettyjä lapsikorotuksia pienennettäisiin asteittain vuoden 1997 alusta lukien.

30 §. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Siten uusia puolisolisiä ei enää myönnettäisi 1 päivästä tammikuuta 1996 lukien. Aikaisemmin myönnettyjä puolisolisiä pienennettäisiin asteittain vuoden 1997 alusta lukien kuten lapsikorotuksia.

30 b §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi puolisolisiä ja lapsikorotusta koskevien säännösten kumoamisen vuoksi. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi toinen momentti, jossa säädettäisiin hoitotuen pienimmästä maksettavasta markkamäärästä.

3 d luku. Luvun 3 d otsikko "Muut etuudet" poistettaisiin tarpeettomana.

33 §. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Hautausavustusta ei myönnettäisi enää, jos

henkilö on kuollut 1 päivänä tammikuuta 1996 tai sen jälkeen.

40 §. Pykälästä ehdotetaan poistettavaksi hautausavustusta koskeva kohta.

42 b §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi kansaneläkkeen uuden rakenteen vuoksi vuodesta 1997 lukien. Säännöksen 1 momentissa määriteltäisiin laitoshoidon ajalta maksettava osuus kansaneläkkeestä vuodesta 1997 lukien markkamäärinä prosenttilukujen sijasta. Laitoshoidon ajalta enintään maksettavan eläkkeen markkamäärä pysyisi kuitenkin entisen määräisenä.

Pykälän uuteen 3 momenttiin otettaisiin nykyistä 1 momenttia vastaava säännös koskien vuotta 1996. Ensimmäisessä kuntaryhmässä yksinäiselle henkilölle ja naimisissa olevalle henkilölle maksettaisiin enintään 43 prosenttia 24 §:n 3 momentissa mainituista täysistä lisäosan markkamääristä ja toisessa kuntaryhmässä yksinäiselle henkilölle ja naimisissa olevalle henkilölle maksetaan enintään 40 prosenttia samassa momentissa määritellyistä täysimääräisen lisäosan markkamääristä. Lisäksi momentissa säädettäisiin, että säännöstä ei sovellettaisi vuonna 1996, jos henkilölle maksetaan eläkkeensaajien asumistukea. Vastaava säännös sisältyy vuodesta 1997 lukien lain 2 momenttiin, jota ei kuitenkaan voida siihen sisältyvän viittauksen vuoksi soveltaa 3 momenttiin.

91 a §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että eläkevähenteinen kansaneläke rinnastetaan soveltuvin osin niihin termeihin, joita aikaisemmin käytettiin kansaneläke-etuuksista. Samoin aikaisemmissa laeissa käytetyt termit rinnastettaisiin soveltuvin osin eläkevähenteiseen kansaneläkkeeseen.

Lisäksi momenttiin lisättäisiin säännös, jossa määriteltäisiin, että eläkkeensaajana pidettäisiin vuonna 1996 myös kansaneläkettä hakenutta henkilöä, jolle on vahvistettu oikeus 20 §:ssä tarkoitettuun eläkkeeseen, vaikka sitä ei olisi jäänyt maksettavaksi pohjaosan eläkevähenteisyyden tai pienintä maksettavaa eläkettä koskevan säännöksen soveltamisen vuoksi. Näissä tapauksissa oikeudesta työkyvyttömyys-, työttömyys- tai vanhuuseläkkeeseen annettaisiin päätös.

Henkilö, jolle on vahvistettu kansaneläke-oikeus, rinnastettaisiin muuta lainsäädäntöä sovellettaessa henkilöön, jolle on myönnetty kansaneläke. Eläkeoikeus ratkaistaisiin, koska oikeus eläkkeensaajien hoitotukeen, eläkkeensaajien asumistukilain (592/78)

mukaiseen asumistukeen, rintamasotilaseläkelain (119/77) mukaiseen rintamalisään ja ylimääräiseen rintamalisään riippuu siitä, pidetäänkö henkilöä kansaneläkkeensaajana.

Voimaantulosäännös

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996, kuitenkin siten, että laitoshoidossa olevalle maksettavaa kansaneläkettä koskevaa 42 b §:n 1 momenttia sovellettaisiin 1 päivästä tammikuuta 1997.

Säännöksen 2 momentissa ehdotetaan, että ennen 1 päivää tammikuuta 1996 alkanut eläke, johon kuuluu pohjaosa ja lisäosa, maksettaisiin edelleen entisen suuruisena. Näissä tapauksissa pohjaosia ei muutettaisi vuoden 1996 alusta eläkevähenteisiksi. Jos lain voimaantullessa eläkkeeseen ei kuuluisi lisäosaa, pohjaosaa alennettaisiin siten, että täysimääräistä 445 markan suuruista pohjaosaa (vuoden 1995 tasossa) alennettaisiin 60 markalla kuukaudessa. Jos pohjaosaan maksetaan tykkäyskorotusta, alennus olisi vastaavasti suurempi tai jos pohjaosa varhennusvähennyksen tai suhteutuksen takia olisi täysimääräistä pohjaosaa pienempi, alennus olisi alle 60 markkaa.

Edellä mainitulla tavalla meneteltäisiin myös silloin, kun ennen lain voimaantuloa alkanutta määrääjäksi myönnettyä eläkettä jatketaan, esimerkiksi määräaikaista työkyvyttömyyseläkettä saaneelle myönnetään kuntoutustuki, sekä silloin, kun kansaneläke muutetaan toista lajia olevaksi kansaneläkkeeksi.

Edelleen 2 momentissa säädettäisiin ennen lain voimaan tuloa alkaneen pelkkää pohjaosaa saaneen eläkkeensaajan pohjaosan alentamisesta vuoden 1997 alusta ja sen jälkeen. Pohjaosaa alennettaisiin edelleen 20 prosentilla vuosittain siten, että pohjaosa lakkaisi kokonaan 1 päivästä tammikuuta 2001.

Säännöksen 2 momentin viimeisen virkkeen mukaan pohjaosan alentamisesta vuoden 1996 alussa annettaisiin päätös vain pyynnöstä. Siitä tiedotettaisiin julkisissa tiedotusvälineissä ja vuoden alussa eläkkeensaajille lähetettäisiin ilmoitus eläkkeen määrästä, joten erillistä päätöstä ei olisi tarpeen lähettää.

Voimaantulosäännöksen 3 momentissa säädettäisiin alennetun pohjaosan tarkistamisesta täysimääräiseksi niissä tapauksissa, joissa henkilölle myönnetään lisäosa vuonna

1996.

Voimaantulosäännöksen 4 momentissa säädettäisiin pohjaosan ja lisäosan yhdistämisestä ja muuttamisesta kansaneläkkeeksi 1997 lukien. Tällöin aikaisemmin maksettu pelkkä vakiomääräinen pohjaosa, jota vuoden 1996 alussa olisi alennettu 60 markalla, muutettaisiin myös eläkevähenteiseksi. Jos näin laskettu kansaneläke olisi vuoden 1997, 1998, 1999 tai 2000 alussa pienempi kuin 2 momentin mukaisesti laskettu alennettu eläke, eläkettä maksettaisiin vähintään alennetun eläkkeen suuruisena.

Voimaantulosäännöksen 5 momentin mukaan ennen lain voimaantuloa alkaneiden lapsikorotusten ja puolisolisien maksaminen jatkuisi edelleen kuitenkin enintään vuoden 2000 loppuun saakka siten, että jokaisen vuoden alussa vuodesta 1997 alkaen lapsikorotuksen ja puolisolisan määriä pienennettäisiin 20 prosentilla.

Voimaantulosäännöksen 6 momentin mukaan hautausavustuksia maksettaisiin edelleen sellaisten henkilöiden jälkeen, jotka ovat kuolleet ennen lain voimaantuloa.

Säännöksen 7 momentissa säädettäisiin laissa esiintyvien markkamäärien indeksitaso. Indeksitaso vastaisi kansaneläkelaisissa esitettyjen markkamäärien aikaisempaa indeksitasoa ja vastaisi näin ollen sitä kansaneläkeindeksin pistelukua, joka on voimassa vuoden 1981 maaliskuussa.

Säännöksen 8 momentin mukaan voitaisiin täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin ryhtyä ennen lain voimaantuloa.

1.2. Laki eläkkeensaajien asumistukilain 3 §:n muuttamisesta

3 §. Pykälän 3 momenttia esitetään muutettavaksi kansaneläkkeen lapsikorotuksia koskevan kansaneläkelain 29 §:n kumoamisen vuoksi. Momentissa määriteltäisiin asumistuen enimmäismääriin vaikuttavat lapset. Säännöksen asiallinen sisältö säilyisi ennallaan.

Voimaantulosäännös

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996.

1.3. Laki perhe-eläkelain 15 b §:n muuttamisesta

15 b §. Pykälän 5 momenttia esitetään

muutettavaksi kansaneläkkeen pohjaosan eläkevähenteisyyden vuoksi. Kansaneläkkeensaajan siirtyessä perhe-eläkkeensaajaksi eläkevähenteisessä pohjaosassa tuloksittu eläkkeet otettaisiin huomioon perhe-eläkkeen lisäosassa pohjaosan alkamisajankohdan tasoisena ja kansaneläkeindeksillä korotettuna.

Voimaantulosäännös

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996.

1.4. Laki rintamasotilaseläkelain 9 a §:n muuttamisesta

9 a §. Pykälään tehtäisiin kansaneläkkeen uudesta rakenteesta johtuva muutos ylimääräistä rintamalisää laskettaessa. Ylimääräinen rintamalisä on määräytynyt maksettavan lisäosan perusteella. Ylimääräinen rintamalisä sidottaisiin maksettavan kansaneläkkeen määrään siltä osin kun se vastaa aikaisempaa lisäosaa. Kansaneläkettä määrättäessä otettaisiin huomioon kansaneläkelain 26 §:n 1 ja 5 momentissa tarkoitettujen ulkomailta maksettavien eläkkeiden lisäksi ulkomailta maksettava oma työeläke.

Voimaantulosäännös

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996 kuitenkin siten, että sitä sovellettaisiin 1 päivästä tammikuuta 1997 lukien.

1.5. Laki työntekijäin eläkelain 8 §:n muuttamisesta

8 §. Voimassa olevan lain mukaan kansaneläkkeen pohjaosa otetaan huomioon työeläkkeessä tekemällä työeläkkeen yhteensovitusrajaan laskennallinen vähennys, jos yhteensovitusperuste eli korkein peruseläkkeen perusteena oleva palkka ylittää 7 065 markkaa kuukaudessa (vuoden 1995 TEL-indeksin taso). Vähennys kasvaa palkkatason kohotessa asteittain kansaneläkkeen pohjaosan suuruiseksi ja on pohjaosan suuruinen, kun yhteensovitusperuste ylittää 14 348 markkaa kuukaudessa. Kun kansaneläkkeen pohjaosaa ei vuoden 1996 alusta lähtien makseta kaikille eläkkeensaajille, poistuu nykyisen vähennyksen peruste. Tämän vuoksi pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten,

että pohjaosan vaikutus yhteensovitusrajan määrittämisessä poistetaan kokonaan. Muutoksen jälkeen yhteensovitusraja on kaikilla työeläkkeeseen oikeutetuilla 60 %. Pykälän 8 momenttiin on lisäksi tehty tekninen tarkistus.

Voimaantulosäännös

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996.

Lakia sovellettaisiin sellaiseen eläkkeeseen, joka alkaa 1 päivänä tammikuuta 1996 tai sen jälkeen. Eläke alkaa 1 päivänä tammikuuta tai sen jälkeen silloin, kun eläkkeen ensimmäinen maksuerä kohdentuu lain voimaantulon jälkeiselle ajalle. Näin ollen vanhuuseläke alkaa yleensä aikaisintaan eläkeiän täyttämiskuukautta seuraavan kalenterikuukauden alusta. Työkyvyttömyyseläke alkaa pääsääntöisesti vasta sairauspäivärahan ensisijaisuuskautta päätyttyä. Jos määräajaksi myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä jatketaan tai jos eläkelaji muuttuu toiseksi, esimerkiksi työttömyys- tai työkyvyttömyyseläke vanhuuseläkkeeksi, ei ole kysymys eläkkeen alkamisesta.

Lakia sovellettaisiin myös silloin, kun 8 a §:n mukaisen uudelleen yhteensovituksen peruste on syntynyt tämän lain voimassa ollessa. Uudelleen yhteensovitus voidaan tehdä aina, kun eläkkeen määrä muuttuu muutoin kuin indeksitarkistuksen johdosta.

1.6. Laki kansaneläkelaiissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain muuttamisesta

1 §. Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jossa ehdotetaan, että kansaneläkkeisiin tehtäisiin vuonna 1996 indeksikorotus normaaliin tapaan yhdeltä vuodelta. Kansaneläkettä korotettaisiin vuoden 1996 alusta vuoden 1994 lokakuusta vuoden 1995 lokakuuhun tapahtunutta elinkustannusten nousua vastaavasti ja vuoden 1992 lokakuusta vuoden 1993 lokakuuhun tapahtunutta elinkustannusten nousua vastaava korotus jäisi toteuttamatta.

1 a §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, jossa säädettäisiin, että vammaistukeen eli vammaistukeen, lapsen hoitotukeen ja kansaneläkelain mukaiseen eläkkeensaajien hoitotukeen ei tehtäisi indeksikorotusta vuosina 1996-1998.

Voimaantulosäännös

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996.

Säännöksen 2 momentissa säädettäisiin siitä, että lapsikorotuksiin ja puolisolisiin ei maksettaisi indeksikorotusta

1.7. Laki asumistukilain 2 §:n muuttamisesta

2 §. Pykälän muutoksella pyritään siihen, että yleistä asumistukea ei voisi saada henkilö, jolle voidaan vahvistaa oikeus kansaneläkkeeseen, vaikka henkilön saama työeläke tai muu vastaava korvaus estäisi kansaneläkkeen maksamisen.

Voimaantulosäännös

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996.

1.8. Laki maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain 19 §:n muuttamisesta

19 §. Pykälään tehdään kansaneläkkeen pohjaosaa ja lisäosaa koskevien muutosten edellyttämä tekninen tarkistus.

Voimaantulosäännös

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996.

1.9. Laki maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain 16 §:n muuttamisesta

16 §. Pykälään tehdään kansaneläkkeen pohjaosaa ja lisäosaa koskevien muutosten edellyttämä tekninen tarkistus.

Voimaantulosäännös

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivästä tammikuuta 1996 kuitenkin siten, että rintamasotilaseläkelain muutoksia sovelletaan 1.1.1997 lukien. Samasta ajankohdasta kansaneläke-etuuksiin ja muihin kansanelä-

keindeksiin sidottuihin etuuksiin tehtäisiin indeksitarkistus lukuunottamatta lapsen hoitotukea, vammaistukea tai eläkkeensaajien hoitotukea, joihin ei indeksikorotusta tehtäisi.

4. Säättämisjärjestys

Hallitusmuodon 15 a §:n mukaan lailla on taattava jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan säännöksessä luetelluissa sosiaalisissa riskitilanteissa. Perustuslakivaliokunnan mietinnössä Pe VM 25/1994 vp. perustuslakivaliokunta toteaa, perustoimeentulon turvan käsite olisi voimassa olevasta sosiaalilainsäädännöstä riippumaton eikä kiinnittyisi suoraan joihinkin olemassa oleviin etuusjärjestelmiin. Sosiaaliturvaa suunnataan ja kehitetään yhteiskunnan taloudellisten voimavarojen mukaisesti.

Esityksessä ehdotetaan, että henkilön eläketurva muodostuisi pelkästään työeläkkeestä, kun työeläkkeen määrä perhesuhteesta ja asuinpaikkakunnasta riippuen ylittää 5 294,4 448 markkaa. Uudistuksen seurauksena jokainen henkilö saa laissa olevien edellytysten mukaisesti joko kansaneläkettä, kansaneläkettä ja työeläkettä yhdessä tai työeläkettä. Lailla on siten turvattu henkilön toimeentulo vanhuuden, työkyvyttömyyden ja perheenhuoltajan kuoleman varalta. Esityksen ei voida siten katsoa heikentävän perustoimeentulon turvaa, vaikka sen tasoa on jouduttu yhteiskunnan voimavarat huomioon ottaen kohdistamaan entistä tarkoituksenmukaisemmin.

Kun puolisolisisän ja lapsikorotuksen poistamisessa on myös kysymys eläketurvaan kuuluvasta lisästä, jota on maksettu huoltovelvollisuuden perusteella ja kun yhteiskunta tukee perheen toimeentuloa näissä tilanteissa jo muilla järjestelmillä, näiden etuuksien poistamisen ei välittömästi voida katsoa heikentävän 15 a §:ssä tarkoitettua perustoimeentulon turvaa.

Kun hautausavustus on kansaneläkejärjestelmässä nähty etuutena, jolla maksetut kansaneläkemaksut palautetaan niissä tapauksissa, joissa henkilö on kuollut ennen kuin on saanut kansaneläkelaisa tarkoitettuja etuja, tällaisen etuuden poistaminen ei myöskään merkitse perustoimeentulon turvan heikentämistä. Perheenhuoltajan kuoleman johdosta jälkeensä jääneiden toimeentulo on turvattu perhe-eläkejärjestelmällä.

Esityksen mukaan eläkkeensaajille ei pa-

lautettaisi vuonna 1994 tekemättä jätettyä 1,6 % indeksitarkistusta. Ottaen huomioon muun väestön toimeentulossa tapahtunut aleneminen, jota on ollut etenkin työttömien lapsiperheiden kotitalouksissa, ehdotettu indeksijärjestely ei heikennä olennaisesti eläkkeensaajien perustoimeentulon turvaa.

Hallitus katsoo, että edellä olevista syistä lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Koska nyt ehdotettavissa muutoksissa on kysymys kuitenkin hallitusmuodon 15 a §:n tulkinnasta, asiasta olisi pyydettävä perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä olevan johdosta annetaan Eduskunnalle seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

kansaneläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/56) 25 §:n 1 ja 2 momentti, 29 ja 30 §, 3 d luvun otsikko sekä 33 §,

sellaisina kuin ne ovat, 25 §:n 1 momentti, 29 § ja 3 d luvun otsikko 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (103/82), 25 §:n 2 momentti ja 30 § 8 päivänä maaliskuuta 1991 annetussa laissa (471/91) sekä 33 § 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa laissa (547/93),

muutetaan 23 a §, 3 a luvun otsikko, 24 §, 25 b §:n 3 ja 4 momentti, 26 §:n 1 momentin johdantokappale ja 5 kohta sekä 2-8 momentti, sekä 27 §:n 1 momentin johdantokappale ja 4 kohta sekä 3 ja 4 momentti, 3 b luvun otsikko, 30 b §, 40 §, 42 b §:n 1 momentti ja 91 a §,

sellaisina kuin niistä ovat 23 a § sekä 25 b §:n 3 ja 4 momentti mainitussa 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa laissa, 3 a ja 3 b luvun otsikko, 24 § sekä 26 §:n 1 momentin johdantokappale ja 4 momentti sekä 27 §:n johdantokappale mainitussa 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa, 26 §:n 1 momentin 5 kohta 16 päivänä joulukuuta 1994 annetussa laissa (1295/94), 26 §:n 2 momentti 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetussa laissa (670/85), 26 §:n 3 ja 6 momentti 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa laissa (567/93), 26 §:n 5 momentti 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa laissa (547/93), 26 §:n 7 momentti 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa laissa (564/93), 26 §:n 8 momentti 8 päivänä helmikuuta 1991 annetussa laissa (214/91), 27 §:n 1 momentin johdantokappale ja 4 kohta 22 päivänä joulukuuta 1983 annetussa laissa (1053/83), 27 §:n 3 momentti 8 päivänä maaliskuuta 1991 annetussa laissa ja 27 §:n 4 momentti 25 päivänä marraskuuta 1988 annetussa laissa (986/88), 30 b § mainitussa 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa laissa, 42 b §:n 1 momentti ja 91 a § 5 päivänä helmikuuta 1988 annetussa laissa (123/88), sekä

lisätään 26 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna mainituilla 5 päivänä helmikuuta 1982, 26 päivänä heinäkuuta 1985, 25 päivänä marraskuuta 1988, 8 päivänä helmikuuta 1991, 28 päivänä kesäkuuta 1993 sekä 21 päivänä marraskuuta 1994 annetulla lailla (981/94) ja mainituilla 16 päivänä joulukuuta 1994 annetulla lailla uusi 9 ja 10 momentti sekä 42 b §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna mainituilla 5 päivänä helmikuuta 1982 ja 5 päivänä helmikuuta 1988 annetuilla laeilla, uusi 3 momentti seuraavasti:

23 a §

Kansaneläkettä ei makseta, jos sen määrä kuukaudessa olisi pienempi kuin 30 markkaa.

3 a luku. Kansaneläke

24 §

Täysimääräinen kansaneläke on ensimmäisessä kuntaryhmässä 15 180 markkaa ja

toisessa kuntaryhmässä 14 532 markkaa vuodessa.

Jos eläkkeensaaja on naimisissa, täysimääräinen kansaneläke on ensimmäisessä kuntaryhmässä 13 308 markkaa ja toisessa kuntaryhmässä 12 756 markkaa vuodessa.

Täysimääräinen kansaneläke muodostuu vuonna 1996 pohjaosasta ja lisäosasta. Täysimääräisen pohjaosan määrä on 2 676 markkaa vuodessa ja täysimääräinen lisäosa ensimmäisessä kuntaryhmässä 12 504 markkaa ja toisessa kuntaryhmässä 11 856 markkaa vuodessa. Jos eläkkeensaaja on naimisissa, täysimääräinen lisäosa on ensimmäisessä kuntaryhmässä 10 632 markkaa ja toisessa kuntaryhmässä 10 080 markkaa vuodessa.

25 b §

Jos vanhuuseläkkeen hakija ei ole asunut Suomessa 40 vuotta, kansaneläke suhteutetaan hänen Suomessa asumaansa aikaan siten, että täysimääräisen kansaneläkkeen määrä kerrotaan suhteutuskertoimella. Suhteutuskerron saadaan jakamalla henkilön Suomessa asuma aika 40 vuodella.

Täysimääräinen työkyvyttömyyseläke, työttömyyseläke ja varhennettu vanhuuseläke suhteutetaan henkilön Suomessa asumaan aikaan, jos hän on asunut Suomessa vähemmän kuin 80 prosenttia 16 vuoden iän saavuttamisen ja eläkkeen alkamisen välisestä ajasta. Suhteutuskerron saadaan tällöin jakamalla henkilön Suomessa asuma aika ajalla, joka on 80 prosenttia 16 vuoden iän saavuttamisen ja eläkkeen alkamisen välisestä ajasta.

26 §

Kansaneläkettä määrättäessä otetaan huomioon henkilön jatkuvasti saama:

5) maatalousyrittäjien eläkelain 6 a §:n tai maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdo- seläkkeestä annetun lain (1317/90) mukaan myönnetyn sukupolvenvaihdo- seläkkeen perusmäärä, maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain (1330/92) mukaan myönnetyn luopumiskorvauksen perusmäärä sekä maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/94) mukaan myönnetyn luopumistuen perusmäärä kuitenkin siten, että täysimääräisestä kansaneläkkeestä vähennetään 50 prosenttia siitä 1 - 5 kohdassa mainittujen etuuksien yhteismäärän osasta,

joka ylittää 1 460 markkaa vuodessa.

Kansaneläkettä määrättäessä ei kuitenkaan oteta huomioon työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainitun lain, eläkesäännön tai eläkeohjesäännön, taikka rintamaveteraanien varhaiseläkkeestä annetun lain (13/82) mukaiseen eläkkeeseen sisältyvää lapsikorotusta eikä, jos henkilö on täyttänyt 65 vuotta 1 päivänä tammikuuta 1980 tai sen jälkeen, 65 vuoden iän täyttämisen jälkeiseen aikaan perustuvaa, eläkkeeseen suoritettua työntekijäin eläkelain 5 §:n 3 momentissa tarkoitettua tai sitä vastaavaa korotusta. Saman lain 5 §:n 4 ja 5 momentissa tarkoitettu tai sitä vastaava vähennys otetaan kuitenkin tulona huomioon.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa mainittuihin etuuksiin rinnastetaan 65 vuotta täyttä- neen henkilön mainitussa kohdassa tarkoitettu eläke, jonka hän saisi, jos hän siirtyisi eläkkeelle välittömästi 65 vuotta täytettyään. Jos kuitenkin eläkkeeseen oikeuttavana otetaan huomioon myös aika 65 vuoden iän täyttämisen jälkeen, eläke luetaan kansaneläkettä määrättäessä tuloksi siihen saakka, kunnes tällainen eläke myönnetään sen suuruisena kuin se olisi, jos henkilö siirtyisi eläkkeelle 67 vuotta täytettyään.

Jos henkilö on välittömästi ennen kansaneläkkeen myöntämistä saanut perhe-eläkelain (38/69) mukaista perhe-eläkettä, johon kuuluu lisäosa, tai rintamasotilaseläkettä, jonka suuruutta määrättäessä on vuositulona joko kokonaan tai osittain otettu huomioon 1 momentissa mainittu etuus, tämä luetaan tuloksi entisen määrällisenä, kuitenkin ottaen huomioon, mitä johtuu kansaneläkkeiden indeksidonnaisuudesta. Näin menetellään, jos etuuden määräytymisperusteissa ei ole tapahtunut muutosta. Etuuden määräytymisperuste- en ei katsota muuttuneen sen vuoksi, että työttömyyseläke on muuttunut työkyvyttö- myyseläkkeeksi tai jompikumpi näistä elä- keistä on muuttunut vanhuuseläkkeeksi, elleivät eläkkeen määrään vaikuttavat perus- teet tämän vuoksi ole muuttuneet. Tätä mo- menttia ei sovelleta sellaiseen etuuteen, joka ei perustu lakiin tai asetukseen taikka julki- seen eläkesääntöön.

Kansaneläkettä määrättäessä otetaan huo- mioon myös 1 momentissa tarkoitettuja per- he- tai huoltoeläkkeitä vastaava vieraasta valtiosta maksettava jatkuva etuus.

Samoin 1 momentin 1 kohdassa mainittuihin etuuksiin rinnastetaan tämän lain mu- kaista varhennettua vanhuuseläkettä saavan

henkilön mainitussa kohdassa tarkoitettu eläke, jonka hän saisi, jos hän siirtyisi eläkkeelle välittömästi 65 vuotta täytettyään.

Kun yksilöllinen varhaiseläke maksetaan puolitetuna 22 a §:n 7 momentin mukaisesti, kansaneläkettä määrättäessä otetaan huomioon 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu eläke täyden yksilöllisen varhaiseläkkeen suuruisena.

Työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä 1 momentissa mainittuihin etuuksiin rinnastetaan sellainen julkisoikeudellinen työ- tai virkasuhteeseen perustuva eläke, jonka henkilö saisi, jos hän siirtyisi sanotulle eläkkeelle välittömästi sairausajan palkan maksun päätyttyä.

Mitä edellä on sanottu kansaneläkkeestä sovelletaan vuonna 1996 24 §:n 3 momentissa säädettyyn pohjaosaan ja lisäosaan kuitenkin siten, että täysimääräisestä pohjaosasta vähennetään edellä 1 momentin 5 kohdassa säädetyn markkamäärän sijasta 50 prosenttia siitä tulojen yhteismäärän osasta, joka ylittää yksinäisellä henkilöllä ensimmäisessä kuntaryhmässä 26 468 markkaa vuodessa ja toisessa kuntaryhmässä 25 172 markkaa vuodessa ja naimisissa olevalla henkilöllä ensimmäisessä kuntaryhmässä 22 724 markkaa vuodessa ja toisessa kuntaryhmässä 21 620 markkaa vuodessa. Jos täysimääräinen pohjaosa on 25 b §:n mukaan suhteutettu, käytetään mainittujen tulo-rajojen sijasta tulo-rajana sitä markkamäärää, josta henkilön lisäosa lakkaa. Mitä 27 §:ssä on sanottu kansaneläkkeestä, sovelletaan vastaavasti vuonna 1996 24 §:n 3 momentissa säädettyyn pohjaosaan ja lisäosaan.

Pohjaosaa tarkistettaessa on soveltuvin osin voimassa, mitä lisäosan tarkistamisesta on säädetty 32 §:ssä ja 32 a §:ssä.

27 §

Poiketen siitä, mitä 26 §:ssä on säädetty, ennen 1 päivää heinäkuuta 1975 sattuneeseen eläketapahtumaan perustuva

4) työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentin 3 - 9 kohdassa tarkoitettu vanhuus-, työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke siltä osin kuin se ei ylitä kunkin eläkkeen osalta sen perusteena olevasta palkasta 1/9 prosenttia jokaiselta eläkettä määrättäessä huomioon otetulta kuukaudelta, ei kuitenkaan useammalta kuin 360 kuukaudelta, luetaan kansaneläkettä määrättäessä tuloksi siten, että hen-

kilön saamien edellä tarkoitettujen eläkkeiden tai eläkkeen osien yhteismäärästä otetaan huomioon enintään 15 130 markkaa vuodessa. Muilta osin 4 kohdassa tarkoitettu eläke luetaan kokonaisuudessaan tuloksi kansaneläkkeessä.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista markkamääristä vähennetään henkilön saamien muiden kansaneläkkeeseen vaikuttavien tulojen määrä, ja näin saatuun markkamäärään lisätään se osa, jolla tulot ylittävät 5 700 markkaa.

Mitä 1 - 3 momentissa säädetään, sovelletaan myös silloin, kun kansaneläkettä määrättäessä luetaan tuloksi ennen 1 päivää tammikuuta 1983 alkaneet sotilasvammalain mukainen huoltoeläke sekä sotilasvammalain 8 §:n 2 momentin ja 9 §:n perusteella elin-koron perusmäärään maksettavat korotukset.

3 b luku. Hoitotuki

30 b §

Hoitotuki maksetaan samalla tavoin henkilön Suomessa asumaan aikaan suhteutettuna kuin 25 b §:ssä säädetään.

Hoitotukea ei makseta, jos sen määrä kuukaudessa olisi pienempi kuin 30 markkaa.

40 §

Eläke-erä menetetään, jos sitä ei ole nostettu kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä lukien, jonka aikana se on erääntynyt maksettavaksi.

42 b §

Jos kansaneläkkeensaaja on 42 a §:ssä tarkoitettussa hoidossa, kansaneläkkeestä ei siltä ajalta, kun hoito kestää yli kolme kuukautta, makseta sitä osaa, joka ylittää kansaneläkkeensaajalla ensimmäisessä kuntaryhmässä 671,06 markkaa ja toisessa kuntaryhmässä 618,20 markkaa kuukaudessa sekä naimisissa olevalla kansaneläkkeensaajalla ensimmäisessä kuntaryhmässä 603,98 markkaa ja toisessa kuntaryhmässä 559,00 markkaa kuukaudessa.

Jos eläkkeensaaja on 42 a §:ssä tarkoitettussa hoidossa, lisäosasta ei vuonna 1996 siltä ajalta, kun hoito kestää yli kolme kuukautta, makseta sitä osaa, joka ylittää ensimmäisessä kuntaryhmässä 43 prosenttia ja toisessa kuntaryhmässä 40 prosenttia 24 §:n

3 momentissa mainitusta täysimääräisestä lisäosasta. Tätä ei kuitenkaan sovelleta, jos eläkkeensaajalle maksetaan eläkkeensaajien asumistukilain mukaista asumistukea.

91 a §

Mitä muualla laissa säädetään kansaneläkkeen perusosasta, pohjaosasta, tukiosasta, tukilisästä, lisäosasta sekä apu- ja hoitolisästä, on soveltuvin osin voimassa kansaneläkkeestä sekä tämän lain mukaisesta hoitotuesta. Mitä tässä laissa säädetään kansaneläkkeestä, sovelletaan vastaavasti soveltuvin osin pohjaosaan ja lisäosaan. Vastaavasti mitä muualla laissa säädetään kansaneläkkeensaajasta, on voimassa vuonna 1996 henkilöstä, jolle on vahvistettu oikeus 20 §:ssä tarkoitettuun kansaneläkkeeseen.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996 kuitenkin siten, että 42 b §:n 1 momenttia sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 1997.

Ennen tämän lain voimaan tuloa alkanut pohjaosa ja lisäosa maksetaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olevan lain mukaisena. Jos eläkkeeseen ei kuulu lisäosaa, pohjaosan täysi määrä on 2316 markkaa vuodessa 1 päivästä tammikuuta 1996 taikka siitä ajankohdasta alkaen, josta lisäosa lakkaa. Tätä eläkkeen määrää pienennetään 1 päivästä tammikuuta 1997 lukien ja sen jälkeen kunkin vuoden alusta 20 prosenttia. Prosenttimäärä lasketaan kunkin vuoden alussa edellä sanotusta 2 316 markasta ottaen huomioon kansaneläkkeiden indeksisidonaisuus. Edellä mainitulla tavalla menetellään myös, kun ennen tämän lain voimaantuloa alkanutta määrääjäksi myönnettyä eläkettä jatketaan tai työttömyyseläke muutetaan työkyvyttömyyseläkkeeksi taikka työttömyys- tai työkyvyttömyyseläke muutetaan vanhuuseläkkeeksi. Pohjaosan muuttamisesta tämän voimaantulosäännöksen mukaiseksi 1 päivästä tammikuuta 1996 alkaen annetaan

kirjallinen päätös vain pyynnöstä.

Jos pohjaosa maksetaan 2 momentin mukaisena ja eläkkeensaajalle myönnetään lisäosa vielä vuonna 1996, pohjaosa tarkistetaan 24 §:n 3 momentin suuruiseksi lisäosan alkamisajankohdasta.

Eläkkeensaajalle maksettu pohjaosa ja lisäosa muutetaan kansaneläkkeeksi 1 päivästä tammikuuta 1997 lukien. Jos näin laskettu kansaneläke olisi 1 päivänä tammikuuta 1997 tai sen jälkeen vuoden 1998, 1999 tai 2000 alussa tarkasteltuna pienempi kuin aikaisemmin maksettu eläkkeen määrä, eläkettä maksetaan kuitenkin vähintään 2 momentin mukaisena.

Jos eläkkeensaajalla on oikeus lapsikorotukseen, puolisolisiin tai puolisolisiä vastaavaan aikaisempaan etuuteen lain voimaan tuloa edeltäneeltä kuukaudeita, niitä maksetaan niin kauan kuin eläkkeensaajan oikeus etuuteen olisi jatkunut entisiin perusteisiin ilman uutta päätöstä, kuitenkin enintään 31 päivään joulukuuta 2000 saakka. Lapsikorotusta ja puolisolisiä tai sitä vastaavaa etuutta pienennetään kuitenkin 1 päivästä tammikuuta 1997 lukien ja sen jälkeen kunkin vuoden alusta 20 prosenttia. Prosenttimäärä lasketaan lapsikorotuksen ja puolisolisiin siitä määrästä, jota maksettiin tämän lain voimaan tullessa.

Ennen tämän lain voimaantuloa kuolleen henkilön jälkeen hautausavustus maksetaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olevan lain mukaisesti.

Tässä laissa säädetyt markkamäärät vastaavat kansaneläkeindeksiä sitä pistelukua, jonka mukaan vuoden 1981 maaliskuussa maksettavina olevien kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

Ennen tämän lain voimaan tuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

L a k i

eläkkeensaajien asumistukilain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetun eläkkeensaajien asumistukilain (591/78) 3 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 8 päivänä maaliskuuta 1991 annetussa laissa (473/1991), seuraavasti:

3 §

Valtioneuvosto vahvistaa vuosittain ne asumiskustannusten enimmäismäärät, jotka otetaan huomioon asumistukea määrättäessä. Enimmäismäärät vahvistetaan asunnon sijaintipaikkakunnan perusteella. Edellä mainittuja enimmäismääriä korotetaan 20 prosentilla, jos eläkkeensaajan luona asuu vähintään yksi lapsi ja 40 prosentilla, jos hänen luonaan asuu vähintään kolme lasta.

Lapsella tarkoitetaan 16 vuotta nuorempaa eläkkeensaajan tai hänen puolisonsa lasta tai sellaista kasvattilasta, jonka toimeentulosta eläkkeensaaja tai hänen samassa taloudessa asuva puolisonsa huolehtii.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996.

3.

Laki

perhe-eläkelain 15 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 17 päivänä tammikuuta 1969 annetun perhe-eläkelain (38/69) 15 b §:n 5 momentti, sellaisena kuin se on 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (105/82), seuraavasti:

15 b §

Jos leski on välittömästi ennen leskeneläkkeen lisäosan myöntämistä saanut rintamasotilaseläkettä tai sellaista kansaneläkettä, johon kuuluu pohjaosa tai lisäosa, jonka suuruutta määrättäessä on vuositulona joko kokonaan tai osittain otettu huomioon muun lain tai asetuksen tai julkisen eläkesäännön mukainen eläke taikka sitä vastaava jatkuva suoritus tai korvaus, tämä luetaan tuloksi entisen määräisenä, kuitenkin ottaen huomioon, mitä johtuu kansaneläkkeiden ja perhe-eläkkeiden indeksisidonnaisuudesta. Näin

menetellään, jos etuuden määräytymisperusteissa ei ole tapahtunut muutosta. Etuuden määräytymisperusteen ei katsota muuttuneen sen vuoksi, että työttömyyseläke on muuttunut työkyvyttömyyseläkkeeksi tai jompikumpi näistä eläkkeistä on muuttunut vanhuuseläkkeeksi, elleivät eläkkeen määrään vaikuttavat perusteet tämän vuoksi ole muuttuneet.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996.

4.

Laki

rintamasotilaseläkelain 9 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä tammikuuta 1977 annetun rintamasotilaseläkelain (119/77) 9 a §, sellaisena kuin se on muutettuna 25 päivänä heinäkuuta 1986 ja 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetuilla laeilla (589/86 ja 551/93), seuraavasti:

9 a §

Oikeus ylimääräiseen rintamalisään on rintamalisänsaajalla, jolle maksetaan kansaneläkettä.

Ylimääräinen rintamalisä on 25 prosenttia siitä maksettavasta kansaneläkkeen osasta, joka ylittää 3 868,32 markkaa vuodessa. Sotilasvammalain mukaista elinkorkoa saavan ylimääräinen rintamalisä määräytyy kuitenkin sen suuruudesta kansaneläkkeen sanotun markkamäärän ylittävstä osasta, joka maksettaisiin, jos mainittua elinkorkoa ei olisi otettu huomioon kansaneläkettä määrättäessä. Ulkomailta maksettavaa eläkettä tai siihen rinnastettavaa jatkuvaa etuutta saavan ylimääräinen rintamalisä määräytyy sen suuruudesta kansaneläkkeestä, joka maksettaisiin, jos mainitut tulot otettaisiin huomioon kansaneläkettä määrättäessä. Ylimääräinen rintamalisä maksetaan kuitenkin aina vähintään 20 markan suuruisena.

Jos eläkkeensaajan kansaneläkettä olisi vähennettävä kansaneläkelain 42 b §:n mukaisesti laitoshoidon perusteella, ylimääräinen rintamalisä lasketaan kuitenkin vähentämättömästä kansaneläkkeestä. Jos kansaneläke on kansaneläkelain 25 b §:n mukaisesti suhteutettu aikaan, jonka vakuutettu on asunut Suomessa, ylimääräinen rintamalisä lasketaan suhteuttamattomasta kansaneläkkeestä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996 ja sitä sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 1997.

Tässä laissa säädetyt markkamäärät vastaavat sitä kansaneläkeindeksin pistelukua, jonka mukaan vuoden 1986 tammikuussa maksettavina olevien kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

5.

Laki

työntekijäin eläkelain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/61) 8 §:n 2 ja 8 momentti, sellaisina kuin ne ovat 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa laissa (559/1993), seuraavasti:

8 §

Yhteensovitusraja lasketaan yhteensovitusperusteesta, jona 3 momentissa säädetyin poikkeuksin käytetään korkeinta peruseläkkeen perusteena olevaa eläkepalkkaa tai tuloa sellaisesta työ- tai virkasuhteesta taikka yrittäjätoiminnasta, josta eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi on luettu vähintään vuosi. Yhteensovitusraja saadaan ottamalla 60 prosenttia yhteensovitusperusteesta tai, jos kysymys on osaeläkkeenä myönnettävää työkyvyttömyyseläkkeestä, 30 prosenttia yhteensovitusperusteesta.

Sovellettaessa 5 momenttia otetaan perhe-eläkelain mukaiset eläkkeet kunakin kalenterivuonna huomioon sen määräisinä kuin ne ovat edeltäneen kalenterivuoden marraskuun 1 päivänä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996.

Tätä lakia sovelletaan sellaiseen eläkkeeseen, joka alkaa 1 päivänä tammikuuta 1996 tai sen jälkeen. Lakia sovelletaan myös niissä tapauksissa, joissa 8 a §:n mukaisen uudelleen yhteensovituksen peruste on syntynyt tämän lain voimassa ollessa.

6.

Laki

kansaneläkelaiissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään kansaneläkelaiissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun lain (348/56) 1 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 29 päivänä joulukuuta 1983 annetulla lailla (1127/83), uusi 3 momentti, ja lakiin uusi 1 a § seuraavasti:

1 §

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua elinkustannusten muutosta laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon elinkustannusten nousua vuoden 1992 lokakuusta vuoden 1993 lokakuuhun.

1 a §

Sen estämättä, mitä edellä 1 §:ssä säädetään, korotusta ei vuosina 1996, 1997 ja 1998 tehdä kansaneläkelain 30 a §:ssä tarkoitettuun eläkkeensaajien hoitotukeen, lap-

sen hoitotuesta annetun lain (444/69) mukaiseen hoitotukeen eikä vammaistukilain (124/88) mukaiseen vammaistukeen.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996.

Kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain (/) voimaantulosäännöksen 5 momentin perusteella maksettavia lapsikorotuksia ja puolisolisiä ei kuitenkaan koroteta tai alenneta tämän lain 1 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla.

7.

Laki

asumistukilain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 4 päivänä kesäkuuta 1975 annetun asumistukilain (408/75) 2 §:n 3 ja 4 kohta, sellaisina kuin ne ovat 13 päivänä helmikuuta 1987 annetussa laissa (154/87), seuraavasti:

2 §

Tämän lain mukaista asumistukea ei myönnetä:

3) yhden henkilön ruokakunnalle, jos asianomainen henkilö saa sellaista eläkettä tai hänelle voidaan vahvistaa oikeus sellaiseen eläkkeeseen, jonka lisäksi voidaan myöntää eläkkeensaajien asumistukilain (591/78) mukaista asumistukea;

4) kahden henkilön ruokakunnalle, joka muodostuu aviopuolisoista tai keskenään avioliitonomaisissa olosuhteissa avioliittoa solmimatta jatkuvasti yhteistaloudessa elävistä henkilöistä ja johon kuuluva saa 3 kohdassa tarkoitettua eläkettä tai jos hänelle voidaan vahvistaa oikeus 3 kohdassa tarkoitettuun eläkkeeseen; eikä

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996.

8.

L a k i

maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maatalousyrittäjien luopumistuesta 16 päivänä joulukuuta 1994 annetun lain (1293/94) 19 §:n 1 momentti, seuraavasti:

19 §

Luopumistuen täydennysosa on yhtä suuri kuin se kansaneläke, joka luopujalle olisi myönnetty, jos hänellä luopumistuen alkaessa olisi ollut oikeus työkyvyttömyyseläkkeenä myönnettyyn kansaneläkkeeseen. Täydennysosaa laskettaessa ei kuitenkaan sovelleta, mitä kansaneläkelain 25 b ja 28 §:ssä säädetään. Täydennysosaa määrättäessä sovelletaan kansaneläkelain 26 §:n 5 momenttia sellaisena kuin se on voimassa kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain (547/93) tullessa voimaan. Sen jälkeen kun luopumistuki on myönnetty, täydennysosan määrää tarkistetaan vain sanotun lain 32 a §:n 3 momentissa tarkoitettujen perhesuhteiden

muutosten johdosta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996 ja sitä sovelletaan, jos luopuminen tapahtuu tai, kun luopumistuki perustuu maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain 21 §:ään, siinä tarkoitettu ehdollinen päätös annetaan tämän lain tultua voimaan.

Sen estämättä, mitä edellä 1 momentissa säädetään, sovelletaan ennen tämän lain voimaantuloa myönnetyn luopumistuen täydennysosaan, jos siihen ei kuulu kansaneläkkeen lisäosaa vastaavaa osuutta, soveltuvin osin, mitä kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain (/) voimaantulosäännöksen 2, 4 ja 7 momentissa säädetään.

9.

L a k i

maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä 28 päivänä joulukuuta 1990 annetun lain (1317/90) 16 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

16 §

Täydennysosan määrää laskettaessa sovelletaan kansaneläkelakia sellaisena kuin se oli voimassa kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain (/) tullessa voimaan. Jos

täydennysosaan ei kuulu kansaneläkkeen lisäosaa vastaavaa osuutta, sovelletaan sanottuun täydennysosaan soveltuvin osin, mitä sanotun kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen 2 ja 7 mo-

mentissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 1996.

Helsingissä 29 päivänä syyskuuta 1995

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Sosiaali- ja terveysministeri *Sinikka Mönkäre*

1.

Laki

kansaneläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/56) 25 §:n 1 ja 2 momentti, 29 ja 30 §, 3 d luvun otsikko sekä 33 §,
 sellaisina kuin ne ovat, 25 §:n 1 momentti, 29 § ja 3 d luvun otsikko 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (103/82), 25 §:n 2 momentti ja 30 § 8 päivänä maaliskuuta 1991 annetussa laissa (471/91) sekä 33 § 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa laissa (547/93),
muutetaan 23 a §, 3 a luvun otsikko, 24 §, 25 b §:n 3 ja 4 momentti, 26 §:n 1 momentin johdantokappale ja 5 kohta sekä 2-8 momentti, 27 §:n 1 momentin 4 kohta sekä 3 ja 4 momentti, 3 b luvun otsikko, 30 b §, 40 §, 42 b §:n 1 momentti ja 91 a §,
 sellaisina kuin niistä ovat 23 a § sekä 25 b §:n 3 ja 4 momentti mainitussa 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa laissa, 3 a ja 3 b luvun otsikko, 24 § sekä 26 §:n 1 momentin johdantokappale ja 4 momentti mainitussa 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa, 26 §:n 1 momentin 5 kohta 16 päivänä joulukuuta 1994 annetussa laissa (1295/94), 26 §:n 2 momentti 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetussa laissa (670/85), 26 §:n 3 ja 6 momentti 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa laissa (567/93), 26 §:n 5 momentti 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa laissa (547/93), 26 §:n 7 momentti 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa laissa (564/93), 26 §:n 8 momentti 8 päivänä helmikuuta 1991 annetussa laissa (214/91), 27 §:n 1 momentin 4 kohta 22 päivänä joulukuuta 1983 annetussa laissa (1053/83), 27 §:n 3 momentti 8 päivänä maaliskuuta 1991 annetussa laissa (471/91) ja 27 §:n 4 momentti 25 päivänä marraskuuta 1988 annetussa laissa (986/88), 30 b § mainitussa 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa laissa, 42 b §:n 1 momentti ja 91 a § 5 päivänä helmikuuta 1988 annetussa laissa (123/88), sekä
lisätään 26 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna mainitulla 5 päivänä helmikuuta 1982, mainitulla 26 päivänä heinäkuuta 1985, 25 päivänä marraskuuta 1988, mainitulla 8 päivänä helmikuuta 1991, mainituilla 28 päivänä kesäkuuta 1993, 21 päivänä marraskuuta 1994 ja mainitulla 16 päivänä joulukuuta annetuilla laeilla (986/88 ja 981/94), uusi 9 ja 10 momentti sekä 42 b §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna mainituilla 5 päivänä helmikuuta 1982 ja 5 päivänä helmikuuta 1988 annetuilla laeilla, uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

23 a §

Kansaneläkettä ei myönnetä, jos sen määrä kuukaudessa olisi pienempi kuin 30 markkaa.

3 a luku.

Kansaneläkkeen pohjaosa ja lisäosa

24 §

Kansaneläkkeeseen kuuluu aina eläkkeen pohjaosa, joka on 2 676 markkaa vuodessa.

Ehdotus

23 a §

Kansaneläkettä ei *makseta*, jos sen määrä kuukaudessa olisi pienempi kuin 30 markkaa.

3 a luku.

Kansaneläke

24 §

Täysimääräinen kansaneläke on ensimmäisessä kuntaryhmässä 15 180 markkaa ja toisessa kuntaryhmässä 14 532 markkaa vuodessa.

Jos eläkkeensaaja on naimisissa, täysimääräinen kansaneläke on ensimmäisessä kuntaryhmässä 13 308 markkaa ja toisessa kuntaryhmässä 12 756 markkaa vuodessa.

Täysimääräinen kansaneläke muodostuu vuonna 1996 pohjaosasta ja lisäosasta. Täysimääräisen pohjaosan määrä on 2 676 markkaa vuodessa ja täysimääräinen lisäosa ensimmäisessä kuntaryhmässä 12 504 markkaa ja toisessa kuntaryhmässä 11 856 markkaa vuodessa. Jos eläkkeensaaja on naimisissa, täysimääräinen lisäosa on ensimmäisessä kuntaryhmässä 10 632 markkaa ja toisessa kuntaryhmässä 10 080 markkaa vuodessa.

25 §

Kansaneläkkeeseen kuuluu jäljempänä tässä luvussa säädetyin edellytyksin lisäosa, jonka täysi määrä on ensimmäisessä kuntaryhmässä 12 504 markkaa ja toisessa 11 856 markkaa vuodessa.

Jos eläkkeensaaja on naimissa, täysimääräinen lisäosa on ensimmäisessä kuntaryhmässä 10 632 markkaa ja toisessa kuntaryhmässä 10 080 markkaa vuodessa.

25 §

(1 mom. kumotaan)

(2 mom. kumotaan)

25 b §

Jos vanhuuseläkkeen hakija ei ole asunut Suomessa 40 vuotta, pohjaosa ja lisäosa suhteutetaan hänen Suomessa asumaansa aikaan siten, että pohjaosan ja erikseen täysimääräisen lisäosan määrä kerrotaan suhteutuskertoimella. Suhteutuskerroin saadaan jakamalla vakuutetun Suomessa asuma aika 40 vuodella.

Työkyvyttömyyseläkkeen, työttömyyseläkkeen ja varhennetun vanhuuseläkkeen pohjaosa ja lisäosa suhteutetaan vakuutetun Suomessa asumaan aikaan, jos hän on asunut Suomessa vähemmän kuin 80 prosenttia 16 vuoden iän saavuttamisen ja eläkkeen alkamisen välisestä ajasta. Suhteutuskerroin saadaan tällöin jakamalla vakuutetun Suomessa asuma aika ajalla, joka on 80 prosenttia 16 vuoden iän saavuttamisen ja eläkkeen alkamisen välisestä ajasta.

Jos vanhuuseläkkeen hakija ei ole asunut Suomessa 40 vuotta, kansaneläke suhteutetaan hänen Suomessa asumaansa aikaan siten, että täysimääräisen kansaneläkkeen määrä kerrotaan suhteutuskertoimella. Suhteutuskerroin saadaan jakamalla henkilön Suomessa asuma aika 40 vuodella.

Täysimääräinen työkyvyttömyyseläke, työttömyyseläke ja varhennettu vanhuuseläke suhteutetaan henkilön Suomessa asumaan aikaan, jos hän on asunut Suomessa vähemmän kuin 80 prosenttia 16 vuoden iän saavuttamisen ja eläkkeen alkamisen välisestä ajasta. Suhteutuskerroin saadaan tällöin jakamalla henkilön Suomessa asuma aika ajalla, joka on 80 prosenttia 16 vuoden iän saavuttamisen ja eläkkeen alkamisen välisestä ajasta.

26 §

Lisäosaa määrättäessä otetaan huomioon vakuutetun jatkuvasti saama:

Kansaneläkettä määrättäessä otetaan huomioon henkilön jatkuvasti saama:

5) maatalousyrittäjien eläkelain 6 a §:n tai maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/90) mukaan myönnetyn sukupolvenvaihdoseläkkeen perusmäärä, maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain (1330/92) mukaan myönnetyn luopumiskorvauksen perusmäärä sekä maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/94) mukaan myönnetyn luopumistuen perusmäärä kuitenkin siten, että täysimääräisestä *lisäosasta* vähennetään 50 prosenttia siitä 1—5 kohdassa mainittujen etuuksien yhteismäärän osasta, joka ylittää 1 460 markkaa vuodessa.

Lisäosaa määrättäessä ei kuitenkaan oteta huomioon työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainitun lain, eläkesäännön tai eläkeohjesäännön, taikka rintamaveteraanien varhaiseläkkeestä annetun lain (13/82) mukaiseen eläkkeeseen sisältyvää lapsikorotusta eikä, jos *vakuutettu* on täyttänyt 65 vuotta 1 päivänä tammikuuta 1980 tai sen jälkeen, 65 vuoden iän täyttämisen jälkeiseen aikaan perustuvaa, eläkkeeseen suoritettua työntekijäin eläkelain 5 §:n 3 momentissa tarkoitettua tai sitä vastaavaa korotusta. Saman lain 5 §:n 4 ja 5 momentissa tarkoitettu tai sitä vastaava vähennys otetaan kuitenkin tulona huomioon.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa mainittuihin etuuksiin rinnastetaan 65 vuotta täyttäneen *vakuutetun* mainitussa kohdassa tarkoitettu eläke, jonka hän saisi, jos hän siirtyisi eläkkeelle välittömästi 65 vuotta täytettyään. Jos kuitenkin eläkkeeseen oikeuttavana otetaan huomioon myös aika 65 vuoden iän täyttämisen jälkeen, eläke luetaan *lisäosaa* määrättäessä tuloksi siihen saakka, kunnes tällainen eläke myönnetään sen suuruisena kuin se olisi, jos *vakuutettu* siirtyisi eläkkeelle 67 vuotta täytettyään.

Jos *vakuutettu* on välittömästi ennen *lisäosan* myöntämistä saanut *perhe-eläkelain* (38/69) mukaista *perhe-eläkettä*, johon kuuluu *lisäosa*, tai *rintamasotilaseläkettä*, jonka suuruutta määrättäessä on vuositulona joko kokonaan tai osittain otettu huomioon 1 momentissa mainittu etuus, tämä luetaan tuloksi entisen määräisenä, kuitenkin ottaen huomioon, mitä johtuu kansaneläkkeiden indeksidonnaisuudesta. Näin menetellään, jos

5) maatalousyrittäjien eläkelain 6 a §:n tai maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/90) mukaan myönnetyn sukupolvenvaihdoseläkkeen perusmäärä, maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain (1330/92) mukaan myönnetyn luopumiskorvauksen perusmäärä sekä maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/94) mukaan myönnetyn luopumistuen perusmäärä kuitenkin siten, että täysimääräisestä kansaneläkkeestä vähennetään 50 prosenttia siitä 1 - 5 kohdassa mainittujen etuuksien yhteismäärän osasta, joka ylittää 1 460 markkaa vuodessa.

Kansaneläkettä määrättäessä ei kuitenkaan oteta huomioon työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainitun lain, eläkesäännön tai eläkeohjesäännön, taikka rintamaveteraanien varhaiseläkkeestä annetun lain (13/82) mukaiseen eläkkeeseen sisältyvää lapsikorotusta, *kuntoutuskorotusta* eikä, jos *henkilö* on täyttänyt 65 vuotta 1 päivänä tammikuuta 1980 tai sen jälkeen, 65 vuoden iän täyttämisen jälkeiseen aikaan perustuvaa, eläkkeeseen suoritettua työntekijäin eläkelain 5 a §:n 1 momentissa tarkoitettua tai sitä vastaavaa korotusta. Saman lain 5 a §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettu tai sitä vastaava vähennys otetaan kuitenkin tulona huomioon.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa mainittuihin etuuksiin rinnastetaan 65 vuotta täyttäneen *henkilön* mainitussa kohdassa tarkoitettu eläke, jonka hän saisi, jos hän siirtyisi eläkkeelle välittömästi 65 vuotta täytettyään. Jos kuitenkin eläkkeeseen oikeuttavana otetaan huomioon myös aika 65 vuoden iän täyttämisen jälkeen, eläke luetaan *kansaneläkettä* määrättäessä tuloksi siihen saakka, kunnes tällainen eläke myönnetään sen suuruisena kuin se olisi, jos *henkilö* siirtyisi eläkkeelle 67 vuotta täytettyään.

etuuden määräytymisperusteissa ei ole tapahtunut muutosta. Etuuden määräytymisperusteen ei katsota muuttuneen sen vuoksi, että työttömyyseläke on muuttunut työkyvyttömyyseläkkeeksi tai jompikumpi näistä eläkkeistä on muuttunut vanhuuseläkkeeksi, elleivät eläkkeen määrään vaikuttavat perusteet tämän vuoksi ole muuttuneet. Tätä momenttia ei sovelleta sellaiseen etuuteen, joka ei perustu lakiin tai asetukseen taikka julki-

Voimassa oleva laki

seen eläkesääntöön.

Lisäosaa määrättäessä otetaan huomioon myös 1 momentissa tarkoitettuja perhe- tai huoltoeläkkeitä vastaava vieraasta valtiosta maksettava jatkuva etuus.

Samoin 1 momentin 1 kohdassa mainittuihin etuuksiin rinnastetaan tämän lain mukaista varhennettua vanhuuseläkettä saavan *vakuutetun* mainitussa kohdassa tarkoitettu eläke, jonka hän saisi, jos hän siirtyisi eläkkeelle välittömästi 65 vuotta täytettyään.

Kun yksilöllinen varhaiseläke maksetaan puolitettuna 22 a §:n 7 momentin mukaisesti, *lisäosaa* määrättäessä otetaan huomioon 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu eläke täyden yksilöllisen varhaiseläkkeen suuruisena.

Työkyvyttömyyseläkkeen lisäosaa määrättäessä 1 momentissa mainittuihin etuuksiin rinnastetaan sellainen julkisoikeudelliseen työ- tai virkasuhteeseen perustuva eläke, jonka *vakuutettu* saisi, jos hän siirtyisi sanotulle eläkkeelle välittömästi sairausajan palkan maksun päätyttyä.

Ehdotus

Jos henkilö on välittömästi ennen kansaneläkkeen myöntämistä saanut perhe-eläkelain (38/69) mukaista perhe-eläkettä, johon kuuluu lisäosa, tai rintamasotilaseläkettä, jonka suuruutta määrättäessä on vuositulona joko kokonaan tai osittain otettu huomioon 1 momentissa mainittu etuus, tämä luetaan tuloksi entisen määräisenä, kuitenkin ottaen huomioon, mitä johtuu kansaneläkkeiden indeksidonnaisuudesta. Näin menetellään, jos etuuden määräytymisperusteissa ei ole tapahtunut muutosta. Etuuden määräytymisperusteiden ei katsota muuttuneen sen vuoksi, että työttömyyseläke on muuttunut työkyvyttömyyseläkkeeksi tai jompikumpi näistä eläkkeistä on muuttunut vanhuuseläkkeeksi, elleivät eläkkeen määrään vaikuttavat perusteet tämän vuoksi ole muuttuneet. Tätä momenttia ei sovelleta sellaiseen etuuteen, joka ei perustu lakiin tai asetukseen taikka julkiseen eläkesääntöön.

Kansaneläkettä määrättäessä otetaan huomioon myös 1 momentissa tarkoitettuja perhe- tai huoltoeläkkeitä vastaava vieraasta valtiosta maksettava jatkuva etuus.

Samoin 1 momentin 1 kohdassa mainittuihin etuuksiin rinnastetaan tämän lain mukaista varhennettua vanhuuseläkettä saavan *henkilön* mainitussa kohdassa tarkoitettu eläke, jonka hän saisi, jos hän siirtyisi eläkkeelle välittömästi 65 vuotta täytettyään.

Kun yksilöllinen varhaiseläke maksetaan puolitettuna 22 a §:n 7 momentin mukaisesti, *kansaneläkettä* määrättäessä otetaan huomioon 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu eläke täyden yksilöllisen varhaiseläkkeen suuruisena.

Työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä 1 momentissa mainittuihin etuuksiin rinnastetaan sellainen julkisoikeudellinen työ- tai virkasuhteeseen perustuva eläke, jonka *henkilö* saisi, jos hän siirtyisi sanotulle eläkkeelle välittömästi sairausajan palkan maksun päätyttyä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Mitä edellä on sanottu kansaneläkkeestä sovelletaan vuonna 1996 24 §:n 3 momentissa säädettyyn pohjaosaan ja lisäosaan kuitenkin siten, että täysimääräisestä pohjaosasta vähennetään edellä 1 momentin 5 kohdassa säädetyn markkamäärän sijasta 50 prosenttia siitä tulojen yhteismäärän osasta, joka ylittää yksinäisellä henkilöllä ensimmäisessä kuntaryhmässä 26 468 markkaa vuodessa ja naimisissa olevalla henkilöllä ensimmäisessä kuntaryhmässä 22 724 markkaa vuodessa ja toisessa kuntaryhmässä 21 620 markkaa vuodessa. Jos täysimääräinen pohjaosa on 25 b §:n mukaan suhteutettu, käytetään mainittujen tulorajojen sijasta tulorajana sitä markkamäärää, josta henkilön lisäosa lakkaa. Mitä 27 §:ssä on sanottu kansaneläkkeestä, sovelletaan vastaavasti vuonna 1996 24 §:n 3 momentissa säädettyyn pohjaosaan ja lisäosaan.

Pohjaosaa tarkistettaessa on soveltuvin osin voimassa, mitä lisäosan tarkistamisesta on säädetty 32 §:ssä ja 32 a §:ssä.

27 §

Poiketen siitä, mitä 26 ja 26 a §:ssä on säädetty, ennen 1 päivää heinäkuuta 1975 sattuneeseen eläketapahtumaan perustuva

4) työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentin 3—9 kohdassa tarkoitettu vanhuus-, työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke siltä osin kuin se ei ylitä kunkin eläkkeen osalta sen perusteena olevasta palkasta 1/9 prosenttia jokaiselta eläkettä määrättäessä huomioon oterulta kuukaudelta, ei kuitenkaan useammalta kuin 360 kuukaudelta,

luetaan *lisäosaa* määrättäessä tuloksi siten, että *vakuutetun* saamien edellä tarkoitettujen eläkkeiden tai eläkkeen osien yhteismäärästä otetaan huomioon enintään 15 130 markkaa vuodessa. Muilta osin 4 kohdassa tarkoitettu eläke luetaan kokonaisuudessaan *lisäosatuloiksi*.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista markkamääristä vähennetään *vakuutetun* saamien muiden *lisäosaan* vaikuttavien tulojen määrä, ja näin saatuun markkamäärään lisätään se osa, jolla tulot ylittävät 5 700 markkaa.

27 §

Poiketen siitä, mitä 26 §:ssä on säädetty, ennen 1 päivää heinäkuuta 1975 sattuneeseen eläketapahtumaan perustuva

4) työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentin 3—9 kohdassa tarkoitettu vanhuus-, työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke siltä osin kuin se ei ylitä kunkin eläkkeen osalta sen perusteena olevasta palkasta 1/9 prosenttia jokaiselta eläkettä määrättäessä huomioon otetulta kuukaudelta, ei kuitenkaan useammalta kuin 360 kuukaudelta, luetaan *kansaneläkettä* määrättäessä tuloksi siten, että *henkilön* saamien edellä tarkoitettujen eläkkeiden tai eläkkeen osien yhteismäärästä otetaan huomioon enintään 15 130 markkaa vuodessa. Muilta osin 4 kohdassa tarkoitettu eläke luetaan kokonaisuudessaan *tuloksi kansaneläkkeessä*.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista markkamääristä vähennetään *henkilön* saamien muiden *kansaneläkkeeseen* vaikuttavien tulojen määrä, ja näin saatuun markkamäärään lisätään se osa, jolla tulot ylittävät 5 700 markkaa.

Voimassa oleva laki

Mitä 1—3 momentissa on säädetty, sovelletaan myös silloin, kun *lisäosaa* määrättäessä luetaan tuloksi ennen 1 päivää tammikuuta 1983 alkaneet sotilasvammalain mukainen huoltoeläke sekä sotilasvammalain 8 §:n 2 momentin ja 9 §:n perusteella elinkoron perusmäärään maksettavat korotukset.

3 b luku.

Kansaneläkkeeseen maksettavat llisät

29 §

Jos vakuutettu tai hänen puolisonsa 16 vuotta nuorempi lapsi elää samassa taloudessa vakuutetun kanssa tai jos vakuutettu tai hänen samassa taloudessa asuva puolisonsa muulla tavoin huolehtii lapsen toimeentulosta, eläkkeeseen maksetaan lapsikorotus, jonka määrä on kutakin edellä sanottua lasta kohden 1 572 markkaa vuodessa.

Edellä 1 momenttia sovellettaessa pidetään vakuutetun lapsena myös sellaista avioliiton ulkopuolella syntynyttä lasta, johon kohdistuva vakuutetun elatusvelvollisuus on oikeuden päätöksellä tai asianmukaisella sopimuksella vahvistettu. Sama koskee kasvattilasta, jonka toimeentulosta vakuutettu tai hänen samassa taloudessa asuva puolisonsa huolehtii.

Jos molemmille puolisoille on myönnetty kansaneläke, lapsikorotus maksetaan erikseen kummallekin puolisolle.

30 §

Jos kansaneläkkeen saajan puoliso ei saa kansaneläkettä, rintamasotilaseläkettä eikä perhe-eläkelain (38/69) mukaista leskeneläkettä eikä hänellä perheen pienten lasten vaatiman hoidon takia tai hänen terveydentilastaan riippumattoman muun erittäin pakottavan jatkuvan syyn vuoksi voida katsoa olevan mahdollisuutta hankkia tuloa tekemällä työtä omaan tai toisen lukuun, eläkkeeseen maksetaan puolisolisa, joka on 2 436 markkaa vuodessa.

30 b §

Hoitotuki ja puolisolisa maksetaan samalla tavoin vakuutetun Suomessa asumaan aikaan suhteutettuna kuin vakuutetulle maksettava pohjaosa 25 b §:n mukaan. Lapsikorotuksen määrää ei suhteuteta Suomessa asuttuun

Ehdotus

Mitä 1 - 3 momentissa on säädetty, sovelletaan myös silloin, kun *kansaneläkettä* määrättäessä luetaan tuloksi ennen 1 päivää tammikuuta 1983 alkaneet sotilasvammalain mukainen huoltoeläke sekä sotilasvammalain 8 §:n 2 momentin ja 9 §:n perusteella elinkoron perusmäärään maksettavat korotukset.

3 b luku.

Hoitotuki

29 §

(kumotaan)

30 §

(kumotaan)

30 b §

Hoitotuki maksetaan samalla tavoin henkilön Suomessa asumaan aikaan suhteutettuna kuin 25 b §:ssä säädetään.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

aikaan.

Hoitotukea ei makseta, jos sen määrä kuukaudessa olisi pienempi kuin 30 markkaa.

33 §

Suomessa asuvan henkilön kuoltua suoritetaan hautausavustusta. Hautausavustus voidaan myöntää silloinkin, kun on todennäköistä, että henkilö on kuollut, vaikka selvitystä kuolemasta ei voida esittää.

Jos henkilö oli Suomen kansalainen, hautausavustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että hän oli asunut Suomessa yhteensä vähintään kolmen vuoden ajan. Jollei hän ollut Suomen kansalainen, hänen edellytetään asuneen Suomessa välittömästi ennen kuolemaansa yhdenjaksoisesti vähintään viisi vuotta. Hautausavustus myönnetään myös, kun alle 16-vuotiaana kuolleen lapsen huoltaja oli asunut Suomessa kolmen vuoden ajan, jos lapsi oli Suomen kansalainen, ja viiden vuoden ajan, jos lapsi ei ollut Suomen kansalainen.

Hautausavustuksen määrä on 2 221 markkaa. Täysi hautausavustus maksetaan, jollei henkilö kuollessaan ollut kansaneläkkeen saaja eikä saanut myöskään 25 b §:n 1 momentin 3 kohdan mukaista eläkettä. Muussa tapauksessa hautausavustuksen määrästä vähennetään 1/12 jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkettä on maksettu kuolemaa välittömästi edeltäneen vuoden aikana. Hautausavustukseen sovelletaan vastaavasti, mitä 88 §:n 2 momentissa säädetään eläkesuorituksen pyöristämisestä.

Hautausavustus maksetaan leskelle. Jollei henkilö ollut naimisissa tai jos hän asui puolisostaan erillään välien rikkoutumisen vuoksi, hautausavustus maksetaan kuolinpesälle. Kuolinpesän hoitajalla on oikeus hakea ja nostaa hautausavustus kuolinpesän puolesta. Jos hautausavustukseen oikeutettu puoliso on kuollut ennen avustuksen myöntämistä, hänen oikeutensa siirtyy ensiksi kuolleen puolison kuolinpesälle.

Hautausavustusta on haettava yhden vuoden kuluessa kuolinpäivästä siten kuin asetuksella säädetään. Muutoin oikeus sen saamiseen on menetetty.

33 §

(kumotaan)

Voimassa oleva laki

40 §

Eläke-erä menetetään, jos sitä ei ole nostettu kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä lukien, jonka aikana se on erääntynyt maksettavaksi. Oikeus haudausavustukseen menetetään, jos sitä ei ole nostettu kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä lukien, jonka aikana 33 §:ssä säädetty haku-aika on päättynyt.

42 b §

Jos eläkkeensaaja on 42 a §:ssä tarkoitettussa hoidossa, lisäosasta ei siltä ajalta, kun hoito kestää yli kolme kuukautta, makseta siltä osaa, joka ylittää ensimmäisessä kuntaryhmässä sen määrän, joka on 43 prosenttia, ja toisessa kuntaryhmässä 40 prosenttia 25 §:n 1 momentissa mainitusta täysimääräisestä lisäosasta ja saman pykälän 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa siinä mainitusta täysimääräisestä lisäosasta.

91 a §

Mitä muualla laissa on säädetty kansaneläkkeen perusosasta, tukiosasta ja tukilisästä sekä apu- ja hoitolisästä, on soveltuvin osin voimassa kansaneläkkeen pohjaosasta ja lisäosasta sekä tämän lain mukaisesta hoitotuesta.

Ehdotus

40 §

Eläke-erä menetetään, jos sitä ei ole nostettu kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä lukien, jonka aikana se on erääntynyt maksettavaksi.

42 b §

Jos kansaneläkkeensaaja on 42 a §:ssä tarkoitettussa hoidossa, kansaneläkkeestä ei siltä ajalta, kun hoito kestää yli kolme kuukautta, makseta sitä osaa, joka ylittää kansaneläkkeensaajalla ensimmäisessä kuntaryhmässä 671,06 markkaa ja toisessa kuntaryhmässä 618,20 markkaa kuukaudessa sekä naimisissa olevalla kansaneläkkeensaajalla ensimmäisessä kuntaryhmässä 603,98 markkaa ja toisessa kuntaryhmässä 559,00 markkaa kuukaudessa.

Jos eläkkeensaaja on 42 a §:ssä tarkoitettussa hoidossa, lisäosasta ei vuonna 1996 siltä ajalta, kun hoito kestää yli kolme kuukautta, makseta sitä osaa, joka ylittää ensimmäisessä kuntaryhmässä 43 prosenttia ja toisessa kuntaryhmässä 40 prosenttia 24 §:n 3 momentissa mainitusta täysimääräisestä lisäosasta. Tätä ei kuitenkaan sovelleta, jos eläkkeensaajalle maksetaan eläkkeensaajien asumistukilain mukaista asumistukea.

91 a §

Mitä muualla laissa säädetään kansaneläkkeen perusosasta, pohjaosasta, tukiosasta, tukilisästä, lisäosasta sekä apu- ja hoitolisästä, on soveltuvin osin voimassa kansaneläkkeestä sekä tämän lain mukaisesta hoitotuesta. Mitä tässä laissa säädetään kansaneläkkeestä, sovelletaan vastaavasti soveltuvin osin pohjaosaan ja lisäosaan. Vastaavasti mitä muualla laissa säädetään kansaneläkkeensaajasta, on voimassa vuonna 1996 henkilöistä, jolle on vahvistettu oikeus 20 §:ssä tarkoitettuun kansaneläkkeeseen.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996 kuitenkin siten, että 42 b §:n 1 momenttia sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 1997.

Ennen tämän lain voimaan tuloa alkanut

Voimassa oleva laki

Ehdotus

pohjaosa ja lisäosa maksetaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olevan lain mukaisena. Jos eläkkeeseen ei kuulu lisäosaa, pohjaosan täysi määrä on 2316 markkaa vuodessa 1 päivästä tammikuuta 1996 taikka siitä ajankohdasta alkaen, josta lisäosa lakkaa. Tätä eläkkeen määrää pienennetään 1 päivästä tammikuuta 1997 lukien ja sen jälkeen kunkin vuoden alusta 20 prosenttia. Prosenttimäärä lasketaan kunkin vuoden alussa edellä sanotusta 2 316 markasta ottaen huomioon kansaneläkkeiden indeksisidonaisuus. Edellä mainitulla tavalla menetellään myös, kun ennen tämän lain voimaantuloa alkanutta määrääjaksi myönnettyä eläkettä jatketaan tai työttömyyseläke muutetaan työkyvyttömyyseläkkeeksi taikka työttömyys- tai työkyvyttömyyseläke muutetaan vanhuuseläkkeeksi. Pohjaosan muuttamisesta tämän voimaantulosäännöksen mukaiseksi 1 päivästä tammikuuta 1996 alkaen annetaan kirjallinen päätös vain pyynnöstä.

Jos pohjaosa maksetaan 2 momentin mukaisena ja eläkkeensaajalle myönnetään lisäosa vielä vuonna 1996, pohjaosa tarkistetaan 24 §:n 3 momentin suuruiseksi lisäosan alkamisajankohdasta.

Eläkkeensaajalle maksettu pohjaosa ja lisäosa muutetaan kansaneläkkeeksi 1 päivästä tammikuuta 1997 lukien. Jos näin laskettu kansaneläke olisi 1 päivänä tammikuuta 1997 tai sen jälkeen vuoden 1998, 1999 tai 2000 alussa tarkasteltuna pienempi kuin aikaisemmin maksettu eläkkeen määrä, eläkettä maksetaan kuitenkin vähintään 2 momentin mukaisena.

Jos eläkkeensaajalla on oikeus lapsikorotukseen, puolisolisiin tai puolisolisiä vastaavaan aikaisempaan etuuteen lain voimaan tuloa edeltäneeltä kuukaudelta, niitä maksetaan niin kauan kuin eläkkeensaajan oikeus etuuteen olisi jatkunut entisin perustein ilman uutta päätöstä, kuitenkin enintään 31 päivään joulukuuta 2000 saakka. Lapsikorotusta ja puolisolisiä tai sitä vastaavaa etuutta pienennetään kuitenkin 1 päivästä tammikuuta 1997 lukien ja sen jälkeen kunkin vuoden alusta 20 prosenttia. Prosenttimäärä lasketaan lapsikorotuksen ja puolisolisiin siitä määrästä, jota maksettiin tämän lain voimaan tullessa.

Ennen tämän lain voimaantuloa kuolleen henkilön jälkeen hautausavustus maksetaan

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tämän lain voimaan tullessa voimassa olevan lain mukaisesti.

Tässä laissa säädetyt markkamäärät vastaavat kansaneläkeindeksin sitä pistelukua, jonka mukaan vuoden 1981 maaliskuussa maksettavina olevien kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

Ennen tämän lain voimaan tuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

---

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

2.

Laki**eläkkeensaajien asumistukilain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetun eläkkeensaajien asumistukilain (591/78) 3 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 8 päivänä maaliskuuta 1991 annetussa laissa (473/1991), seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

3 §

Valtioneuvosto vahvistaa vuosittain ne asumiskustannusten enimmäismäärät, jotka otetaan huomioon asumistukea määrättäessä. Enimmäismäärät vahvistetaan asunnon sijaintipaikkakunnan perusteella. Jos eläkkeensaajan luona asuu vähintään yksi kansaneläkelain 29 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettu lapsi, edellä mainittuja enimmäismääriä korotetaan 20 prosentilla ja, jos eläkkeensaajan luona asuu vähintään kolme edellä tarkoitettua lasta, 40 prosentilla.

Valtioneuvosto vahvistaa vuosittain ne asumiskustannusten enimmäismäärät, jotka otetaan huomioon asumistukea määrättäessä. Enimmäismäärät vahvistetaan asunnon sijaintipaikkakunnan perusteella. Edellä mainittuja enimmäismääriä korotetaan 20 prosentilla, jos eläkkeensaajan luona asuu vähintään yksi lapsi ja 40 prosentilla, jos hänen luonaan asuu vähintään kolme lasta. *Lapsella tarkoitetaan 16 vuotta nuorempaa eläkkeensaajan tai hänen puolisonsa lasta tai sellaista kasvattilasta, jonka toimeentulosta eläkkeensaaja tai hänen samassa taloudessa asuva puolisonsa huolehtii.*

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
 mikuuta 1996.

3.

L a k i

perhe-eläkelain 15 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 17 päivänä tammikuuta 1969 annetun perhe-eläkelain (38/69) 15 b §:n 5 momentti, sellaisena kuin se on 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (105/82), seuraavasti:

15 b §

Jos leski on välittömästi ennen leskeneläkkeen lisäosan myöntämistä saanut rintamasotilaseläkettä tai sellaista kansaneläkettä, johon kuuluu lisäosa ja jonka suuruutta määrättäessä on vuositulona joko kokonaan tai osittain otettu huomioon muun lain tai asetuksen tai julkisen eläkesäännön mukainen eläke taikka sitä vastaava jatkuva suoritus tai korvaus, tämä luetaan tuloksi entisen määräisenä, kuitenkin ottaen huomioon, mitä johtuu kansaneläkkeiden ja perhe-eläkkeiden indeksisidonnaisuudesta. Näin menetellään, jos etuuden määräytymisperusteissa ei ole tapahtunut muutosta. Etuuden määräytymisperusteen ei katsota muuttuneen sen vuoksi, että työttömyyseläke on muuttunut työkyvyttömyyseläkkeeksi tai jompikumpi näistä eläkkeistä on muuttunut vanhuuseläkkeeksi, elleivät eläkkeen määrään vaikuttavat perusteet tämän vuoksi ole muuttuneet.

Jos leski on välittömästi ennen leskeneläkkeen lisäosan myöntämistä saanut rintamasotilaseläkettä tai sellaista kansaneläkettä, johon kuuluu *pohjaosa* tai lisäosa, jonka suuruutta määrättäessä on vuositulona joko kokonaan tai osittain otettu huomioon muun lain tai asetuksen tai julkisen eläkesäännön mukainen eläke taikka sitä vastaava jatkuva suoritus tai korvaus, tämä luetaan tuloksi entisen määräisenä, kuitenkin ottaen huomioon, mitä johtuu kansaneläkkeiden ja perhe-eläkkeiden indeksisidonnaisuudesta. Näin menetellään, jos etuuden määräytymisperusteissa ei ole tapahtunut muutosta. Etuuden määräytymisperusteen ei katsota muuttuneen sen vuoksi, että työttömyyseläke on muuttunut työkyvyttömyyseläkkeeksi tai jompikumpi näistä eläkkeistä on muuttunut vanhuuseläkkeeksi, elleivät eläkkeen määrään vaikuttavat perusteet tämän vuoksi ole muuttuneet.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4.

Laki

rintamasotilaseläkelain 9 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 28 päivänä tammikuuta 1977 annetun rintamasotilaseläkelain (119/77) 9 a §, sellaisina kuin se on muutettuna 25 päivänä heinäkuuta 1986 ja 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetuilla laeilla (589/86 ja 551/93), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 a §

Oikeus ylimääräiseen rintamalisään on rintamalisänsaajalla, jolle maksetaan kansaneläkkeen lisäosaa. Oikeus ylimääräiseen rintamalisään on 2 momentissa säädetyin edellytyksin myös sellaisella sotilasvammalain mukaista elinkorkoa saavalla rintamalisänsaajalla, joka ei saa lisäosaa.

Ylimääräinen rintamalisä on 25 prosenttia maksettavan lisäosan määrästä. Sotilasvammalain mukaista elinkorkoa saavan ylimääräinen rintamalisä määräytyy kuitenkin sen suuruudesta lisäosasta, joka maksettaisiin, jos mainittua elinkorkoa ei olisi otettu huomioon lisäosaa määrättäessä. Ulkomailta maksettavaa eläkettä tai siihen rinnastettavaa jatkuvaa etuutta saavan ylimääräinen rintamalisä määräytyy sen suuruudesta lisäosasta, joka maksettaisiin, jos mainitut tulot otettaisiin huomioon lisäosaa määrättäessä. Ylimääräinen rintamalisä maksetaan kuitenkin aina vähintään 20 markan suuruisena.

Jos eläkkeensaajan lisäosaa olisi vähennettävä kansaneläkelain 42 b §:n mukaisesti laitoshoidon perusteella, ylimääräinen rintamalisä lasketaan kuitenkin vähentämättömästä lisäosasta. Jos lisäosa on kansaneläkelain 25 b §:n mukaisesti suhteutettu aikaan, jonka vakuutettu on asunut Suomessa, ylimääräinen rintamalisä lasketaan suhteuttamattomasta lisäosasta.

9 a §

Oikeus ylimääräiseen rintamalisään on rintamalisänsaajalla, jolle maksetaan kansaneläkettä.

Ylimääräinen rintamalisä on 25 prosenttia siitä maksettavasta kansaneläkkeen osasta, joka ylittää 3 868,32 markkaa vuodessa. Sotilasvammalain mukaista elinkorkoa saavan ylimääräinen rintamalisä määräytyy kuitenkin sen suuruudesta kansaneläkkeen sanotun markkamäärän ylittävistä osasta, joka maksettaisiin, jos mainittua elinkorkoa ei olisi otettu huomioon kansaneläkettä määrättäessä. Ulkomailta maksettavaa eläkettä tai siihen rinnastettavaa jatkuvaa etuutta saavan ylimääräinen rintamalisä määräytyy sen suuruudesta kansaneläkkeestä, joka maksettaisiin, jos mainitut tulot otettaisiin huomioon kansaneläkettä määrättäessä. Ylimääräinen rintamalisä maksetaan kuitenkin aina vähintään 20 markan suuruisena.

Jos eläkkeensaajan kansaneläkettä olisi vähennettävä kansaneläkelain 42 b §:n mukaisesti laitoshoidon perusteella, ylimääräinen rintamalisä lasketaan kuitenkin vähentämättömästä kansaneläkkeestä. Jos kansaneläke on kansaneläkelain 25 b §:n mukaisesti suhteutettu aikaan, jonka vakuutettu on asunut Suomessa, ylimääräinen rintamalisä lasketaan suhteuttamattomasta kansaneläkkeestä.

5.

Laki
työntekijäin eläkelain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/61) 8 §:n 2 ja 8 momentti, sellaisina kuin ne ovat 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa laissa (559/1993), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

Yhteensovitusraja lasketaan yhteensovitusperusteesta, jona 3 momentissa säädetyin poikkeuksin käytetään korkeinta peruseläkkeen perusteena olevaa eläkepalkkaa tai tuloa sellaisesta työ- tai virkasuhteesta taikka yrittäjätoiminnasta, josta eläkkeeseen oikeutavaksi ajaksi on luettu vähintään vuosi. Yhteensovitusraja saadaan ottamalla 60 prosenttia yhteensovitusperusteesta ja, jos yhteensovitusperuste ylittää 586 markkaa kuukaudessa, vähentämällä 6 prosenttia ylittestä, kuitenkin enintään kansaneläkkeen pohjan määrää. Osaeläkkeenä myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä yhteensovitettaessa yhteensovitusraja on 30 prosenttia yhteensovitusperusteesta.

Sovellettaessa 2 ja 5 momenttia otetaan kansaneläkelain ja perhe-eläkelain mukaiset eläkkeet kunakin kalenterivuonna huomioon sen määräisinä kuin ne ovat edeltäneen kalenterivuoden marraskuun 1 päivänä. Työntekijän täyttäessä vanhuuseläkkeen saamiseen oikeuttavan iän otetaan 1 momentin toisessa virkkeessä tarkoitettua yhteensovitusta toimitettaessa kansaneläkelain mukainen eläke huomioon kuitenkin sen määräisenä kuin se on eläkeiän täyttämistä edeltäneen kalenterivuoden marraskuun 1 päivänä.

Yhteensovitusraja lasketaan yhteensovitusperusteesta, jona 3 momentissa säädetyin poikkeuksin käytetään korkeinta peruseläkkeen perusteena olevaa eläkepalkkaa tai tuloa sellaisesta työ- tai virkasuhteesta taikka yrittäjätoiminnasta, josta eläkkeeseen oikeutavaksi ajaksi on luettu vähintään vuosi. Yhteensovitusraja saadaan ottamalla 60 prosenttia yhteensovitusperusteesta tai, jos kysymys on osaeläkkeenä myönnettävästä työkyvyttömyyseläkkeestä, 30 prosenttia yhteensovitusperusteesta.

Sovellettaessa 5 momenttia otetaan perhe-eläkelain mukaiset eläkkeet kunakin kalenterivuonna huomioon sen määräisinä kuin ne ovat edeltäneen kalenterivuoden marraskuun 1 päivänä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996.

Tätä lakia sovelletaan sellaiseen eläkkeeseen, joka alkaa 1 päivänä tammikuuta 1996 tai sen jälkeen. Lakia sovelletaan myös niissä tapauksissa, joissa 8 a §:n mukaisen uudelleen yhteensovituksen peruste on syntynyt tämän lain voimassa ollessa.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7.

Laki

asumistukilain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 4 päivänä kesäkuuta 1975 annetun asumistukilain (408/75) 2 §:n 3 ja 4 kohta,
 sellaisina kuin ne ovat 13 päivänä helmikuuta 1987 annetussa laissa (154/87), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämän lain 2 §
 mukaista asumistukea ei
 myönnetä:

---

3) yhden henkilön ruokakunnalle, jos asi-
 anomainen henkilö saa sellaista eläkettä,
 jonka lisänä voidaan myöntää eläkkeensaajien
 asumistukilain (591/78) mukaista asu-
 mistukea;

4) kahden henkilön ruokakunnalle, joka
 muodostuu aviopuolisoista tai keskenään
 avioliitonomaisissa olosuhteissa avioliittoa
 solmimatta jatkuvasti yhteistaloudessa elä-
 vistä henkilöistä ja johon kuuluva saa 3 koh-
 dassa tarkoitettua eläkettä; eikä

Tämän lain 2 §
 mukaista asumistukea ei
 myönnetä:

---

3) yhden henkilön ruokakunnalle, jos asi-
 anomainen henkilö saa sellaista eläkettä tai
 hänelle voidaan vahvistaa oikeus sellaiseen
 eläkkeeseen, jonka lisänä voidaan myöntää
 eläkkeensaajien asumistukilain (591/78) mu-
 kaista asumistukea;

4) kahden henkilön ruokakunnalle, joka
 muodostuu aviopuolisoista tai keskenään
 avioliitonomaisissa olosuhteissa avioliittoa
 solmimatta jatkuvasti yhteistaloudessa elä-
 vistä henkilöistä ja johon kuuluva saa 3 koh-
 dassa tarkoitettua eläkettä tai jos hänelle
 voidaan vahvistaa oikeus 3 kohdassa tarkoi-
 tetuun eläkkeeseen; eikä

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tam-
 mikuuta 1996.

8.

Laki

maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maatalousyrittäjien luopumistuesta 16 päivänä joulukuuta 1994 annetun lain (1293/94) 19 §:n 1 momentti, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

19 §

Luopumistuen täydennysosa on yhtä suuri kuin se kansaneläkkeen pohja- ja lisäosan yhteismäärä, joka luopujalle olisi myönnetty, jos hänellä luopumistuen alkaessa olisi ollut oikeus työkyvyttömyyseläkkeenä myönnettyyn kansaneläkkeeseen. Pohja- ja lisäosaa laskettaessa ei kuitenkaan sovelleta, mitä kansaneläkelain 25 b ja 28 §:ssä säädetään. Lisäosaa määrättäessä sovelletaan kansaneläkelain 26 §:n 5 momenttia sellaisena kuin se oli voimassa kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain (547/93) tullessa voimaan. Sen jälkeen kun luopumistuki on myönnetty, täydennysosan määrää tarkistetaan vain sanotun lain 32 a §:n 3 momentissa tarkoitettujen perhesuhteiden muutosten johdosta.

19 §

Luopumistuen täydennysosa on yhtä suuri kuin se kansaneläke, joka luopujalle olisi myönnetty, jos hänellä luopumistuen alkaessa olisi ollut oikeus työkyvyttömyyseläkkeenä myönnettyyn kansaneläkkeeseen. Täydennysosaa laskettaessa ei kuitenkaan sovelleta, mitä kansaneläkelain 25 b ja 28 §:ssä säädetään. Täydennysosaa määrättäessä sovelletaan kansaneläkelain 26 §:n 5 momenttia sellaisena kuin se oli voimassa kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain (547/93) tullessa voimaan. Sen jälkeen kun luopumistuki on myönnetty, täydennysosan määrää tarkistetaan vain sanotun lain 32 a §:n 3 momentissa tarkoitettujen perhesuhteiden muutosten johdosta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 1996 ja sitä sovelletaan, jos luopumi-
nen tapahtuu tai, kun luopumistuki perustuu
maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun
lain 21 §:ään, siinä tarkoitettu ehdollinen
päätös annetaan tämän lain tultua voimaan.

Sen estämättä, mitä edellä 1 momentissa
säädetään, sovelletaan enne tämän lain voi-
maantuloa myönnetyn luopumistuen täyden-
nysosaan, jos siihen ei kuulu kansaneläkkeen
lisäosaa vastaavaa osuutta, soveltuvin osin,
mitä kansaneläkelain muuttamisesta annetun
lain (/) voimaantulosäännöksen 2, 4
ja 7 momentissa säädetään.

HE 124/1995 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle sairauspäiväraha järjestelmän ja kuntoutuksen uudistamista koskevaiksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan sairausvakuutuslaskia muutettavaksi siten, että sairausvakuutuksen päivärähällä korvataan vain menetettyä ansiota. Tämä merkitsisi luopumista sairausvakuutuksen päivärahan vähimmäismäärästä. Päiväraha laskettaisiin kuten tähänkin asti verotuksessa todetusta työtulosta, tai vakuutetun hakemuksesta arvioimalla hänen työtulonsa verotuksesta poiketen laissa mainituin edellytyksin. Jos ei verotuksessa todettua työtuloa ole tai jos työtuloa ei voida vakuutetun hakemuksesta arvioida, ei päivärahaa makseta. Työttömällä kuitenkin säilyisi eräissä tapauksissa oikeus saada sairauspäiväraha tai kuntoutusraha työttömyysturvan tason perusteella määräytyvänä. Opintotukilain mukainen opintoraha tai aikuisopintoraha estäisi oikeuden sairausvakuutuksen päivärahaan. Myöskään asevelvoillisia tai siviilipalvelusmiehiä ei olisi palvelusajalta oikeutta sairausvakuutuksen päivärahaan. Päivärahan saaminen edellyttää, että henkilöllä on työtuloja vuodessa 5 000 markkaa. Päivärahan vähimmäismäärän poistaminen tai työtulon alarajan säätäminen ei koske äitiys-, isyys tai vanhempainrahaa, joka vastaa määrältään vähintään lasten kotihoidon tuen perusosaa sellaisena kuin se on ehdotettu muutettavaksi vuoden 1996 alusta. Lisäksi päivärahan laskukaavaan sisältyviä tuloarvoja ja prosentiosuuksia ehdotetaan kohdennettavaksi uudelleen siten, että enintään 130 000 markan työtulosta päiväraha on 70 prosenttia ja tätä korkeammasta, mutta enintään 200 000 markan suuruisesta työtulosta otetaan 130 000 markkaa ylittävistä osasta huomioon 40 prosenttia ja yli 200 000 markkaa ylittävistä osasta 25 prosenttia.

Vastaavaa menettelyä saamatta jääneiden ansiotulojen korvaamisesta ehdotetaan noudatettavaksi myös kuntoutusrahan määräytymisessä. Kuntoutusrahan vähimmäismäärää koskevat säännökset ehdotetaan kumottaviksi. Ammatillisessa koulutuksessa olevalle vammaiselle maksettaisiin kuntoutusrahaa, joka määräytyy opintorahan tason perusteella. Kuntoutuksen odotusajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta maksettavaa kuntoutusrahaa alennettaisiin 20 prosentilla. Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ammatillisesta kuntoutuksesta poistetaan mahdollisuus elinkeinotukena myönnettävään korottomaan lainaan. Yli 16 vuotiaiden vaikeavammaisten lääkinnällistä kuntoutusta koskevaan sääntöön ehdotetaan säädettäväksi valtuutus päättää aseruksella vuotuisen kuntoutuksen enimmäismäärästä. Lisäksi kuntoutuksesta aiheutuvien matkakustannusten korvaamiselle ehdotetaan säädettäväksi vastaavat omavastuuosuudet kuin sairausvakuutuslain korvaamilla matkakustannuksilla on.

Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi laki työntekijäin työeläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa, jonka mukaan niissä päivärahoissa, jotka lasketaan henkilöön palkan perusteella, otetaan vuoden 1996 osalta huomioon työntekijäin työeläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun 4,5 prosentin ansiotasoa alentava vaikutus.

Lainmuutokset, jotka liittyvät valtion talousarvioesitykseen vuodelle 1996, ovat tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1996 alusta.

1. Johdanto

Hallitusohjelman mukaan sosiaali- ja terveyspalvelut, ansiosidonnainen sosiaaliturva ja vähimmäisturva muodostavat hyvinvointiyhteiskunnan ytimen. Niiden turvaamiseksi sosiaali- ja terveysturvassa tarvitaan merkittäviä rakenteellisia muutoksia ja menojen karsintaa. Sosiaalietuuksien, asiakasmaksujen, ansiotulojen kasvun ja verotuksen on muodostettava kokonaisuus, joka kannustaa työn tekemiseen, opiskeluun sekä estää niin kutsuttujen kannustinloukkujen syntymisen. Tukijärjestelmiä on kehitettävä niin, että työn tekeminen parantaa aina taloudellista tilannetta. Samalla vähimmäisturvan etuusjärjestelmää on selkeytettävä. Tämä hallituksen esitys pyrkii osaltaan toteuttamaan näitä tavoitteita.

Hallituksen tarkoituksena on työnteon kannattavuuden tukeminen erilaisia sosiaalietuuksia määrätessä. Kansaneläkeaitoksen maksamien päivärahatyypisten etuuksien tarkoituksena on kompensoida lyhytaikaisesta sairastumisesta aiheutuvia ansionmenetyksiä. Hallituksen esitykseen sisältyvän ehdotuksen mukaan päivärahatyypisiä etuuksia maksettaisiin korvausperiaatteen mukaan silloin, kun vakuuterulle on aiheutunut todellista ansionmenetystä. Tämä merkitsisi luopumista vähimmäispäivärahajärjestelmästä. Poikkeuksena olisivat äitiys-, isyys- ja vanhempainraha, jotka on perheen taloudessa tapahtuvien tarpeettomien muutosten ehkäisemiseksi katsottu aiheelliseksi sitoa lasten kotihoiton tuen perusosan määrään. Menettely noudattaa paremmin myös vakuutusperiaatetta, sillä työtuloista on maksettu sosiaaliturvamaksut. Kytkemällä sairausvakuutuspäiväraha verotuksessa todettuun työtuloon myös varmistetaan se, että ihmiset asianmukaisesti ilmoittavat työtulonsa verotukseen.

Opiskelijoiden toimeentuloturva on lähtökohtaisesti järjestetty opintotukijärjestelmän kautta. Varusmiesten toimeentulosta sairaanhoito mukaan lukien vastaa varusmiespalvelualjalta valtio. Palvelusaikana sattuneita tapaturmia ja ilmenneitä sairauksia koskee sotilastapaturmalaki, joka korvaa palveluksen aiheuttamaa työkyvyn alenemaa varusmiehen siirtyessä palveluksesta siviiliin. Kotiäidit ovat tietoisesti valinneet elämäntilanteensa jäädessään työmarkkinoiden ulkopuolelle. Hoivatyötä kotona tekevien omais- ja perhehoitajien toimeentuloturva on järjestet-

ty erillisellä omais- ja perhehoitajalainsäädännöllä. Lyhytaikaisesta sairaudesta ei välttämättä aiheudu toimeentulon menetystä, jos sairaanhoitopalvelut ja niistä perittävät kustannukset on asianmukaisesti mitoitettu. Järjestelmän kannalta ei voida pitää tarkoituksenmukaisena sitä, että henkilön asema suhteessa hänen aikaisempaan tilanteeseensa paranee sairastumisen johdosta.

Sosiaaliturvan rahoittamismahdollisuuksien turvaamiseksi tarkoituksena on edelleen noudattaa periaatetta, jonka mukaan eri etuudet mahdollisimman tarkoin yhteensovitetaan ja varmistetaan, ettei päällekkäisiä etuuksien maksamisia synny.

Esitys on osa kokonaisuutta, jolla kohdennetaan sosiaaliturvan tasoa entistä enemmän todellista ansion- ja tulonmenetystä vastaavasti. Päivärahatyypiset etuudet ovat ensisijaisia työeläkkeeseen nähden. Ensisijaisuuden edellytyksenä on, että päiväraha on oikeassa suhteessa työeläkkeeseen nähden. Sen vuoksi esitykseen sisältyvät myös ehdotukset päivä- ja kuntoutusrahan tason suhteuttamisesta vuoden 1996 alusta voimaan tulevaksi tarkoitettuun työeläkejärjestelmän uudistukseen sekä tarvittavat muutokset sairauspäivärahan, kuntoutusrahan ja työkyvyttömyyseläkkeen yhteensovittamiseksi.

2. Nykytila ja ehdotetut muutokset

2.1. Sairausvakuutuslaki

Sairauspäivärahaan on sairausvakuutuslain (364/63) mukaan oikeus Suomessa asuvalla 16 - 64 vuotiaalla vakuutetulla, joka sairauden vuoksi on kykenemätön tekemään tavalista työtään tai työtä, joka on siihen läheisesti verrattavaa. Päivärahaa maksetaan sekä toisen palveluksessa työ- tai virkasuhteessa olevalle että omaa työtään tekeväälle vakuutetulle. Päivärahaa voivat saada myös opiskelijat ja kotiäidit sekä koti-isät. Edellytys on, ettei vakuutettu ilman omaa syytään ole ollut vailla omaa tai toisen työtä.

Oikeus sairauspäivärahaan alkaa, kun sairaus on kestänyt sairastumispäivän lisäksi yhdeksän arkipäivää (omavastuu-aika). Päivärahaa maksetaan enintään sen kalenterikuukauden loppuun, jota seuraavan kuukauden aikana päivärahan suorituspäivien lukumäärä nousisi 300 päivään.

Sairausvakuutuspäivärahan määrä päivää kohden on vähimmäispäiväraha, 63 markkaa, lisätynä 30 prosentilla vakuutetun ve-

rotuksessa asetuksella säädettävänä kalentervuonna todettujen työtulojen kolmassadasosasta, siltä osin kuin työtulot eivät ylitä 37 800 markkaa. Jos työtulot ylittävät 37 800 markkaa, mutta eivät ylitä 113 890 markkaa, päivärahan määrä on 37 800 markkaa ylittävältä osalta 66 prosenttia 37 800 ylittävän osan kolmassadasosasta. Jos työtulot ylittävät 113 890 markkaa, päivärahan määrä 113 890 markkaa ylittävältä osalta on 40 prosenttia 113 890 markkaa ylittävän osan kolmassadasosasta. Jos työtulot ylittävät 189 810 markkaa, päivärahan määrä on 189 810 markkaa ylittävältä osalta 25 prosenttia 189 810 markkaa ylittävän osan kolmassadasosasta.

Ellei vakuuterulla ole ollut työtuloja, tai verotus on toimitettu verotuslain 72 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla arvioimalla sen vuoksi, että veroilmoitusta ei ole annettu, päivärahan määrä päivää kohden on vähimmäispäivärahan suuruinen.

Päiväraha määrätään yleensä työkyvyttömyyden alkamista edeltäneenä vuonna toimitetussa verotuksessa todetusta työtulosta, jota tarkistetaan työntekijän eläkelain 9 §:n mukaisen indeksin muutosta vastaavasti. Elinkeinotoiminnan tai maatalouden tuloksesta otetaan päivärahan pohjaksi verottajan puhtaaksi ansiotuloksi katsoma osuus, ei kuitenkaan esimerkiksi osinkotuloa.

Erikseen säädetään siitä, missä tilanteissa päivärahan perusteena olevan työtulon määräämisessä voidaan poiketa verotuksessa todetusta työtulosta. Säännöksessä on otettu huomioon sekä tilanteet, joissa vakuutetun työtulot ovat ennen työkyvyttömyyden alkamista olleet olennaisesti suuremmat kuin verotuksessa todetut työtulot että tilanteet, joissa vakuutetun työtulot ovat työttömyyden, sairauden tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi olleet olennaisesti pienemmät kuin ne muutoin olisivat olleet.

Molempien tilanteiden osalta säädetään, että vakuutetun työtulot on hakemuksesta arvioitava asetuksella säädettävällä tavalla. Työtulojen arvioimisesta on säädetty sairausvakuutusasetuksen 10 §:ssä.

Työtulojen arvioimisesta silloin, kun vakuutetun työtulot ovat ennen työkyvyttömyyden alkamista olleet olennaisesti suuremmat kuin verotuksessa todetut työtulot, säädetään sairausvakuutusasetuksen 10 §:n 1 momentissa. Sen mukaan vakuutetun on esitettävä työtulojaan koskeva selvitys kuudelta työkyvyttömyyttä edeltäneeltä kuukaudelta.

Kirjanpitovelvollinen voi esittää työtulojaan koskevan selvityksen siltä kokonaiselta tilikaudelta tai verovuodelta, jonka aikana työkyvyttömyys on alkanut, tai sitä edeltäneiltä tilikaudelta tai verovuodelta.

Jos vakuutetulla ammatin vaihtumisen tai muun sen kaltaisen syyn vuoksi on ollut työtuloja kuutta kuukautta lyhyemmältä ajalta, voidaan arvioida, mitä on pidettävä kuuden kuukauden tulona. Samoin voidaan tehdä silloin, kun kirjanpitovelvollisen tilikausi on ollut vuotta lyhyempi tai pidempi.

Työtulojen katsotaan olevan olennaisesti suuremmat kuin verotuksessa todetut työtulot, jos kahdella kerrottu kuuden kuukauden tulo on 20 prosenttia suurempi kuin verotuksessa todettu, indeksillä korotettu työtulo. Vakuutetun esittämien työtulojen käyttäminen edellyttää aina, että työtulojen voidaan katsoa olleen jatkuvia. Sairausvakuutuslain 17 §:ssä ja sairausvakuutusasetuksen 10 §:ssä ei ole tarkemmin määritelty, mitä jatkuvuudella tarkoitetaan. Tuloja on korvauskäytännössä pidetty jatkuvina, kun työssäolo on ollut sen laatuista, että se olisi jatkunut, jos vakuutettu ei olisi sairastunut ja tullut työkyvyttömäksi. Ammatin vaihtumisesta ja jatkuvista työtuloista ei ole silloin kysymys, kun vakuutettu on satunnaisesti tai lyhytaikaisesti työssä. Esimerkkinä on opiskelija, joka on työssä kesän ajan. Ammatin vaihtumisesta ei ole myöskään kysymys silloin, kun työskentelyä työn luonteesta johtuen on vain osan vuotta.

Työtulojen arvioimisesta silloin, kun vakuutetun työtulot ovat sairauden, työttömyyden tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi olleet olennaisesti pienemmät kuin ne muutoin olisivat olleet, on säädetty sairausvakuutusasetuksen 10 §:n 2 momentissa. Säännöksessä annetaan vakuutetuille mahdollisuus esittää tulojaan koskeva selvitys sekä kuudelta kuukaudelta että tätä lyhyemmältä ajalta.

Tulojen ei tarvitse kohdistua työkyvyttömyyttä välittömästi edeltäneeseen aikaan vaan selvitys voidaan esittää työkyvyttömyyden alkamisvuodelta ja sitä edeltäneeltä vuodelta. Työssäoloajan ei tarvitse olla yhtenäistä. Jos työtuloja on kuutta kuukautta lyhyemmältä ajalta, arvioidaan mitä olisi pidettävä kuuden kuukauden tulona. Jos vakuutetulla on työtuloja vähintään viiden kuukauden ajalta, arviointia ei kuitenkaan tehdä, vaan tuloja pidetään sellaisenaan kuuden kuukauden tulona. Sairausvakuutusasetuksen

10 §:ssä ei ole säädetty mitään vähimmäisajaa, jonka vakuutetun olisi pitänyt olla työssä. Tulot voidaan siten ottaa huomioon, vaikka niitä olisi kuukautta lyhyemmältä ajalta.

Äitiys-, isyys- ja vanhempainraha vastaa määrältään sairausvakuutuspäivärahaa. Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahalle on kuitenkin säädetty lasten kotihoidon tuen perusosan määrään perustuva niin sanottu takuutaso, jonka mukaan raha on vuonna 1995 vähintään 79,40 markkaa päivältä. Vanhempain työssäoloajalta ei rahaa kuitenkaan suoriteta takuutason mukaisena, vaan sairausvakuutuslain 16 §:ssä säädetyn vähimmäismäärän mukaisena.

Päivärahasäännöksiin ehdotettavat muutokset

Vähimmäispäiväraha on tullut erillisenä etuutena muutoin työtulojen perusteella määrättyyn järjestelmään. Sairausvakuutuspäivärahan tarkoituksena on korvata lyhytaikaisesta työkyvyttömyydestä aiheutuvaa työansion menetystä. Sosiaaliturvasta saadut kokemukset osoittavat, ettei lyhytaikaisen sairauden aikana synny olennaista toimeentulon menetystä. Työkyvyttömyyden jatkuminen pyritään ehkäisemään kuntoutusjärjestelmän avulla. Sosiaalipoliittisia perusteita ei ole sille, että henkilön tulot nousevat hänen sairastuessaan. Edellä mainitusta syystä päivärahasäännöksiä ehdotetaan muutettaviksi siten, että sairausvakuutuksen päiväraha siirryttäisiin järjestelmään, jossa korvataan vain menetettyä ansiota. Tämän mukaisesti sairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa ei maksettaisi, jos vakuutetulla ei ole verotuksessa todettuja työtuloja tai jos työtuloa ei voida edellä kerrotulla tavalla arvioida. Muutosta ei kuitenkaan ole tarkoitus saattaa koskemaan äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa. Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan takuutaso ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan lasten kotihoidon tuesta annetun lain mukaisen perusosan määrää sellaisena kuin se on ehdotettu muutettavaksi vuoden 1996 alusta.

Yhdenmukaisesti sen periaatteen kanssa, että tulottomille vakuutetuille ei päivärahaa maksettaisi, ehdotetaan, että työtuloja ei voitaisi käyttää sairauspäivärahan perusteena, jos verotus on toimitettu verotuslain 72 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla arvioimalla sen vuoksi, ettei veroilmoitusta

ole annettu. Vakuutetulla olisi kuitenkin mahdollisuus esittää edellä kerrotulla tavalla selvitys työkyvyttömyyttä edeltäneistä työtuloista sairausvakuutuslain 17 §:n ja sairausvakuutusasetuksen 10 §:n mukaisesti.

Tarkoituksena on ehdotettuun lainmuutokseen liittyen esittää muutosta sairausvakuutusasetuksen 10 §:n poikkeuksellisten työtulojen esittämissäännökseen jäljempänä esitetyllä tavalla.

Vanhemmilla on oikeus äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaan riippumatta siitä, mitä muita etuuksia he mahdollisesti saavat. Esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeellä oleva isä voi saada vanhempainrahaa tulojen perusteella. Koska tämä ei ole tarkoituksenmukaista ja on ristiriidassa sen periaatteen kanssa, että päivärahalla korvataan ansionmenetystä, ehdotetaan sairausvakuutuslakia muutettavaksi siten, että äitiys-, isyys- ja vanhempainraha maksettaisiin ehdotetun sairausvakuutuslain 22 §:n 1 momentin vähimmäismäärän mukaisena vakuutetulle, joka saa samalta ajalta vanhuuseläkettä, varhennettua vanhuuseläkettä, työttömyyseläkettä tai täyttä työkyvyttömyyseläkettä kansaneläkeläin, työeläkeläin liikennevakuutuslain tai tapaturmavakuutuslain perusteella.

Jotta sairauspäiväraha olisi tarkoituksenmukaisessa suhteessa työeläketurvaan, sairauspäivärahan laskukaavaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että päivärahan taso alenee kaikissa tuloluokissa. Jotta hyvin pieniä päivärahoja ei tulisi maksettaviksi, ehdotetaan päivärahan perusteena käytettäville työtuloille säädettyä 5 000 markan vähimmäismäärää. Toisaalta vähimmäistuloraja on valittu sitä silmälläpitäen, että lyhyet työskentelyjaksot mahdollistavat ansiosidonnaisen turvan piiriin pääsemisen.

Vakuutetun, jolla ei olisi lainkaan työtuloja tai jonka tulot jäisivät alle 5 000 markan tulorajan, päivärahan määrä olisi 0 markkaa. Päivät, joilta vakuutettu olisi oikeutettu 0 markan päivärahaan, luettaisiin sairausvakuutuslain 19 §:n 7 momentin mukaan päivärahan enimmäissuoritusajaksi.

Asevelvolliselle ja siviilipalvelusmiehelle maksetaan päivärahaa vähimmäismääräisenä siltä ajalta, jonka hän on toipumislomalla. Muulta ajalta asevelvollisella ja siviilipalvelusmiehellä ei ole oikeutta päivärahaan. Asevelvolliselle tai siviilipalvelusmiehelle toipumisloman ajalta maksettavan vähimmäismääräisen päivärahan tarkoituksena oli korvata ruoka- ja muita elantokustannuksia sinä

aikana, jona hän on kotona toipumislomalla. Koska sairausvakuutuksen päivärahaa koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että päivärahaalla korvataan vain ansionmenetystä, ehdotetaan sairausvakuutuslattia muutettavaksi siten, että asevelvollisella ja siviilipalvelusmiehellä ei olisi oikeutta sairausvakuutuspäivärahaan myöskään toipumisloman ajalta.

Sairausvakuutuslain 18 a §:n 1 momentissa on säädetty päivärahan määrästä silloin, kun vakuutettu on sairastuessaan saanut työttömyyspäivärahaa, työmarkkinatukea tai työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen koulutustukea. Päivärahan määrä on tällöin aina vähintään 86 prosenttia vakuutetulle suoritetun työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen tai koulutustuen määrästä. Työttömälle maksettavan sairauspäivärahan vähimmäistason tarkoituksena on ollut estää se, ettei työttömän tai työvoimapolitiittisessa aikuiskoulutuksessa olevan vakuutetun toimeentuloturvan taso laske sairastumisen vuoksi. Säännöksessä edellytetään, että vakuutettu on saanut työttömyyspäivärahaa, työmarkkinatukea tai koulutustukea sairastuessaan. Jos esimerkiksi työtön on juuri ennen sairastumistaan aloittanut työn, ei sairausvakuutuslain 18 a §:ää ole mahdollista soveltaa. Jos vakuutetulla ei ole verotuksessa todettuja tuloja ja jos työsuhte on kestänyt niin lyhyen aikaa, että päivärahaa ei ole mahdollista määrätä niin sanottujen kuuden kuukauden tulojen perusteella, vakuutettu saa nykyisin ainoastaan minimipäivärahan. Vakuutetun sairausajan toimeentuloturva siis heikkenee sen vuoksi, että hän on aloittanut työn. Jos hän olisi sairastuessaan ollut työtön, hän olisi voinut saada suuremman päivärahan. Kun vähimmäispäivärahasta ehdotetaan luovuttavaksi, jäisi vakuutettu kuvatussa tilanteessa kokonaan ilman päivärahaa. Tilanteita, joissa työtön joutuu työhönmenon vuoksi huonompaan asemaan, tulisi välttää. Tämän vuoksi sairausvakuutuslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että päivärahan suuruus olisi mahdollista määrittellä työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen tai koulutustuen perusteella, jos vakuutetulla on ollut työkyvyttömyyden alkamista edeltävän kuukauden aikana oikeus sanottuun etuuteen. Sairauspäiväraha olisi vähintään 86 prosenttia vakuutetulle suoritetun työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen tai koulutustuen määrästä.

Vakuutetulla ei ole oikeutta sairauspäivä-

rahaan siltä ajalta, jolta hän saa kuntoutusrahalain (611/91) tai työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetyskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen tai sotilasvammalain (404/48) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella. Lainkohdassa ei mainita opintotukilain mukaista opintorahaa tai aikuisopintorahaa eikä sotilastapaturmalain mukaista ansionmenetyskorvausta.

Jos opiskelija sairastuu, niin vallitsevan käytännön mukaan kansaneläkelaitoksen opintotukikeskus keskeyttää opintotuen maksatuksen, kun opiskelijan poissaolo kestää vähintään kaksi kuukautta. Samalla liikaa maksettu tuki peritään takaisin. Lainatakausta ei peruuteta.

Opiskelija saa kuitenkin nykyisin sairausvakuutuslain mukaista vähimmäispäivärahaa sairausajalta. Opiskelijalla on lisäksi oikeus saada samalta ajalta sekä sairauspäivärahaa, että opintotukea. Jos opiskelijalla on ollut tuloja viimeksi toimitetussa verotuksessa, hän saattaa opintotuen lisäksi saada tulojen korvaavaa päivärahaa. Koska tällainen etuuskien päällekkäinen maksaminen ei ole tarkoituksenmukaista, ehdotetaan sairausvakuutuslakia muutettavaksi siten, että opintotuki estää sairauspäivärahan saamisen. Myös sotilastapaturmalain mukainen ansionmenetyskorvaus ehdotetaan lisättäväksi päivärahan estäviin etuuksiin.

Hallitusohjelman mukaisesti vähimmäispäivärahasta luovutaan. Tämä merkitsee sitä, että opiskelija voi opintotuen keskeydyttyä saada sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa työansioiden perusteella. Jos hänellä ei ole työansioita, hänellä on oikeus toimeentulotukeen.

Tämä järjestely edellyttää, että opintotukilain korkeakouluopiskelijoiden 55 kuukauden sääntöä tarkistetaan ennen vuoden 1997 alkua, jolloin ensimmäiset opiskelijat saavuttavat 55 kuukauden rajan.

Kuntoutusrahaa saaneen vakuutetun päiväraha on vähintään sen suuruinen, kuin se olisi ollut kuntoutusrahakauden alkaessa, jos hän on saanut kuntoutusrahaa päivärahan alkamista edeltävän kuuden kuukauden aikana. Päivärahan suuruutta ei määrätä kuntoutusrahan perusteella, vaan kuntoutusrahakauden alkaessa voimassa olleiden päiväraheperusteiden mukaan. Kuntoutuja saa sairastuessaan päivärahan niiden tulojen perusteel-

la, joita olisi käytetty sairauspäivärahan perusteena kuntoutuksen alkaessa. Säännöksen sanamuodosta johtuen kuntoutujan päiväraha on määrättävä myös niiden laskusääntöjen perusteella, jotka olivat voimassa kuntoutuksen alkaessa. Esimerkiksi vakuutettu, joka on aloittanut koulutuksen kuntoutusrahan turvin vuonna 1990, voi vuonna 1995 saada sairauspäivärahana 80 prosenttia verotuksesta vuodelta 1988 todetusta työtulosta.

Kuntoutusrahaa saaneen vakuutetun sairausvakuutuspäivärahan tason määrittämisellä sen tilanteen mukaan, mikä oli kuntoutusrahakauden alkaessa, pyrittiin siihen, että sairausvakuutuspäivärahan taso ei kuntoutuksen vuoksi laskisi. Kuntoutusrahaa saanutta ei kuitenkaan tule asettaa päivärahan tason pysyvyyden suhteen muita parempaan asemaan. Tällöin olisi myös mahdollista ottaa huomioon lainsäädännössä mahdollisesti tapahtuneet muutokset päivärahan suuruutta määrättäessä. Esityksessä ehdotetaan, että vakuutetun sairauspäiväraha olisi vähintään hänelle maksetun kuntoutusrahain mukaisen kuntoutusrahain suuruinen, jos hän on saanut päivärahan alkamista edeltävän kuuden kuukauden aikana kuntoutusrahain mukaista kuntoutusrahaa. Sen sijaan, jos kuntoutuja olisi saanut kuntoutusrahaa työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaisesti taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen, sotilasvammalain tai sotilastapaturmalain kuntoutusta koskevien säännösten perusteella, ei säännöstä sovellettaisi. Tällaisessa tapauksessa päiväraha määräytyisi verotuksen mukaan tai sairausvakuutuslain 17 §:ssä tarkoitetussa arviomenettelyssä. Jos ei työtuloja olisi, päiväraha olisi 0 markkaa. Kuntoutusrahain 15 §:n mukaan määräytyvä kuntoutusraha on työttömän sairauspäivärahan suuruinen 10 prosentilla korotettuna. Koska tällaiset korotukset eivät sairauspäivärahassa ole perusteita, ei näitä kuitenkaan tulisi ottaa huomioon sairauspäivärahan suuruutta määrättäessä. Sen vuoksi ehdotetaan, että sairauspäivärahassa ei oteta huomioon kuntoutusrahain 15 §:n mukaista korotusta.

Kansaneläkelaitoksen on tarvittaessa selvitettävä vakuutetun kuntoutustarve, viimeistään kuitenkin silloin, kun vakuutettu on saanut sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa 60 päivältä. Päivärahaa on haettava kuuden kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta

alkaen sitä halutaan saada. Päivärahan hakuaika ehdotetaan lyhennettäväksi neljäksi kuukaudeksi, jotta vakuutetun kuntoutustarve voitaisiin selvittää nykyistä aikaisemmin. Lain 30 §:n 4 momentin säännös määrääjasta poikkeamisesta säilytettäisiin ennallaan. Näin vakuutetulle voitaisiin myöntää päiväraha takautuvasti pitemmältäkin ajalta, esimerkiksi silloin, kun muun lain mukaista korvausta koskeva hakemus on hylätty.

Sairauspäiväraha maksetaan osa-aikaeläkkeestä riippumatta, jos vakuutetun oikeus saada osa-aikaeläkettä on alkanut ennen sen kalenterivuoden alkua, jota koskevat verotuksessa todetut työtulot ovat päivärahan perusteena. Säännöstä laadittaessa on ajateltu, että muissa tapauksissa osa-aikaeläke tulisi vähennettäväksi päivärahasta. Koska sairausvakuutuslain 27 §:n 1 momentin mukaan päivärahasta vähennetään vain työkyvyttömyyden perusteella maksettavat etuudet, ei osa-aikaeläkettä kuitenkaan voida vähentää päivärahasta. Osa-aikaeläkkeen saaja saa siten sairastuessaan päivärahan aina riippumatta eläkkeen määrästä. Silloin kun osa-aikaeläke on alkanut sinä vuonna, jota koskevat verotuksessa todetut työtulot ovat päivärahan perusteena tai myöhemmin, vakuutettu saa eläkkeen lisäksi päivärahan niiden työtulojen perusteella, jotka hän on saanut kokoaikatyössä ollessaan. Tämän epäkohdan poistamiseksi ehdotetaan sairausvakuutuslakia muutettavaksi siten, että osa-aikaeläkettä saavalla vakuutetulla olisi oikeus päivärahaan vain siitä työstä saadun työtulon perusteella, jota hän osa-aikaeläkkeellä ollessaan on tehnyt.

Sosiaalivakuutustoimikunnan tulee vahvistaessaan päivärahan ensisijaisuusajan kehoittaa vakuutettua hakemaan eläkettä. Kehottamisesta säädetään tarkemmin sairausvakuutusasetuksen 44 a §:ssä, jonka mukaan kehoitusta ei anneta, jos työkyvyttömyys ilmeisesti päättyy kuukauden kuluessa tai jos vakuutettu on hakenut kuntoutusta tai kuntoutusrahaa.

Käytännössä kehottamista eläkkeen hakemiseen on pidetty liian kaavamaisena ja sen on koettu joissakin tapauksissa vähentävän halukkuutta kuntoutukseen ja työhönpaluuseen. Sen vuoksi sairausvakuutuslakia ja -asetusta tulisi muuttaa siten, että ensisijaisuusajan vahvistamisen yhteydessä vakuutettua ei kehoitettaisi hakemaan eläkettä, vaan hänelle annettaisiin tietoa kuntoutusmahdollisuuksista ja työeläkkeen hakemis-

ta.

2.2. Kansaneläkelaki

Oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen alkaa aikaisintaan sen kuukauden alusta, jota edeltäneen kuukauden ajalta vakuutetuilla on viimeksi ollut oikeus sairauspäivärahaan sairausvakuutuslain 15 §:n 1 tai 3 momentin nojalla. Vakuutetulla, jolla ei olisi työtuloja tai jonka työtulot jäisivät alle 5 000 markan, olisi oikeus päivärahaan, vaikka sitä ei maksettaisi. Laskennalliset päivärahapäivät olisi otettava huomioon laskettaessa päivärahan enimmäissuoritusaikaa. Tällöin kansaneläke alkaisi vasta tämän laskennallisen päivärahaikauden päätyttyä.

Voimassa olevan lain perusteella henkilöt, joilla ei ole oikeutta sairausvakuutuslain mukaiseen päivärahaan, voivat saada työkyvyttömyyseläkkeen kansaneläkelain mukaan heti työkyvyttömäksi tultuaan. Tällaisia henkilöitä ovat ne, joilla ei ole oikeutta päivärahaan, koska heiltä puuttuu sairausvakuutuslain 15 §:ssä tarkoitettu työedellytys sekä ne, joita ei katsota sairausvakuutuslain 14 §:n mukaan työkyvyttömiksi. Päivärahaan ei ole oikeutta myöskään alle 15-vuotiaana työkyvyttömäksi tulleilla henkilöillä.

Kansaneläkelakiin ehdotettavalla muutoksella säädettäisiin päivärahan suorituspäivien enimmäisaikaa vastaava odotusaika siten myös niille henkilöille, joilla ei ole päivärahoikeutta. Ehdotettu muutos ei koskisi alle 15-vuotiaana työkyvyttömäksi tulleita, jotta heille ei tulisi tätä odotusaikaa 16 vuotta täytettyään.

2.3. Laki työntekijän työeläkemuksun ja työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa.

Sairausvakuutuslain mukainen päiväraha määräytyy verotuksessa todettujen työtulojen perusteella. Kuntoutusraha määräytyy samalla tavoin kuin sairausvakuutuslain mukainen päiväraha. Vastaavanlainen työtuloihin perustuva laskentamalli on myös työttömyyspäivärahoissa. Myös tapaturmavakuutuslain mukainen vuosityöansio määräytyy työtulojen perusteella. Näissä ja kaikissa muissa sellaisissa tapauksissa, joissa päivärahaetus määräytyy bruttotyöansion perusteella, työntekijän työeläkemuksun ja työttömyysvakuutusmaksun vaikutus on otettava huomi-

oon vuoden 1996 osalta, muutoin sosiaalivakuutusetuuden korvaustaso jää vinoutuneeksi palkasta saatavaan tuloon nähden. Sen vuoksi ehdotetaan, että tällaisiin päivärahaetuuksiin vaikuttavista työtuloista tai maksettavasta etuudesta on vähennettävä 4,5 prosenttia ennen etuuden vahvistamista. Vähennys olisi tehtävä sekä verotuksessa todetuista että arvioiduista työtuloista. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö antaa tarkemmat määräykset kunkin etuuslajin osalta.

2.4. Kuntoutusrahalaki

Kuntoutusrahalain (611/91) mukaan kuntoutusraha on yhtä suuri kuin se kuntoutujalle myönnettävä sairausvakuutuslain mukainen päiväraha, johon hänellä olisi oikeus, jos hän kuntoutuksen alkaessa olisi tullut työkyvyttömäksi. Siten kuntoutusrahan suuruus määräytyy yleensä kuntoutuksen alkamisvuotta edeltäneenä vuonna toimitetussa verotuksessa todettujen työtulojen perusteella. Perusteeksi voidaan ottaa myös arvioitu kuuden kuukauden tulo kuten sairauspäivärahassa. Jos kuntoutusrahan perusteena olevat työtulot ovat sairauden, työttömyyden tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi olleet olennaisesti pienemmät kuin ne muutoin olisivat olleet, kuntoutusraha määrätään hakemuksesta viimeksi vahvistettua verovuotta edeltäneen verovuoden työtulojen perusteella. Tällöin työtulojen määrät tarkistetaan TEL-indeksillä siinä suhteessa kuin kuntoutusrahan alkamisvuoden indeksiluku poikkeaa viimeistä edellisen kalenterivuoden indeksiluvusta. Viimeistä edellisessä verotuksessa todettua työtuloa käytetään laskennan perusteena vain, jos tulot ovat vähintään 20 prosenttia suuremmat kuin viimeisessä verotuksessa todetut työtulot.

Jos kuntoutuja sai välittömästi ennen kuntoutusrahan alkamista työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea, kuntoutusrahana maksetaan kuntoutuksen alkaessa vähintään sairausvakuutuslain 18 a §:ssä tarkoitettu markkamäärä lisättynä 10 prosentilla.

Ammatillisessa koulutuksessa olevan omassa taloudessa asuvan tai huoltovelvollisen kuntoutusrahan määrä on vähintään 86 prosenttia työttömyysturvain mukaisen eruspäivärahan määrästä lisättynä 10 prosentilla. Ammatillisessa koulutuksessa olevan kuntoutujan kuntoutusrahan kuukausittainen vähimmäismäärä voi hakemuksesta olla myös 95 prosenttia kansaneläkkeen pohja-

osan ja yksinäisen henkilön asianomaisen kuntaryhmän mukaisen täysimääräisen lisäosan yhteismäärästä noudattaen soveltuvin osin sosiaalihuoltolain mukaisen toimeentulotuen yleisiä perusteita.

Kuntoutusrahasäännöksiin ehdotettavat muutokset

Edellä ehdotettuja sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan määräytymissäännöksiä ehdotetaan noudatettavaksi myös kuntoutusrahan osalta. Kuntoutuksenaikainen toimeentulo on tarkoituksenmukaista järjestää samaa periaatetta noudattaen kuin muikin kansaneläkelaitoksen maksama työtulovakuutus. Tällöin kuntoutusrahan luonne ansionmenetykskorvauksena korostuu. Vain menettänyttä ansiota korvataan. Mikäli kuntoutujalla ei ole edellä tarkoitettulla tavalla työtuloja tai työtulot jäävät alle 5 000 markan vuodessa, ei vakuutetulle pääsääntöisesti suoriteta kuntoutusrahaa. Kuntoutujalle korvataan kuitenkin kuntoutuksesta aiheutuneet kustannukset kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain mukaan. Kuntoutusrahalain 14 §:n 1 momentin jäädessä ennalleen vastaavat sairausvakuutuslain muutokset tulevat sovellettaviksi myös kuntoutusrahaan. Kuntoutusrahaa ei kuitenkaan maksettaisi, jos kuntoutusrahan määrittämisen pohjana olevat työtulot olisivat alle 5 000 markkaa. Säännös vastaisi sairausvakuutuslain 16 §:n 1 momenttiin ehdotettua muutosta ja se sisällytettäisiin kuntoutusrahalain 14 §:n 2 momenttiin.

Kuntoutusrahan poikkeuksellisesta määräytymissäännöksestä pitkälle menneisyyteen perustuvien työtulojen perusteella ehdotetaan luovuttavaksi. Nykytilanteessa tällaisten tulojen ottaminen kuntoutusrahan pohjaksi ei enää kuvaa saamatta jääneen ansiotulon menetystä. Säännöstä on sovellettu vain harvoin.

Ammatillisessa koulutuksessa olevan omassa taloudessa asuvan tai huoltovelvollisen kuntoutujan kuntoutusrahan tasoksi ehdotetaan opintotukilaisissa säädetyn opintorahan tasoa, kuten muidenkin vastaavasti opiskelevien osalta, jos kuntoutusrahalain 14 §:n mukaan määräytyvä kuntoutusraha on tätä pienempi. Kuntoutusraha olisi tällä hetkellä korkeakoulussa opiskelevalle 1 540 markkaa kuukaudessa ja muussa oppilaitoksessa opiskelevalle 1 270 markkaa kuukaudessa (940/95). Kuntoutujalle kustannetaan tar-

peelliset opintokustannukset, kuten kirja- ja muista opiskelutarvikkeista aiheutuneet kohtuulliset kustannukset sekä mahdolliset luku-kausimaksut. Näin ollen erityisperusteita muuta opiskelijoita suurempaan opiskeluaikaiseen toimeentuloturvaan ei ole. Toimeentuloturva kuitenkin maksettaisiin kuntoutusvaroista vain kansaneläkelaitoksen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvan ammatillisen koulutuksen osalta. Kuntoutusrahaa saava opiskelija ei olisi oikeutettu opintotukilain mukaiseen asumislisään eikä opintolainan valtiontakaukseen. Sen sijaan hänellä olisi oikeus yleiseen asumistukeen.

Kuntoutusrahalain 17 §:n 2 momentti ehdotetaan kumottavaksi. Säännöksen perusteella on voitu myöntää ammatillisen koulutuksen ajalta kuntoutusrahaa vähintään sosiaalihuoltolain mukaisen toimeentulotuen perusosan ja lapsikorotusten perusteella laskettu määrä itsenäisesti asuvalle tai huoltovolliselle kuntoutujalle. Kyseisen lainkohdan nojalla myönnettävä kuntoutusraha on tullut sovellettavaksi vain harvoin. Kuntoutusrahan määräytymisessä on tuolloin perheen koolla ollut erityinen merkitys, joka ottaen huomioon yhteiskunnan muun tuen lapsiperheille ei ole tarkoituksenmukaista.

Työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea saaneelle kuntoutujalle turvattaisiin kuukauden ajan se, että hänen kuntoutusrahansa jatkossa määräytyisi työttömyyspäivärahan tai työmarkkinatuen suuruisena, lisätynä 10 prosentilla.

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Kuntoutusrahaa voidaan maksaa odotusajalta ja kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuodelta kummankin syyn vuoksi erikseen laskettuna, jollei sen maksaminen pidemmältä ajalta ole kuntoutuksen etenemisen vuoksi perusteltua. Kuntoutusrahan määrä kyseiseltä ajalta määräytyy kuten kuntoutustoimenpiteiden aikainen kuntoutusraha. Koska työeläkejärjestelmässä ehdotetaan toisaalla eri hallituksen esityksessä maksettavaksi kuntoutustoimenpiteiden ajalta suurempaa toimeentuloturvaakin odotus- tai väliajalta, ehdotetaan vastaavaa menettelyä noudatettavaksi myös kansaneläkelaitoksen maksamaan kuntoutusrahaan. Esityksessä ehdotetaan kuntoutusrahalain 8 §:n 2 momenttia muutettavaksi siten, että kyseisen odotus- ja väliajan kuntoutusraha

alennettaisiin 20 prosentilla.

Kuntoutusrahan omavastuu-aikaa laskettaessa arkipäivään rinnastetaan sunnuntai-, pyhä-, itsenäisyys- tai vapunpäivä, jona kuntoutuja olisi työnsä laadun vuoksi ilman kuntoutukseen osallistumista joutunut säännönmukaisesti olemaan työssä. Vastaavan sisältöinen säännös sairausvakuutuslain 19 §:n 1 momentissa on kumottu lailla 1501/94. Perusteena oli omavastuuajan pidentyminen yhdeksään arkipäivään, jolloin siihen sisältyy jo pyhäpäivän sijasta pidettävä vapaapäiväkin. Koska kuntoutusrahalain 9 §:n 1 momentissa on säädetty vastaavasti kuntoutusrahan yhdeksään arkipäivän pituinen omavastuu-aika, ei kuntoutusrahan osalta pyhäpäiviä koskeva kuntoutusrahalain 9 §:n 2 momentin säännös ole perusteltu. Sen vuoksi säännös ehdotetaan kumottavaksi.

Kuntoutusrahaa ei makseta ilman erityistä syytä pitemmältä kuin 12 kuukauden ajalta ennen sen hakemista. Edellä kohdassa 2.1. ehdotetaan sairausvakuutuksen päivärahaa maksettavaksi taannehtivasti enintään neljältä kuukaudelta. Kuntoutusrahan osalta taannehtiva hakuaika ei yleensä tule sovellettavaksi, sillä kuntoutusrahaa koskeva hakemus tehdään säännönmukaisesti kansaneläkelaitoksen kuntoutusta koskevan hakemuksen yhteydessä. Kuntoutusrahaa voidaan kuitenkin hakea esimerkiksi julkisen terveydenhuollon järjestämän kuntoutuksen ajalta. Tällöin saatetaan kuntoutusraha-hakemus tehdä vasta kuntoutuksen päätyttyä. Eriavalle hakuajalle ei ole perusteita. Tämän johdosta kuntoutusrahalain 25 §:n 3 momentin säännöstä taannehtivasta hakuajasta ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan sairausvakuutuslain vastaavaa säännöstä siten, että kuntoutusrahaa olisi haettava neljän kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen sitä halutaan saada. Etuus tai osa siitä voitaisiin myöntää, vaikka sitä ei olisi haettu määräajassa, jos sen epääminen olisi kohtuutonta.

2.5. Laki kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta

Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain (610/91) mukaan kansaneläkelaitoksen on järjestettävä vajaakuntoisten ammatillista kuntoutusta (lain 2 §) sekä vaikeavammaisen lääkinnällistä kuntoutusta (lain 3 §). Tämän lisäksi

kansaneläkelaitos voi järjestää muuta lääkinnällistä ja ammatillista kuntoutusta (lain 4 §).

Vajaakuntoisten ammatillinen kuntoutus

Vajaakuntoisten ammatillista kuntoutusta kansaneläkelaitoksen on järjestettävä vakuutetulle, jonka työkyky ja ansiomahdollisuudet ovat sairauden, vian tai vamman vuoksi olennaisesti heikentyneet. Lain 2 §:n mukaan ammatillisena kuntoutuksena annetaan tarvittava ammatillinen koulutus ja valmennus sekä välttämätön peruskoulutus. Elinkeinon ja ammatin harjoittamista tuetaan antamalla avustusta ja korotonta lainaa. Vaikeavammaiselle järjestetään lisäksi ammatillisena kuntoutuksena sellaiset kalliit ja vaativat apuvälineet, jotka ovat tarpeen työkyvyn ja ansiomahdollisuuksien parantamiseksi ja säilyttämiseksi. Edellä tarkoitetun elinkeinotuen merkitys vajaakuntoisten ammatillisen kuntoutuksen muotona on vähentynyt oleellisesti viime vuosina. Kansaneläkelaitoksessa käytetään elinkeinotuen osalta enin aika lukumäärältään pienimmän toimenpideryhmän eli lainojen myöntämiseen ja niiden takaisinmaksun seurantaan. Elinkeinotukea koskevan asian käsittely edellyttää yritystoimintaa ja sen kannattavuuteen liittyvää arviointia ja laina-asian käsittelyn lisäksi tietoa velkasuhteeseen, lainojen vakuuksiin ja niiden arviointeihin sekä ulosmittaus-, konkurssi- ja velkasaneeraustilanteessa kansaneläkelaitoksen oikeuksien turvaamiseen liittyvistä toimenpiteistä, joita sosiaalivakuutuksessa ei muuten toimihenkilöltä edellytetä. Elinkeinotukien karsimista on esitetty eri mietinnöissä ja myös hallitusohjelmassa on kiinnitetty asiaan huomiota. Elinkeinotukea on kuitenkin pidetty perinteisenä osana sitä kuntoutuskokonaisuutta, jonka tavoitteena on tukea vammaista työllistymään tai pysymään työelämässä, eikä siitä luopumista kokonaan voida pitää perusteltuna. Näin ollen lain 2 §:n 3 momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistetaan mahdollisuus korottamaan lainaan. Lisäksi säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että elinkeinotukena suoritettavaan avustukseen ehdotetaan säädettäväksi katto, jonka enimmäismäärästä säädettäisiin asetuksella. Avustuksen enimmäismääräksi on suunniteltu enintään 80 prosenttia avustuksella rahoitettavan hankinnan hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista, kuitenkin enintään 100 000 markkaa.

Vaikeavammaisten lääkinällinen kuntoutus

Kansaneläkelaitoksen on järjestettävä muussa kuin julkisessa laitoshoidossa olevalle vaikeavammaiselle henkilölle, joka lisäksi saa 1) lapsen hoitotuesta annetun lain 2 §:n 2 tai 3 momentin mukaista hoitotukea; 2) vammaistukilain 2 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdan mukaista vammaistukea; tai 3) työkyvyttömyyseläkettä ja kansaneläkelain 30 a §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua hoitotukea, sellaiset pitkäaikaiset ja vaativat muut kuin sairaanhoitoon välittömästi liittyvät kuntoutusjaksot laitostai avohoidossa, jotka ovat tarpeen hänen työtai toimintakykynsä säilyttämiseksi tai parantamiseksi. Asetuksella säädetään tarkemmin edellä tarkoitettujen kuntoutuksen sisällöstä.

Lain 3 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jonka mukaan sanotussa pykälässä säädetty kuntoutus on järjestettävä siten, että 16 vuotta täyttäneelle kuntoutujalle järjestettyjen avoterapioiden ja laitosjaksojen määrät eivät ylitä asetuksella säädettäviä enimmäismääriä. Muutos on todettu tarpeelliseksi kustannusten jatkuvan kasvun hillitsemiseksi. Muutos ei koskisi kasvuiässä olevia lapsia eli alle 16 vuotiaita, joiden kehitys on nopeata. Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun asetuksen (1161/91) mukaan vaikeavammaisen lääkinällisen kuntoutuksen tulee perustua kuntoutujan hoidosta vastaavassa yksikössä kuntoutujan kanssa tehtyyn kirjallisen kuntoutussuunnitelmaan. Kansaneläkelaitoksen mukaan kuntoutussuunnitelmiin on kirjattu usein jatkuvaa fysioterapiaa ja siihen liittyviä erilaisia tukiterapioita, kuten ratsastus- ja vesiliikuntaterapioita sekä toistuvia kuntoutusjaksoja laitoksessa. Suunnitelmien tarkoituksenmukaisuutta on pyritty kansaneläkelaitoksessa seuraamaan ja tarvittaessa on neuvoteltu suunnitelman laatineen tahon kanssa suunnitelman tarkistamisesta. Tästä huolimatta suunnitelman laajuus erityisesti fysioterapioiden ja kuntoutuslaitosjaksojen osalta on edelleen kasvanut. Samalla kuntoutuksen kustannukset ovat näiden kuntoutusmuotojen osalta lisääntyneet, vaikka kuntoutujien lukumäärä ei ole noussut. Järjestämisvelvollisuuden rajoittaminen toteutettaisiin kuitenkin siten, että vaikeavammaiselle kuntoutujalle turvataan tietty riittäväksi katsottava määrä tarvittavaa kuntoutusta. Kuntoutusmäärän rajoittaminen ohjaisi myös kuntou-

tussuunnitelman laatijaa. Annettavan kuntoutuksen enimmäismäärästä tulisi säätää tarkemmin asetuksella. Enimmäismäärän tulisi kohdistua yli 16 vuotiaiden vakuutettujen laitoskuntoutusjaksojen määrään sekä fysioterapiasta ja siihen liittyvistä erilaisista tukiterapioista muodostuvan avoterapiamäärään. Kunnilla on kansanterveislain nojalla perusvastuu kuntalaisten sairaanhoidosta, johon sisältyy lääkinällinen kuntoutus. Kansanterveislain 14 §:n 3 momentin nojalla kunnan tehtävänä on huolehtia sairaanhoitoon kuuluvan lääkinällisen kuntoutuksen järjestämisestä siltä osin kuin sitä ei ole säädetty kansaneläkelaitoksen tehtäväksi. Näin ollen henkilö on kunnan peruspalveluiden piirissä. Asetuksella on tarkoitus tarkemmin säätää yli 16 vuotiaan vaikeavammaisen laitoskuntoutusjaksojen enimmäismääräksi yksi kerta kalenterivuodessa ja terapiakertojen enimmäismääräksi 30 fysioterapiakertaa kalenterivuodessa mukaan lukien ns. liitännäisterapiat. Lisäksi kuntoutussuunnitelma veloitettaisiin laadittavaksi edellä mainitut rajoitukset huomioon ottaen ja siten, että sen sisältö vastaa kuntoutujan tosiasiallista kuntoutustarvetta.

Voimassa olevan kansaneläkelain järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain 6 §:n mukaan kansaneläkelaitoksella on kuntoutustarpeen selvitysvelvollisuus viimeistään silloin, kun vakuutettu on saanut sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa 60 päivältä. Kuntoutustarpeen riittävän varhaisen selvittämisen kannalta ovat merkityksellisiä kuitenkin myös ne päivärahan suorituspäiviin luettavat päivät, jolloin vakuutettu on sairausvakuutuslain tarkoittamalla tavalla työkyvytön ja sillä perusteella päivärahaan oikeutettu, vaikka päivärahaa ei voitaisikaan hänelle tosiasiaa maksaa sairausvakuutuslaissa olevien maksamista koskevien rajoitusten vuoksi. Tällaisia suorituspäiviä olisivat sairausvakuutuslain 19 §:n 7 momentin muutosesityksen mukaan myös ne päivät, joilta päivärahaa ei voida maksaa sen vuoksi, että tulotulojen määrä on jäänyt alle 5 000 markan. Kuntoutustarpeen selvittelyvelvollisuus tulisikin ulottaa koskemaan myös näitä vakuutettuja. Lain 6 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että kansaneläkelaitos olisi tarvittaessa velvollinen selvittämään kuntoutustarpeen aina silloin, kun vakuutetulle on kertynyt 60 sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan suorituspäivää. Suorituspäivillä tarkoitettaisiin tällöin sairausvakuutuslain 19 §:n mu-

kaisia päivärahan suorituspäiviä. Ehdotus liittyy kohdan 2.1. sairausvakuutuslain 16 ja 19 §:n 7 momentin muutosehdotukseen.

Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun asetuksen (1161/91) mukaan kuntoutujalle korvataan kuntoutuksesta aiheutuneet tarpeelliset ja kohtuulliset matkakustannukset ilman omavastuuosuutta. Korvaus on maksettu edullisinta kulkuneuvoa käyttäen täyden korvauksen periaatetta noudattaen. Asetuksen perustelumuistioon sisällytetyn lausuman mukaan opiskelijoiden päivittäisiä koulumatkoja ei kuitenkaan ole korvattu. Matkakustannuksia korvattiin vuonna 1994 yhteensä noin 40 miljoonaa markkaa. Nousua edelliseen vuoteen verrattuna oli noin 5 miljoonaa markkaa. Suurin osa kustannusten kasvusta aiheutuu lain 3 §:n nojalla järjestetyn kuntoutuksen, erityisesti fysioterapioiden käyntikertojen kasvusta. Kustannusten hillitsemiseksi on tarkoituksenmukaista säätää myös kuntoutuksen matkakustannuksille vastaavat omavastuuosuudet kuin sairausvakuutuksen matkakustannuksille. Matkakustannukset ehdotetaan korvattavaksi siltä osin kuin ne yhteen suuntaan tehtyä matkaa kohden ylittävät omavastuuosuuden, 45 markkaa. Jos matkakustannusten omavastuuosuudet ylittävät kalenterivuoden aikana vuotuisen omavastuuosuuden, 900 markkaa, ylittävä osa korvataan kokonaan. Koska sairausvakuutuslain matkakustannuksista on säädetty lain tasolla, ehdotetaan vastaavaa noudatettavaksi myös kuntoutuslainsäädännössä. Tämän johdosta ehdotetaan lakiin lisättäväksi uusi 7 a §, jossa säädettäisiin matkakustannusten korvaamisesta edellä mainituilla tavalla.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Laskettaessa sairausvakuutuksen päivärahoihin kohdistuvia säästöjä on päivärahojen perusteena olevat työtulot arvioitu vuoden 1996 tasoon. Laskelmissa on työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisen indeksin pisteluvun arviona käytetty 1762. Päivärahamenot on laskettu nykykäytännön mukaan vuonna 1996 sekä uuden mallin mukaisina menoina vuodessa. Uudessa mallissa päivärahojen perusteena olevista tuloista on vähennetty 4,5 prosenttia palkansaajien osalta. Erikseen on laskettu uuden mallin mukaiset menot vuonna 1996 siten, että mukaan on otettu

vain uudet alkavat tapaukset. Lisäksi on arvioitu vuodenvaihteen päivärahojen tarkistuksen poisjättämisen vaikutus vuonna 1995 alkaneiden tapausten osalta.

Sairausvakuutuksen päivärahan määräytymissäännösten muutosten johdosta säästöjen kokonaismääräksi arvioidaan 400 miljoonaa markkaa vuonna 1996. Vuositasolla säästöjen kokonaismääräksi arvioidaan 465 miljoonaa markkaa. Kun päivärahojen perusteena olevista työtuloista vähennetään työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksua vastaava 4,5 prosenttia, työttömyys- ja tapaturmavakuutusmenoja säästyy noin 200 miljoonaa markkaa, josta valtion osuus on noin 115 miljoonaa markkaa.

Kansaneläkelaitoksen järjestämää ja rahoitettavaa kuntoutusta sai vuonna 1994 noin 60 000 henkilöä. Vajaakuntoisten ammatillista kuntoutusta järjestettiin 15 054, vaikeavammaisten lääkinnällistä kuntoutusta 12 128 ja muuta ammatillista ja lääkinnällistä kuntoutusta 34 649 henkilölle. Kuntoutusrahalain mukaista kuntoutusrahaa sai 35 000 henkilöä.

Kuntoutusrahamenoja arvioidaan säästyvän yhteensä noin 19 miljoonaa markkaa vuonna 1996.

Koska kuntoutusraha määräytyisi kuten sairausvakuutuslain mukainen päiväraha, arvioidaan tästä aiheutuvan kuntoutusrahamenoihin 2 miljoonan markan säästö vuonna 1996. Edellä mainitussa arviossa on otettu huomioon ammatillisessa kuntoutuksessa oleville suoritettava opintorahan perusteella määräytyvä kuntoutusraha. Kuntoutusrahan vähimmäistason poistuminen kokonaan muiden kuin ammatillisessa koulutuksessa olevien itsenäisesti asuvien ja huoltovelvollisten osalta aiheuttanee noin 1 500 henkilön kuntoutusrahan vähenemisen. Tämä saattaa vaikuttaa myös kuntoutujien määrään. Kuntoutusrahan alentaminen 20 prosentilla niin sanotuilta odorus- ja väliajoilta vähentää kuntoutusrahakustannuksia runsaalla 8 miljoonalla markalla. Ammatillisessa koulutuksessa olevalle maksettavan kuntoutusrahan vähimmäismäärä on määräytynyt työttömyysturvalain mukaisen täysimääräisen peruspäivärahan tason perusteella. Tämän säännöksen kumoaminen vähentää kuntoutusrahakustannuksia 1,7 miljoonalla markalla. Hakemuksesta ammatillisessa koulutuksessa olevalle on voitu maksaa sosiaalihuoltolain toimeentulotuen perusteella määräytyvää kuntoutusrahaa. Tämän säännöksen

poistaminen vähentää kuntoutusrahakustannuksia 0,3 miljoonaa markkaa. Lisäksi kuntoutusrahamenoja säästyy ehdoterusta työeläke- ja työttömyysturvamaksun huomioon ottamisesta työtulon pohjana sekä vastaavasta maksussa olevien kuntoutusrahojen 4,5 prosentin leikkauksesta yhteensä 6,5 miljoonaa markkaa.

Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen kustannusten arvioidaan vähentyvän vuonna 1996 runsaalla 41 miljoonalla markalla yli 16 vuotiaiden lääkinnällisen kuntoutuksen enimmäismäärän säätämisen johdosta. Suurin osa säästöistä, noin 34 miljoonaa markkaa, aiheutuisi fysioterapiajaksojen rajoittamisesta. Vaikeavammaisten lääkinnälliseen kuntoutukseen säädettävät rajoitukset koskevat noin 7 800 yli 16 vuotiaasta henkilöä. Kuntoutujien lukumääräistä vähentymistä tästä ei arvioida aiheutuvan. Matkakustannusten omavastuusuuksien arvioidaan vähentävän kuntoutuskustannuksia 15 miljoonalla markalla. Elinkeinotukena myönnettävän lainan myöntömahdollisuuden poistamisen arvioidaan säästävän lähinnä hallintokustannuksia.

Lisäksi kansaneläkelaitoksen harkinnanvaraisen kuntoutukseen käytettäviä määrärahoja on talousarvioesityksessä ehdotettu supistettavaksi 20 miljoonalla markalla. Samalla arvioidaan kuntoutusrahoja säästävän runsas 5 miljoonaa markkaa harkinnanvaraisen kuntoutuksen supistamisesta sekä työttömyysturvaindeksikorotusten toteuttamatta jättämisen johdosta.

3.2. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Sairausvakuutuksen päivärahasäännösten muuttaminen siten, että siirytään korvaamaan vain menetettyä ansiota merkitsee sitä, että sellaiset vakuutetut, joilla ei ole osoittaa työtuloa päivärahan määräämisen perusteeksi, tai joiden työtulot eivät nouse 5 000 markkaan, eivät saa sairausvakuutuksen päivärahaa. Kysymykseen tulevat lähinnä palkatonta kotityötä tekevät vakuutetut eli kotitaidit ja -isät sekä opiskelijat, jos heillä ei ole työtuloja.

Kansaneläkelaitoksessa sen tilastojen pohjalta laaditun teoreettisen tarkastelun mukaan (Heikki Niemelä) vuonna 1994 alkaneita sellaisia päivärahaa, joissa työtulot ovat 0 - 5 000 markkaa, olisi ollut noin 13 100 kappaletta (miehet 6 200 ja naiset 6 900

kappaletta). Tällaisia maksettua päivärahaa päiviä oli yhteensä 656 000, mikä vastaa runsasta 5 prosenttia kaikista maksetuista sairauspäivärahaapäivistä. Alkaneista sairauspäivärahaapäivistä sijoittui ikäryhmään 16 - 39 -vuotiaat noin 41 prosenttia, ikäryhmään 40 - 59 -vuotiaat noin 52 prosenttia ja 60 - 64 -vuotiaisiin vajaat 8 prosenttia. Kyseisistä alkaneista 13 100 päivärahaa vuodelta alle 5 000 markkaa työtuloa saaneista 29 prosenttia oli palkansaajia, 30 prosenttia yrittäjiä, ammatissa toimimattomia 32 prosenttia (joista perheenemäntiä 7 prosenttia) ja muita, muun muassa varusmiehiä ja opiskelijoita 9 prosenttia.

Kansaneläkelaitoksesta saadun selvityksen mukaan vuosittain noin 900 opiskelijan opintorahan maksaminen keskeytetään sairauden johdosta, mutta vain noin kolmannes sairastaa yli kaksi kuukautta. Noin 2 600 varusmiestä oli hakenut päivärahaa vuonna 1994.

Kuntoutusrahan määrän määräytyminen sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan perusteella merkitsee vastaavia muutoksia kuntoutusrahan saajiin. Noin 1 500 kuntoutujan kuntoutusrahan arvioidaan vähentyvän joko 0-kuntoutusrahaa taikka nykyistä vähimmäistasoa pienemmäksi. Opintotuen perusteella määräytyvän kuntoutusrahan saajalla ei ole oikeutta opintotuen asumislisään. Hän ei myöskään olisi oikeutettu opintolainan valtion takaukseen. Sen sijaan hänellä on oikeus yleiseen asumistukeen, mikäli sitä koskevat edellytykset täyttyvät.

Vaikeavammaisten lääkinnälliselle kuntoutukselle säädettävä enimmäismäärä supistaa kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen määrää. Vakuutetulla on kuitenkin oikeus kunnallisiin peruspalveluihin. Mikäli vakuutettu käyttää yksityisiä palveluita ja tästä aiheutuu hänelle lisäkustannuksia, vakuutetulla saattaa olla oikeus sairausvakuutuslain mukaisiin korvauksiin. Osa kustannuksista voidaan ottaa huomioon myös erilaisten hoitotukien sairaudesta johtuvia erityiskustannuksia laskettaessa.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä. Valmistelun yhteydessä on kuultu opetusministeriötä, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliittoa, Palvelutyönantajia, Akavaa, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöä, Toimihenkilökes-

kusjärjestö STTK:ta ja kansaneläkelaitosta.

Aitiys-, isyys- ja vanhempainrahan vähimmäismäärä on laadittu siten, että se noudattaa lasten kotihoidon tuen perusosan määrää.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan

muutettavaksi sairausvakuutuslakia sekä kuntoutusrahalakia siten, että laissa viitataan työeläkkeiden indeksijärjestelmässä ehdotettavaan muutokseen. Hallitus antaa erikseen eduskunnalle esityksen yksityisalojen työeläkejärjestelmän uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi, johon mainittu työeläkkeiden indeksijärjestelmän muutos sisältyy.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Sairausvakuutuslaki

4 §. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan selvennettäväksi siten, että vakuutetulla on oikeus saada päivärahaa työkyvyttömyydestä aiheutuvan ansionmenetyksen korvaamiseksi.

14 §. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan selvennettäväksi siten, että vakuutetulla on oikeus saada päivärahaa työkyvyttömyydestä aiheutuvan ansionmenetyksen korvaamiseksi.

15 §. Pykälän 5 momenttiin sisältyvät päivärahoikeuden estävät etuudet. Uudeksi päivärahoikeuden estäväksi etuudeksi lisättäisiin opintotukilain (65/94) mukainen opintoraha tai aikuisopintoraha. Näin ollen sairauspäivärahaan ei olisi oikeutta siltä ajalta, jolta vakuutettu saa opintotukilain mukaista opintorahaa tai aikuisopintorahaa. Lisäksi päivärahan estäväksi etuudeksi lisättäisiin sotilastapaturmalain mukainen ansionmenetykskorvaus.

15 a §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että osa-aikaeläkkeellä olevan vakuutetun päiväraha määräytyisi siitä työstä saatujen tulojen perusteella, jota hän on tehnyt eläkkeellä ollessaan.

16 §. Pykälän 1 momenttiin sisältyy päivärahan laskukaava. Momenttia muutettaisiin siten, että siitä poistettaisiin vähimmäispäivärahaan oikeuttava säännös. Siten päivärahan maksaminen edellyttäisi, että vakuutetulla on verotuksessa todettua työtuloa tai että hänen työtulonsa voidaan sairausvakuutuslain 17 §:n mukaisesti arvioida. Lisäksi momenttiin sisältyviä tulo rajoja ja prosenttiosuuksia kohdennettaisiin uudelleen siten, että päiväraha on 70 prosenttia vakuutetun työtulosta, jos verotuksessa todetut työtulot ovat enintään 130 000 markkaa. Jos työtulot ovat yli 130 000 markkaa, mutta alle 200 000 markkaa, päivärahan määrä ylitteltä on 40 prosenttia ylittään kolmasadasosasta. Jos työtulot ylittävät 200 000 markkaa, päivärahan määrä on ylitteltä 25 prosenttia ylittään kolmasadasosasta.

Edellä olevan lisäksi pykälän 1 mo-

menttiin lisättäisiin vähimmäistyötulo, jonka alittavista tuloista ei päivärahaa makseta. Tuloraja olisi 5 000 markkaa, joten pienin maksettava päiväraha tulisi olemaan 11,70 markkaa päivässä ja neljän viikon maksukaudet huomioon ottaen 292,50 markkaa maksukaudelta.

18 a §. Pykälän 1 momenttiin on lisätty säännös, jonka mukaan päivärahan suuruus voitaisiin määrittellä työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen tai koulutus-tuen perusteella, jos vakuutetulla on ollut oikeus mainittuihin etuuksiin työkyvyttömyyden alkamista edeltävän kuukauden aikana.

Pykälän 2 momenttiin sisältyvää päivärahan määräytymissäännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että kuntoutujan päivärahan taso ei enää määräytyisi kuntoutusrahakauden alkaessa voimassa olleiden päivärahan perusteiden eli jopa vuosien takaisen tilanteen mukaan. Kuntoutujan päiväraha olisi vähintään hänelle maksetun kuntoutusrahan suuruinen, jos hän on saanut päivärahan alkamista edeltävän kuuden kuukauden aikana kuntoutusrahain mukaista kuntoutusrahaa. Koska päivärahan määrä perustuisi kuntoutusrahaan, ei momentissa tarvita erillistä indeksisäännöstä, joten se ehdotetaan poistettavaksi. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi myös säännös, jonka mukaan kuntoutusrahain 15 §:n mukaisesti määräytyvää korotusta ei oteta huomioon päivärahan suuruutta määrättäessä.

19 §. Pykälän 6 momentti ehdotetaan selvennettäväksi siten, että kansaneläkelain 22 §:n 1 momentin mukainen työkyvyttömyyseläke estää päivärahan saamisen myös silloin, kun sen määrä on 0 markkaa. Pykälän 7 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan päivärahan suorituspäiviin luetaan myös päivät, joilta päivärahaa ei ole maksettu sen vuoksi, että työtulojen määrä jää alle 16 §:n 1 momentissa tarkoitetun työtulojen vähimmäismäärän.

22 §. Vaikka sairauspäivärahan vähimmäismäärä on edellä 16 §:ssä ehdotettu poistettavaksi, äitiys-, isyys- ja vanhempanrahalla säilyisi vähimmäistaso. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten,

että äitiys-, isyys- ja vanhempainraha vastaa lasten kotihoidon tuesta annetun lain mukaisen perusosan tasoa sellaisena, joksi se ehdotetaan muutettavaksi vuoden 1996 alusta. Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan määrä olisi vähintään 60 markkaa päivältä.

Voimassaolevan sairausvakuutuslain 22 §:n 2 - 4 momentin mukaan äitiys- ja vanhempainraha maksetaan työssäoloajalta sairauspäivärahan vähimmäispäivärahan mukaisena. Koska vähimmäispäivärahasta on ehdotettu luovuttavaksi, momentteja ehdotetaan muutettavaksi siten, että äitiys- ja vanhempainraha olisi työssäoloajalta pykälän 1 momentissa säädetyn vähimmäismäärän suuruinen.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti, jonka mukaan äitiys-, isyys- ja vanhempainraha maksettaisiin vähimmäismääräisenä sellaiselle vakuutetulle, joka saa samalta ajalta vanhuuseläkettä, varhennettua vanhuuseläkettä, työttömyyseläkettä tai täyttä työkyvyttömyyseläkettä kansaneläkelain, työeläkelakien, liikennevakuutuslain tai tapaturmavakuutuslain perusteella.

24 §. Pykälän 5 momenttia ehdotetaan selvennettäväksi siten, että päivärahaa ei suoriteta siltä ajalta, jonka vakuutettu on asevelvollisena vakinaisessa palveluksessa, aseettomana, reserviläisenä tai nostoväkeen kuuluvana puolustusvoimien palveluksessa taikka siviilipalvelusmiehenä siviilipalveluslaitoksessa.

27 §. Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi, että ensisijaisuusajan vahvistamisen yhteydessä vakuutetulle on annettava tietoa kuntoutusmahdollisuuksista ja työeläkkeen hakemisesta.

Pykälän 6 momentista ehdotetaan poistettavaksi viittaus osa-aikaeläkkeeseen tarpeettomana, koska osa-aikaeläkkeestä säädetään 15 a §:ssä.

30 §. Pykälän 3 momentin 1 kohtaan sisältyvä päivärahan taannehtiva hakuaika ehdotetaan lyhennettäväksi neljään kuukauteen.

48 §. Shekillä maksamista koskeva 3 momentti ehdotetaan kumottavaksi vanhentuneena.

75 §. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että sairausvakuutuslain mukaiset etuudet maksetaan hakijan ilmoittamalle tilille Suomessa sijaitsevaan rahalaitokseen.

76 §. Pykälän 1 momentin mukaan siinä tarkoitettuihin korotuksiin sovellettaisiin TEL 9 §:n 2 momentin 1 virkkeessä tarkoitettua indeksilukua.

Pykälän 2 momentissa ollut vanhentunut viittaus ehdotetaan muutettavaksi.

Voimaantulo

Esitetyt sairausvakuutuslain muutokset tulisivat voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996 ja niitä sovellettaisiin, jos työkyvyttömyys tai oikeus etuuteen alkaa lain tultua voimaan. Jos työkyvyttömyys tai oikeus etuuteen olisi alkanut ennen lain voimaantuloa, etuus maksettaisiin kuitenkin entisen suuruisena niin kauan kuin työkyvyttömyys tai oikeus etuuteen jatkuisi yhdenjaksoisesti. Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaan, erityisäitiysrahaan, erityishoitorahaan sekä muihin sairausvakuutuslain 16 §:n mukaan määräytyviin etuuksiin sovellettaisiin uusia säännöksiä, jos oikeus etuuteen alkaa 1 päivänä tammikuuta 1996 tai myöhemmin. Jos ensimmäinen isyys- tai vanhempainrahakausi on alkanut ennen lain voimaantuloa, myös myöhemmät samaan laskettuun aikaan perustuvat kaudet maksettaisiin aikaisemman lain mukaisesti.

Vuodenvaihteen yli jatkuvia etuuksia ei korotettaisi sairausvakuutusasetuksen 9 §:n mukaisesti. Sairausvakuutusasetuksen 9 §:n 4 momentti on tarkoitus kumota.

Lain 16 §:n 1 momentissa ja 22 §:n 1 momentissa säädetty markkamäärät vastaisivat vuodelle 1996 vahvistettua työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin 1 virkkeessä tarkoitettua indeksilukua.

1.2. Kansaneläkelaki

39 §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että niissä tapauksissa, joissa ei oikeutta päivärahaan ole, oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen alkaisi vasta siitä hetkestä, kun sairausvakuutuslain 19 §:ssä tarkoitettua ensisijaisuusaikaa vastaava aika on päättynyt.

1.3. Laki työntekijäin työeläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa

Lain 1 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, että jos laissa tai asetuksessa säädetään tai val-

tioneuvoston päätöksellä määrätään, että päivärahan tai sitä vastaavan etuuden määrässä on otettava huomioon henkilön työ- tai virkasuhteesta saadut työtulot, on näistä työtuloista vähennettävä 4,5 prosenttia vuonna 1996. Tarkemmat määräykset lain soveltamisesta annettaisiin lain 2 § mukaan asetuksella.

1.4. Kuntoutusrahalaki

8 §. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kuntoutusrahan taso alennettavaksi 20 prosentilla kuntoutuspäätöksen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä odotusajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta.

9 §. Pykälän 2 momentti ehdotetaan kumottavaksi sairausvakuutuslain ja kuntoutusrahalain yhtenäisen omavastuuajan laskemisen toteuttamista varten.

14 §. Pykälän 2 momentin mukaisesta kuntoutusrahan määrittelystä viimeksi vahvistettua verotusta edeltävän vuoden työtulojen perusteella luovutettiin. Momentin tilalle ehdotetaan säännös, jonka mukaan 14 §:ssä tarkoitettua kuntoutusrahaa ei makseta, jos 14 §:n 1 momentissa tarkoitettun päivärahan määrittämisen pohjana olevat työtulot ovat alle 5 000 markkaa. Säännös vastaisi sairausvakuutuslain 16 §:n 1 momenttiin ehdotettua muutosta.

15 §. Työttömyysturvaa tai työmarkkinatukea saaneen kuntoutusrahan tason määräytymissäännöksiä ehdotetaan muutettavaksi vastaavalla tavalla kuin työttömyysturvaa saaneen sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa koskevaa säännöstä (SVL 18 a § 1 mom.).

17 §. Pykälän 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että ammatillisessa koulutuksessa olevalle omassa taloudessaan asuvalle tai huoltoveliolliselle kuntoutujalle maksettava kuntoutusraha vastaisi kuukausittain vastaavalta ajalta maksettavaa opintorahaa, jos lain 14 §:n mukaan määräytyvä kuntoutusraha on tätä pienempi. Pykälän 2 momentti ehdotetaan kumottavaksi. Säännöksen perusteella kuntoutusraha on hakemuksesta voitu määrittää noudattaen sosiaalihuoltolain mukaisen toimeentulotuen määräytymisperusteita.

18 §. Kuntoutusrahalain 17 §:n 2 momentti ehdotetaan kumottavaksi. Tämän johdosta olisi 18 §:n 1 momentissa oleva viittaus kumottavaan lainkohtaan poistettava.

25 §. Pykälän 3 momenttiin sisältyvää

kuntoutusrahan taannehtiva haku aika ehdotetaan lyhennettäväksi neljään kuukauteen kuten sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan haku aika.

31 §. Kuntoutusrahaan tehtäisiin vuosittain indeksitarkistus työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin 1 virkkeessä tarkoitettun indeksiluvun mukaan. Opintorahan määrään sidottu kuntoutusraha noudattaisi opintorahasta säädettyjä muutoksia.

1.5. Laki kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta

2 §. Pykälän 1 momentin viittaus työllisyyslakiin ehdotetaan vanhentuneena muutettavaksi viittaukseksi työvoimapalvelulakiin, jossa nykyisin säädetään työhallinnon järjestämästä kuntoutuksesta.

Pykälän 3 momentista ehdotetaan poistettavaksi säännös elinkeinotukena myönnettävästä korottomasta lainasta.

3 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, joka sisältäisi valtuutuksen säätää asetuksella tarkemmin yli 16 vuotiaille vaikeavammaiselle myönnettävän lääkinnällisen kuntoutuksen enimmäismäärästä.

6 §. Pykälää täsmennettäisiin siten, että sairausvakuutuslain mukaisten päivärahajen 60 suorituspäivään luettaisiin mukaan myös päivät, joilta vakuutetulle ei päivärahan maksamista koskevien rajoitusten vuoksi makseta. Ehdotus liittyy sairausvakuutuslain 16 §:ään ja 19 §:n 7 momenttiin ehdotettuihin muutoksiin.

7 a §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 7 a §, jossa säädettäisiin kuntoutukseen liittyville matkakustannuskorvauksille omavastuuosuus sekä täsmennettäisiin lain tasolla päivittäisten koulumatkojen korvaamista jättäminen.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Sairausvakuutuslain 17 §:n ja sairausvakuutusasetuksen 10 §:n verotuksesta poikkeavien tulojen esittämistä koskevien säännösten soveltamiskäytännössä erityisesti äitius- ja vanhempainrahassa ovat ongelmana olleet erilaiset järjestelyt, joita voidaan tehdä etuuden tason nostamiseksi; äitiysrahaa edeltävällä ajalla saatetaan mennä lyhyeksi ajaksi työhön ja perheyntyksissä perheenjäsenelle maksettua palkkaa saatetaan nostaa tuntuvasti. Käytäntö tulojen arvioinnissa on muo-

dostunut erilaisia järjestelyjä suosivaksi. Työtulot on saatettu arvioida jopa viikon työskentelyn perusteella ja joissakin tapauksissa pelkästään hoitovapaan aikana maksetun lomakorvauksen perusteella.

Sairausvakuutusasetuksen 10 §:n 2 momenttia ehdotetaan tähän lakiehdotukseen liittyen muutettavaksi. Kuutta kuukautta lyhyemmältä ajalta esitettyjä tuloja ei enää muutettaisi kuuden kuukauden tuloksi tapauksissa, joissa on kysymys työtulojen arvioimisesta verotuksessa todettua työtuloa korkeammaksi sillä perusteella, että vakuutetun työtulot ovat sairauden, työttömyyden tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi olleet olennaisesti pienemmät kuin ne muutoin olisivat olleet. Näissä tapauksissa tulot otettaisiin sellaisenaan huomioon kuuden kuukauden tulona. Muutos ei koskisi niitä tilanteita, joissa on kysymyksessä ammatin vaihtuminen.

Asetuksella on tarkoitus tarkemmin säätää myös kansaeläkelaitoksen järjestämisestä kuntoutuksesta annetun lain perusteella myönnettävän elinkeinotuen enimmäismäärästä, joka olisi enintään 80 prosenttia avustuksella rahoitettavan hankinnan hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista, kuitenkin enintään 100 000 markkaa.

Asetuksella täsmennettäisiin myös yli 16 vuotiaille myönnettävän vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen enimmäismääriä. Avohoitona korvattaisiin fysioterapiaa siihen mukaan lukien erilaiset tukiterapiat enintään 30 terapiakertaa ja laitoksessa toteutettavia kuntoutusjaksoja enintään yksi kerta kalenterivuodessa.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996.

4. Säätämisyjärjestys

Lailla Suomen Hallitusmuodon muuttamisesta (969/95) lisättiin Suomen Hallitusmuotoon uusi 15 a §, jonka mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Lailla turvataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella. Lisäksi julkisen vallan on turvat-

tava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä.

Perustuslain perusoikeussäännösten muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 309/1993 vp) mukaan säännöksen tarkoittama perustoimeentulon turva merkitsisi pidemmälle menevää turvan tasoa kuin oikeus välttämättömään toimeentuloon. Toisaalta perustoimeentulon turvaa ei säädetä perustuslain tasoiseksi yksilön subjektiiviseksi oikeudeksi, vaan perustuslaki asettaa velvoitteen taata tällainen turva tavallisen lain tasolla. Säännös edellyttää kuitenkin, että perustoimeentulon turva on perustuslaissa tarkoitetuissa elämäntilanteissa lain tasolla järjestettävä. Säännökset eivät aseta estettä sille, että järjestelmiin voitaisiin sisällyttää myös tarveharkintaa koskevia säännöksiä.

Sanotun hallituksen esityksen perustelujen mukaan perustoimeentulon turvan käsite olisi voimassa olevasta sosiaalilainsäädännöstä sinänsä riippumaton. Säännös ei siten kiinnity suoraan tiettyihin olemassa oleviin etusjärjestelmiin, kun taas valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentti antoi institutionaalista suojaa juuri tiettyjen etuuksien heikennyttä vastaan. Säännöksellä ei siten tarkoiteta turvata nykyisin tavallisella lailla määritellyjä yksittäisiä etuuksia tai tällaisten etuuksien tasoa sellaisenaan. Hallitusmuodon 15 a §:n säännöksen vaatimuksia eivät vastaisi sellaiset lainsäädännölliset muutokset, jotka merkitsivät olennaista puuttumista edellä tarkoitettuihin tavoin suojattuun perustoimeentulon turvaan. Säännöksen katsottiin sisältävän lainsäätäjään kohdistuvan toimintavelvoitteen. Perusteluissa todetaan olevan luonnollista, että sosiaaliturvaa kehitetään yhteiskunnan taloudellisten voimavarojen mukaisesti. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa, että myös pitkällä aikavälillä perustoimeentulon turva on taattu. Sosiaaliturvan kehittämistehtävän nimenomaista mainitsemista ei kyseisessä säännöksessä kuitenkaan pidetty välttämättömänä.

Esityksessä ehdotetaan poistettavaksi sairauspäivärahasta työtuloista riippumaton vähimmäispäiväraha. Muutos vastaa vleistä käytäntöä muualla Euroopassa ja on vakuutusjärjestelmän tarkoituksen mukainen; korvataan vain, jos vakuutusurva on katettu siitä maksetuin vakuutusmaksuin. Aitiyys- ja vanheppainrahan vähimmäistaso vastaisi lasten kotihoidon tuen perusosan

tasoa.

Sairausvakuutus- ja kuntoutusrahajärjestelmä takaisivat vakuutetulle ansioturvan sairauden, lapsen syntymän ja kuntoutuksen ajalta.

Suomen sosiaaliturvajärjestelmässä viimesijainen toimeentuloturva on järjestetty sosiaalihuoltolain mukaisen toimeentulotouen turvin. Valtioneuvoston 4 päivänä syyskuuta 1995 hyväksymän vuosia 1996-1999 koskevan sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen suunnitelman mukaan yksilöllä on oikeus toimeentulotukeen, jos toimeentulo ei tule muulla tavoin turvatuksi. Suunnitelmassa korostetaan, että tämä oikeus on riippumaton siitä, paljonko kunnan talousarviossa on varattu määrärahoja toimeentulotukeen.

Kansaneläkelaitoksen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvan kuntoutuksen määrää on ehdotettu rajoitettavaksi. Kunnilla on kuitenkin kansanterveyslain nojalla perusvastuu kuntalaisten sairaanhoidosta, johon sisältyy lääkinällinen kuntoutus. Kansanterveyslain 14 §:n 3 momentin nojalla kunnan

tehtävänä on huolehtia sairaanhoitoon kuuluvan lääkinällisen kuntoutuksen järjestämisestä siltä osin kuin sitä ei ole säädetty kansaneläkelaitoksen tehtäväksi. Kansaneläkelaitoksen kuntoutuksen rajoittaminen ehdotetulla tavalla ei jättäisi vaikeavammaisten lääkinällistä kuntoutusta tarvitsevaa kunnallisenä peruspalveluna annettavan kuntoutuksen ulkopuolelle.

Ehdotuksilla ei heikennetä hallitusmuodon 15 a §:n 2 momentissa tarkoitettua perustoimeentulon turvaa. Tämän vuoksi lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Koska esitys sisältää muutokset opiskelijoiden, varusmiesten ja ansiotuloja vailla olevien päivä- ja kuntoutusrahan määräytymissäännöksiin, hallitus katsoo, että esityksestä tulisi pyytää eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

sairausvakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 20 §, sellaisena kuin se on 22 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa (1255/89)

muutetaan 4 §:n 1 momentti, 14 §:n 1 momentti, 15 §:n 5 momentti, 15 a §, 16 §:n 1 momentti, 18 a §, 19 §:n 6 ja 7 momentti, 22 §, 24 §:n 5 momentti, 27 §:n 4 ja 6 momentti, 30 §:n 3 momentin 1 kohta, 75 §:n 2 momentti ja 76 §,

sellaisena kuin niistä ovat, 4 §:n 1 momentti ja 14 §:n 1 momentti 21 päivänä joulukuuta 1990 annetussa laissa (1192/90), 15 §:n 5 momentti 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetussa laissa (621/91), 15 a § 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetussa laissa (674/85), 16 §:n 1 momentti 30 päivänä joulukuuta 1992 annetussa laissa (1653/92), 18 a §, muutettuna mainitulla 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetulla lailla ja 28 päivänä joulukuuta 1994 annetulla lailla (1066/94), 19 §:n 6 momentti muutettuna mainitulla 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetulla lailla ja 19 §:n 7 momentti ja 27 §:n 4 sekä 6 momentti 26 päivänä kesäkuuta 1981 annetussa laissa (471/81), 22 §:n 1 ja 2 momentti 29 päivänä joulukuuta 1994 annetussa laissa (1501/94) sekä 3 ja 4 momentti 10 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa (1129/93), 24 §:n 5 momentti 31 päivänä tammikuuta 1995 annetussa laissa (120/95), 75 §:n 2 momentti 13 päivänä toukokuuta 1988 annetussa laissa (448/88) ja 76 § muutettuna 11 päivänä tammikuuta 1985 annetulla lailla (32/85) ja mainitulla 10 päivänä joulukuuta 1993 annetulla lailla seuraavasti:

4 §

Vakuuterulla on oikeus saada sairauden perusteella korvausta tarpeellisen sairaanhoidon kustannuksista ja sairaudesta johtuvan työkyvyttömyyden aiheuttaman ansionmenetyksen korvaamiseksi päivärahaa sekä raskauden ja synnytyksen perusteella korvausta niistä johtuvista tarpeellisista kustannuksista. Vakuuterulla on myös oikeus saada raskauden ja synnytyksen perusteella äitiysrahaa ja, siten kuin jäljempänä säädetään, lapsen tai ottolapsen hoidon perusteella vanhempainrahaa ja isyysrahaa sekä sairaan lapsen hoitoon ja kuntoutukseen osallistumisen johdosta erityishoitorahaa. Vakuuterulla on lisäksi oikeus saada sikiön kehitykselle tai raskaudelle aiheutuvan vaaran johdosta erityisäitiysrahaa.

14 §

Sairaudesta johtuvan työkyvyttömyyden aiheuttaman ansionmenetyksen korvaamiseksi suoritetaan päivärahaa sekä raskauden ja synnytyksen johdosta äitiysrahaa ja lapsen tai ottolapsen hoidon johdosta isyys- ja vanhempainrahaa, sikiön kehitykselle tai raskaudelle aiheutuvan vaaran johdosta erityisäitiysrahaa sekä sairaan lapsen hoitoon ja kun-

toukukseen osallistumisen johdosta erityishoitorahaa.

15 §

Päivärahaa ei ole oikeutta saada siltä ajalta, jolta vakuutettu saa opintotukilain (65/94) mukaista opintorahaa tai aikuisopintorahaa, kuntoutusrahalain (611/91) tai työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetyskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen, sotilasvammalain (404/48) tai sotilastapaturmalain (1211/90) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

15 a §

Päivärahaan ei ole oikeutta vakuuterulla, joka saa vanhuuseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä, kansaneläke- tai työeläkelakien mukaista yksilöllistä varhaiseläkettä taikka työntekijäin eläkelain 4 f §:ssä tarkoitettua osa-aikaeläkettä.

Edellä sanottua eläkettä saavalla vakuuterulla on kuitenkin ottaen huomioon, mitä 15 §:n 4 momentissa säädetään, oikeus päi-

värahaan, jos hän tulee työkyvyttömäksi työhön, jota hän eläkkeellä ollessaan välittömästi ennen työkyvyttömyyden alkamista on tehnyt. Päivärahan määrä lasketaan tällöin sanotusta työstä saatujen työtulojen perusteella siten kuin 16 ja 17 §:ssä säädetään.

16 §

Päivärahan määrä päivältä on 70 prosenttia vakuutetun verotuksessa asetuksella säädettävänä kalenterivuotena todettujen työtulojen kolmassadasosasta siltä osin kuin työtulot eivät ylitä 130 000 markkaa. Jos työtulot ylittävät 130 000 markkaa, mutta eivät ylitä 200 000 markkaa, päivärahan määrä on 130 000 markkaa ylittävältä osalta 40 prosenttia 130 000 markkaa ylittävän osan kolmassadasosasta. Jos työtulot ylittävät 200 000 markkaa, päivärahan määrä on 200 000 markkaa ylittävältä osalta 25 prosenttia 200 000 markkaa ylittävän osan kolmassadasosasta. Päivärahaa ei makseta, jos työtulot ovat alle 5 000 markkaa. Työtulona ei oteta huomioon tuloja, jotka on verotuksessa arvioitu verotuslain 72 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla sen vuoksi, ettei veroilmoitusta ole annettu.

18 a §

Jos vakuutetulla työkyvyttömyyden alkamista edeltävän kuukauden aikana on ollut oikeus työttömyysturvalain (602/84) mukaiseen työttömyyspäivärahaan, työmarkkinatuesta annetun lain (1542/93) mukaiseen työmarkkinatukeen tai työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/90) mukaiseen koulutustukeen, hänelle työkyvyttömyyden johdosta suoritettava päiväraha on vähintään 86 prosenttia hänelle suoritettujen työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen tai koulutustuen määrästä. Tällöin ei työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen ja koulutustuen määrää laskettaessa oteta huomioon

1) työttömyysturvalain 17 ja 18 §:ssä tarkoitettua palkkaa ja muuta työtuloa;

2) työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 18 §:ssä tarkoitettua palkkaa ja muuta työtuloa eikä

3) sellaisia työttömyysturvalain 27 §:ssä tarkoitettuja etuuksia, jotka tämän lain 27 §:n mukaan on vähennettävä päivärahas-
ta.

Jos vakuutettu on päivärahan alkamista edeltävän kuuden kuukauden aikana saanut kuntoutusrahalain mukaista kuntoutusrahaa,

päiväraha on vähintään kuntoutusrahalain mukaisen kuntoutusrahan suuruinen. Tällöin ei kuitenkaan oteta huomioon kuntoutusrahalain 15 §:ssä tarkoitettua 10 prosentin korotusta.

19 §

Vakuutetulla, joka saa kansaneläkelain mukaista työttömyyseläkettä tai jolla on oikeus sanotun lain 22 §:n 1 momentin nojalla myönnettyyn työkyvyttömyyseläkkeeseen, ei ole oikeutta saada päivärahaa siltä ajalta, joita hänellä on oikeus eläkkeeseen. Sama koskee vakuutettua, joka saa kansaneläkelain tai työeläkelakien mukaista yksilöllistä varhaiseläkettä.

Tätä pykälää sovellettaessa päivärahan suorituspäiviin luetaan myös päivät, joilta vakuutetulla 14 ja 15 §:n sekä tämän pykälän 1 ja 2 momentin nojalla on oikeus saada päivärahaa, vaikka sitä ei ole hänelle suoritettu tässä laissa olevien maksamista koskevien rajoitusten vuoksi sekä päivät, joilta päivärahaa ei makseta sen vuoksi, että työtulojen määrä on jäänyt alle 16 §:n 1 momentissa tarkoitetun vähimmäismäärän.

22 §

Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan määrä päivältä on yhtä suuri kuin 16 ja 17 §:ssä sekä 18 a §:n 2 momentissa tarkoitettu päiväraha. Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan määrä on kuitenkin vähintään 60 markkaa päivältä.

Jos lapsen äiti on ansiotyössä tai kodin ulkopuolella suoritettavassa muussa työssä äitiys- ja vanhempainrahan suorittamisaikana, hänelle suoritettavan äitiys- ja vanhempainrahan määrä tältä ajalta on 1 momentissa tarkoitettun määrän suuruinen.

Jos molemmat vanhemmat ovat isyysrahan suorittamisaikaa lukuun ottamatta ansiotyössä vanhempainrahan suorittamisaikana, vanhemmat voivat sopia siitä, kummalle heistä vanhempainraha suoritetaan 1 momentissa tarkoitettun määrän suuruisena.

Yksin lapsen huollosta vastaavalle vanhemmalle suoritetaan vanhempainraha ansiotyössäoloajalta 1 momentissa tarkoitettun määrän suuruisena.

Vakuutetulle, joka saa vanhuuseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä, työttömyyseläkettä tai täyttä työkyvyttömyyseläkettä kansaneläkelain, työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen säännösten tai

määräysten, liikennevakuutuslain tai tapaturmavakuutuslain perusteella, suoritetaan äitiys-, isyys- ja vanhempainraha I momentissa tarkoitetun määrän suuruisena.

24 §

Päivärahaa, äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa ei suoriteta siltä ajalta, jonka vakuutus on suorittamassa välittömästi tuomittua vankeusrangaistusta eikä päivärahaa ajalta, jonka vakuutettu on asevelvollisena vakinaisessa palveluksessa, aseettomana, reserviläisenä tai nostoväkeen kuuluvana puolustusvoimien palveluksessa taikka siviilipalvelusmiehenä siviilipalvelulaitoksessa.

27 §

Jos vakuuterulla on oikeus saada I momentissa tarkoitettua korvausta täytenä työkyvyttömyyseläkkeenä työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen säännösten tai määräysten nojalla, kansanedustajain eläkelain (329/67), merimieseläkelain (72/56), valtioneuvoston jäsenen oikeudesta eläkkeeseen ja hänen jälkeensä suoritettavasta perhe-eläkkeestä annetun lain (870/77) tai kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain (578/77) nojalla taikka valtion, kunnan, seurakunnan tai muun julkisoikeudellisen yhteisön palveluksessa olevia koskevan aikaisemman lain tai muun säännöksen taikka määräyksen nojalla, suoritetaan päiväraha sen estämättä, mitä edellä tässä pykälässä on säädetty, täysimääräisenä ajalta, joka käsittää päivärahan 19 §:n 3 momentissa tarkoitetun enimmäissuoritusajan 150 ensimmäistä suorituspäivää sekä tämän jälkeisen ajan viiden seuraavan täyden kalenterikuukauden loppuun (päivärahan ensisijaisuusaika). Jos kuitenkin päivärahan 19 §:n 3 momentin mukaisen suoritusajan arvioidaan edellä mainitun 150 päivän jälkeen päivärahaa keskeytyksestä suoritettaessa päättyvän ennen ensisijaisuusajan päättymistä, ensisijaisuusaika päättyy jo neljännen täyden kalenterikuukauden lopussa. Edellä mainittuihin muun lain nojalla suoritettaviin korvauksiin ei päivärahan ensisijaisuusaikana sovelleta, mitä I - 3 momentissa on säädetty. Sosiaalivakuutuslaitoksen tulee vahvistaa sanottu ensisijaisuusaika ja ilmoittaa välittömästi 150 suorituspäivän täytyessä ensisijaisuusajan päättymisestä edellä tarkoitetun muun korvauk-

sen myöntäjälle. Vakuuterulle tulee lisäksi tiedottaa kuntoutusmahdollisuuksista ja muun korvauksen hakemisesta. Uusi ensisijaisuusaika voidaan vahvistaa vain, jos aikaisemman päättymisestä on kulunut kuusi kuukautta. Edellä sanotuista ilmoituksesta ja tiedottamisesta säädetään tarkemmin asetuksella.

Päivärahaa suoritetaan riippumatta työntekijäin eläkelain 5 b §:ssä tarkoitetusta osaeläkkeestä taikka sitä vastaavasta muusta kuin täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä, jos vakuutetun oikeus saada mainittua eläkettä on alkanut ennen sen kalenterivuoden alkua, jota koskevat työtulot ovat päivärahan määrittämisen perusteena.

30 §

Tämän lain mukaisia etuuksia on haettava: 1) päivärahaa neljän kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen sitä halutaan saada; jos päiväraha on myönnetty määräajaksi, mutta työkyvyttömyys jatkuu sen jälkeenkin, työkyvyttömyyden jatkumisesta on toimitettava selvitys paikallistoimistoon neljän kuukauden kuluessa päivärahaoikeuden päättymisestä;

75 §

Tämän lain mukaiset eruudet maksetaan hakijan ilmoittamalle tilille Suomessa sijaitsevaan rahalaitokseen, joille kansaneläkelaitos toisin määrää.

76 §

Tämän lain 16 §:ssä tarkoitettujen työtulojen määrät tarkistetaan siinä suhteessa kuin päivärahan sekä äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan maksuvuodelle vahvistettu työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettu indeksiluku poikkeaa edelliselle kalenterivuodelle vahvistetusta indeksiluvusta.

Tämän lain 9 §:n 5 momentissa säädetty markkamäärä sidotaan elinkustannusindeksiin siten, että sitä muutetaan samanaikaisesti ja samassa suhteessa kuin kansaneläkkeitä muutetaan kansaneläkelaisissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain (348/56) nojalla. Tämän lain 16 §:n 1 momentissa säädettyjä

markkamääriä tarkistetaan kalenterivuositain sen indeksin mukaan, joka vuosittain vahvistetaan työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen soveltamista varten.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1996 ja sitä sovelletaan etuuteen, joka kohdistuu lain voimaantulon jälkeiseen aikaan. Jos työkyvyttömyys tai oikeus etuu-

teen on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa, etuus maksetaan kuitenkin entisen suuruisena niin kauan kuin työkyvyttömyys tai oikeus etuuteen jatkuu yhdenjaksoisesti.

Tämän lain 16 §:n 1 momentissa ja 22 §:n 1 momentissa säädetty markkamäärät vastaavat vuodelle 1996 vahvistettua työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettua indeksilukua.

2.

Laki

työntekijäin työeläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta
eräissä päivärahoissa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Jos laissa tai asetuksessa säädetään tai valtioneuvoston päätöksellä määrätään, että päivärahan tai sitä vastaavan etuuden määrässä on otettava huomioon henkilön työ- tai virkasuhteessa saadut työtulot, on näistä työtuloista tai maksettavasta etuudesta vuonna 1996 vähennettävä 4,5 prosenttia.

2 §

Tarkemmat määräykset tämän lain soveltamisesta antaa sosiaali- ja terveysministeriö.

3 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996.

Laki

kansaneläkelain 39 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/56) 39 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 21 päivänä marraskuuta 1994 annetussa laissa (981/94) seuraavasti:

39 §

Oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen alkaa aikaisintaan sen kuukauden alusta, jota edeltäneen kuukauden aikana hakijalla olisi viimeksi ollut oikeus sairauden, vian tai vamman perusteella sairausvakuutuslain 15 §:n 1 tai 3 momentin nojalla päivärahaan. Jos oikeutta päivärahaan ei ole, oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen alkaa kuitenkin vasta, kun sairausvakuutuslain 19 §:ssä tarkoitettua aikaa vastaava aika on päättynyt. Tämä ei kuitenkaan koske hakijaa, jonka

työkyvyttömyys on alkanut ennen kuin hän on täyttänyt 15 vuotta. Jos vakuutetulla on oikeus saada sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa vastaavaa ulkomailta maksettavaa etuutta, se otetaan huomioon eläkkeen alkamisaikaa määrättäessä samalla tavalla kuin sairausvakuutuslain mukainen päiväraha kuitenkin enintään sairausvakuutuslain mukaiseen enimmäissuoritusajakaan saakka. Etuuteen voidaan rinnastaa myös tällaista etuutta vastaava palkka.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1996.

4.

Laki

kuntoutusrahalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetun kuntoutusrahalain (611/91) 9 §:n 2 momentti ja 17 §:n 2 momentti,
muutetaan 8 §:n 2 momentti, 14 §:n 2 momentti, 15 § ja sen otsikko, 17 §:n otsikko ja pykälän 1 momentti, 18 §:n 1 momentti, 25 §:n 3 momentti sekä 31 §,
 sellaisina kuin niistä ovat 8 §:n 2 momentti ja 15 § 28 päivänä marraskuuta 1994 annetussa laissa (1065/94), seuraavasti:

8 §
Maksamisaika

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Tällöin kuntoutusrahaa maksetaan kuitenkin 20 prosentilla alennettuna ja enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden kummankin syyn perusteella erikseen laskettuna, jollei sen maksaminen pitemmältä ajalta ole kuntoutuksen etenemisen turvaamiseksi perusteltua. Tarkemmat määräykset maksamisen perusteista antaa kansaneläkelaitos.

14 §
Kuntoutusrahan määrä

Tämän pykälän mukaan määräytyvää kuntoutusrahaa ei makseta, jos 1 momentissa tarkoitettun päivärahan määrittämisen perusteena olevat työtulot ovat alle 5 000 markkaa.

15 §
Työttömyysturvaa tai työmarkkinatukea saaneen kuntoutusrahan määrä

Jos kuntoutuja on kuntoutusrahan alkamista edeltävän kuukauden aikana saanut työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea, kuntoutusrahana maksetaan kuntoutuksen alkamisaikana vähintään sairausvakuutuslain 18 a §:ssä tarkoitettu markkamäärä lisätynä 10 prosentilla.

17 §
Kuntoutusrahan määrä ammatillisessa koulutuksessa

Kuntoutuksen toteutumisen turvaamiseksi ammatillisessa koulutuksessa olevan omassa taloudessaan asuvan tai huoltovelvollisen kuntoutusraha päivää kohden on 14 ja 15 §:n säännösten estämättä opintotukilain (65/94) 11 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettun opintorahan kuukausimäärän 25 osa, jollei hänellä mainittujen säännösten nojalla ole oikeus määrältään tätä suurempaan kuntoutusrahaan.

18 §
Yhteensovitus

Jos kuntoutuja saa korvausta ansionmenetyksestä jonkin muun lain perusteella, muuta kuin 16 §:n mukaan määräytyvää kuntoutusrahaa maksetaan samalta ajalta vain siltä osin kuin se on muuta etuutta suurempi.

25 §
Etuuksien hakeminen

Kuntoutusrahaa on haettava neljän kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen sitä halutaan saada. Etuus tai osa siitä voidaan myöntää, vaikka sitä ei olisi haettu neljän kuukauden määräajassa, jos sen epäminen myöhästymisen vuoksi olisi kohtuutonta.

31 §
Indeksitarkistus

Kuntoutusrahan, joka määräytyy 14 tai 15 §:n mukaan, tehdään vuosittain indeksitarkistus noudattaen vastaavasti, mitä työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin en-

ensimmäisessä virkkeessä on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996. Lakia sovelletaan kuntoutusrahan, johon oikeus sitä koskevan päätöksen mukaisesti alkaa lain voimassa ollessa.

5.

Laki

kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta 27 päivänä maaliskuuta 1991
 annetun lain (610/91) 2 §:n 1 ja 3 momentti ja 6 § sekä
lisätään lain 3 §:ään uusi 3 momentti sekä lakiin uusi 7 a §, seuraavasti:

2 §

Vajaakuntoisten ammatillinen kuntoutus

Kansaneläkelaitoksen on järjestettävä vakuutetuille, jonka työkyky ja ansiomahdollisuudet ovat sairauden, vian tai vamman vuoksi olennaisesti heikentyneet, tarvittava ammatillinen koulutus tai valmennus hänen työkykynsä säilyttämiseksi tai parantamiseksi, jollei sitä ole järjestetty työvoimapalvelulain (1005/93), työvoimapolitiitisesta aikuis-koulutuksesta annetun lain (763/90), työeläkelakien taikka erityisopetusta koskevien säännösten perusteella.

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan 1 momentissa myös ammatillisen koulutuksen vuoksi välttämätöntä peruskoulutusta sekä elinkeinon tai ammatinharjoittamisen tukemiseksi annettavaa avustusta työvälineiden ja työkoneiden hankkimista ja oman yrityksen perustamista ja muuttamista varten. Avustuksen enimmäismäärästä säädetään asetuksella.

3 §

Vaikeavammaisten lääkinnällinen kuntoutus

Tässä pykälässä tarkoitettu kuntoutus on järjestettävä siten, että 16 vuotta täyttäneelle

kuntoutujalle järjestettyjen avoterapioiden ja laitosjaksojen määrät eivät ylitä asetuksella säädettäviä enimmäismääriä.

6 §

Kuntoutusmahdollisuuksien selvitysvelvollisuus

Kansaneläkelaitoksen on tarvittaessa selvitettävä vakuutetun kuntoutustarve, viimeistään kuitenkin silloin, kun vakuutetun sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan suorituspäivien lukumäärä ylittää 60.

7 a §

Matkakustannusten korvaaminen

Kuntoutujalle korvataan kuntoutuksesta aiheutuneet tarpeelliset ja kohtuulliset matkakustannukset siltä osin kuin ne yhden-suuntaiselta matkalta ylittävät 45 markkaa (omavastuuosuus). Jos kuntoutuksesta aiheutuvat tarpeelliset ja kohtuulliset matkakustannukset saman kalenterivuoden aikana ylittävät 900 markkaa (vuotuinen omavastuuosuus), vuotuisen omavastuuosuuden ylittävä osa näistä matkakustannuksista korvataan kokonaan. Korvattaviin matkakustannuksiin eivät kuulu opiskelijan päivittäisistä koulumatkoista ja koulutukseen liittyvän harjoittelun päivittäisistä matkoista aiheutuvat matkakustannukset.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 1996. Sitä sovelletaan lain voimaantu-
lon jälkeen alkavaan kuntoutukseen. Lain
7 a §:n säännöstä matkakustannusten kor-
vaamisesta sovelletaan lain voimassa ollessa
tehtyjen matkojen kustannuksiin.

Helsingissä 29 päivänä syyskuuta 1995

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Sosiaali- ja terveysministeri *Sinikka Mönkäre*

1.

Laki

sairausvakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 20 §, sellaisena kuin se on 22 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa (1255/89)

muutetaan 4 §:n 1 momentti, 14 §:n 1 momentti, 15 §:n 5 momentti, 15 a §, 16 §:n 1 momentti, 18 a §, 19 §:n 6 ja 7 momentti, 22 §, 24 §:n 5 momentti, 27 §:n 4 ja 6 momentti, 30 §:n 3 momentin 1 kohta, 75 §:n 2 momentti ja 76 §,

sellaisena kuin niistä ovat, 4 §:n 1 momentti ja 14 §:n 1 momentti 21 päivänä joulukuuta 1990 annetussa laissa (1192/90), 15 §:n 5 momentti 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetussa laissa (621/91), 15 a § 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetussa laissa (674/85), 16 §:n 1 momentti 30 päivänä joulukuuta 1992 annetussa laissa (1653/92), 18 a § muutettuna mainitulla 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetulla lailla ja 28 päivänä joulukuuta 1994 annetulla lailla (1066/94), 19 §:n 6 momentti muutettuna mainitulla 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetulla lailla ja 19 §:n 7 momentti ja 27 §:n 4 sekä 6 momentti 26 päivänä kesäkuuta 1981 annetussa laissa (471/81), 22 §:n 1 ja 2 momentti 29 päivänä joulukuuta 1994 annetussa laissa (1501/94) sekä 3 ja 4 momentti 10 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa (1129/93), 24 §:n 5 momentti 31 päivänä tammikuuta 1995 annetussa laissa (120/95), 75 §:n 2 momentti 13 päivänä toukokuuta 1988 annetussa laissa (448/88) ja 76 § muutettuna 11 päivänä tammikuuta 1985 annetulla lailla (32/85) ja mainitulla 10 päivänä joulukuuta 1993 annetulla lailla seuraavasti:

Voimassa oleva laki

4 §

Vakuuterulla on oikeus saada sairauden perusteella korvausta tarpeellisen sairaanhoidon kustannuksista ja sairaudesta johtuvasta työkyvyttömyydestä päivärahaa sekä raskauden ja synnytyksen perusteella korvausta niistä johtuvista tarpeellisista kustannuksista. Vakuuterulla on myös oikeus saada raskauden ja synnytyksen perusteella äitiysrahaa ja, siten kuin jäljempänä säädetään, lapsen tai ottolapsen hoidon perusteella vanhempainrahaa ja isyysrahaa sekä sairaan lapsen hoitoon ja kuntoutukseen osallistumisen johdosta erityishoitorahaa. Vakuuterulla on lisäksi oikeus saada sikiön kehitykselle tai raskaudelle aiheutuvan vaaran johdosta erityisäitiysrahaa.

14 §

Korvaukseksi sairaudesta johtuvasta työkyvyttömyydestä suoritetaan päivärahaa sekä raskauden ja synnytyksen johdosta äitiysrahaa ja lapsen tai ottolapsen hoidon johdosta

Ehdotus

4 §

Vakuuterulla on oikeus saada sairauden perusteella korvausta tarpeellisen sairaanhoidon kustannuksista ja sairaudesta johtuvan työkyvyttömyyden aiheuttaman ansionmenetyksen korvaamiseksi päivärahaa sekä raskauden ja synnytyksen perusteella korvausta niistä johtuvista tarpeellisista kustannuksista. Vakuuterulla on myös oikeus saada raskauden ja synnytyksen perusteella äitiysrahaa ja, siten kuin jäljempänä säädetään, lapsen tai ottolapsen hoidon perusteella vanhempainrahaa ja isyysrahaa sekä sairaan lapsen hoitoon ja kuntoutukseen osallistumisen johdosta erityishoitorahaa. Vakuuterulla on lisäksi oikeus saada sikiön kehitykselle tai raskaudelle aiheutuvan vaaran johdosta erityisäitiysrahaa.

14 §

Sairaudesta johtuvan työkyvyttömyyden aiheuttaman ansionmenetyksen korvaamiseksi suoritetaan päivärahaa sekä raskauden ja synnytyksen johdosta äitiysrahaa ja lapsen

isyys- ja vanhempainrahaa, sikiön kehitykselle tai raskaudelle aiheutuvan vaaran johdosta erityisäitiysrahaa sekä sairaan lapsen hoitoon ja kuntoutukseen osallistumisen johdosta erityishoitorahaa.

tai ottolapsen hoidon johdosta isyys- ja vanhempainrahaa, sikiön kehitykselle tai raskaudelle aiheutuvan vaaran johdosta erityisäitiysrahaa sekä sairaan lapsen hoitoon ja kuntoutukseen osallistumisen johdosta erityishoitorahaa.

15 §

Päivärahaan ei ole oikeutta siltä ajalta, jolta vakuutettu saa kuntoutusrahalain (611/91) tai työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen tai sotilasvammalain (404/48) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

Päivärahaa ei ole oikeutta saada siltä ajalta, jolta vakuutettu saa opintotukilain (63/94) mukaista opintorahaa tai aikuisopintorahaa, kuntoutusrahalain (611/91) tai työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen, sotilasvammalain (404/48) tai sotilastapaturmalain (1211/90) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

15 a §

Päivärahaa ei makseta vakuutetulle, joka saa vanhuuseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä. Jos kuitenkin mainittua eläkettä saava vakuutettu tulee sairauden vuoksi kykenemättömäksi työhön, jota hän välittömästi ennen työkyvyttömyyden alkamista eläkkeellä ollessaan on tehnyt, suoritetaan hänelle tämän työkyvyttömyyden perusteella päivärahaa ottaen kuitenkin huomioon, mitä 15 §:n 4 momentissa on säädetty. Päivärahan määrä lasketaan tällöin sanotusta työstä saatujen työtulojen perusteella siten kuin 16 ja 17 §:ssä säädetään.

15 a §

Päivärahaan ei ole oikeutta vakuutetulla, joka saa vanhuuseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä, kansaneläke- tai työeläkelakien mukaista yksilöllistä varhaiseläkettä taikka työntekijäin eläkelain 4 f §:ssä tarkoitettua osa-aikaeläkettä.

16 §

Päivärahan määrä päivältä on vähimmäispäiväraha, 63 markkaa, lisättynä 30 prosentilla vakuutetun verotuksessa asemuksella säädettyinä kalenterivuotena todettujen työtulojen kolmasosasta, siltä osin kuin työtulot eivät ylitä 37 800 markkaa. Jos työtulo-

16 §

Edellä sanottua eläkettä saavalla vakuutetulla on kuitenkin ottaen huomioon, mitä 15 §:n 4 momentissa säädetään, oikeus päivärahaan, jos hän tulee työkyvyttömäksi työhön, jota hän eläkkeellä ollessaan välittömästi ennen työkyvyttömyyden alkamista on tehnyt. Päivärahan määrä lasketaan tällöin sanotusta työstä saatujen työtulojen perusteella siten kuin 16 ja 17 §:ssä säädetään.

Päivärahan määrä päivältä on 70 prosenttia vakuutetun verotuksessa asetukseella säädettyinä kalenterivuotena todettujen työtulojen kolmasosasta siltä osin kuin työtulot eivät ylitä 130 000 markkaa. Jos työtulot ylittävät 130 000 markkaa, mutta eivät

lot ylittävät 37 800 markkaa, mutta eivät ylitä 113 890 markkaa, päivärahan määrä on 37 800 markkaa ylittävältä osalta 66 prosenttia 37 800 markkaa ylittävän osan kolmassadasosasta. Jos työtulot ylittävät 113 890 markkaa, päivärahan määrä 113 890 markkaa ylittävältä osalta on 40 prosenttia 113 890 markkaa ylittävän osan kolmassadasosasta. Jos työtulot ylittävät 189 810 markkaa, päivärahan määrä on 189 810 markkaa ylittävältä osalta 25 prosenttia 189 810 markkaa ylittävän osan kolmassadasosasta. Jollei vakuutetulla ole edellä mainittuna aikana ollut työtuloja tai verotus on toimitettu verotuslain (482/58) 72 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla arvioimalla sen vuoksi, että veroilmoitusta ei ole annettu, päivärahan määrä päivältä on vähimmäispäivärahan suuruinen.

18 a §

Jos vakuutetulla työkyvyttömyyden alkaessa on ollut oikeus työttömyysturvalain (602/84) mukaiseen työttömyyspäivärahaan, työmarkkinatuesta annetun lain (1542/93) mukaiseen työmarkkinatukeen tai työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/90) mukaiseen koulutustukeen, hänelle työkyvyttömyyden johdosta suoritettava päiväraha on vähintään 86 prosenttia hänelle työkyvyttömyyden alkaessa suoritettavan työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen tai koulutustuen määrästä. Tällöin ei työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen ja koulutustuen määrää laskettaessa oteta huomioon

1) työttömyysturvalain 17 ja 18 §:ssä tarkoitettua palkkaa ja muuta työtuloa;

2) työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 18 §:ssä tarkoitettua palkkaa ja muuta työtuloa eikä

3) sellaisia työttömyysturvalain 27 §:ssä tarkoitettuja etuuksia, jotka tämän lain 27 §:n mukaan on vähennettävä päivärahas-
ta.

Jos vakuutettu on päivärahan alkamista edeltävän kuuden kuukauden aikana saanut kuntoutusrahalain tai työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien, eläkeohjesääntöjen tai eläkesääntöjen mukaisesti kuntoutusrahaa taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen tai sotilasvammalain kuntoutusta koskevien säännösten perusteella, päiväraha on vähintään sen suuruinen kuin se olisi oi-

lyitä 200 000 markkaa, päivärahan määrä on 130 000 markkaa ylittävältä osalta 40 prosenttia 130 000 markkaa ylittävän osan kolmassadasosasta. Jos työtulot ylittävät 200 000 markkaa, päivärahan määrä on 200 000 markkaa ylittävältä osalta 25 prosenttia 200 000 markkaa ylittävän osan kolmassadasosasta. *Päivärahaa ei makseta, jos työtulot ovat alle 5 000 markkaa. Työtulona ei oteta huomioon tuloja, jotka on verotuksessa arvioitu verotuslain 72 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla sen vuoksi, ettei veroilmoitusta ole annettu.*

18 a §

Jos vakuutetulla työkyvyttömyyden alkamista edeltävän kuukauden aikana on ollut oikeus työttömyysturvalain (602/84) mukaiseen työttömyyspäivärahaan, työmarkkinatuesta annetun lain (1542/93) mukaiseen työmarkkinatukeen tai työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/90) mukaiseen koulutustukeen, hänelle työkyvyttömyyden johdosta suoritettava päiväraha on vähintään 86 prosenttia hänelle suoritettavan työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen tai koulutustuen määrästä. Tällöin ei työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen ja koulutustuen määrää laskettaessa oteta huomioon

1) työttömyysturvalain 17 ja 18 §:ssä tarkoitettua palkkaa ja muuta työtuloa;

2) työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 18 §:ssä tarkoitettua palkkaa ja muuta työtuloa eikä

3) sellaisia työttömyysturvalain 27 §:ssä tarkoitettuja etuuksia, jotka tämän lain 27 §:n mukaan on vähennettävä päivärahas-
ta.

Jos vakuutettu on päivärahan alkamista edeltävän kuuden kuukauden aikana saanut kuntoutusrahalain mukaista kuntoutusrahaa, päiväraha on vähintään *kuntoutusrahalain mukaisen kuntoutusrahan suuruinen. Tällöin ei kuitenkaan oteta huomioon kuntoutusrahalain 15 §:ssä tarkoitettua 10 prosentin korotusta.*

lut kuntoutusrahakauden alkaessa, korotettuna siinä suhteessa kuin päivärahan alkamisvuodelle vahvistettu työntekijäin eläkelain 9 §:ssä tarkoitettu palkkaindeksiluku poikkeaa kuntoutusrahan alkamisvuodelle vahvistetusta palkkaindeksiluvusta.

19 §

Vakuuterulla, joka saa kansaneläkelain mukaista työttömyyseläkettä tai sanotun lain 22 §:n 1 momentin nojalla myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä, ei ole oikeutta saada päivärahaa siltä ajalta, jolta eläkettä maksetaan. Sama koskee vakuutettua, joka saa kansaneläkelain tai työeläkelakien mukaista yksilöllistä varhaiseläkettä.

Tätä pykälää sovellettaessa päivärahan suorituspäiviin luetaan myös päivät, joilta vakuuterulla 14 ja 15 §:n sekä tämän pykälän 1 ja 2 momentin nojalla on oikeus saada päivärahaa, vaikka sitä ei ole hänelle suoritettu tässä laissa olevien maksamista koskevien rajoitusten vuoksi.

20 §

Päivärahaa suoritetaan vähimmäispäivärahan suuruisena vakuutetulle, joka on asevelvollisena vakinaisessa palveluksessa, aseettomana, reserviläisenä tai nostoväkeen kuuluvana puolustusvoimien palveluksessa taikka siviilipalvelusmiehenä siviilipalveluslaitoksessa, vain siltä työkyvyttömyysajalta, jonka hän on lomalla, noudattaen muutoin mitä 19 §:ssä on säädetty. Muulta ajalta hänellä ei ole oikeutta päivärahaan.

22 §

Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan määrä päivältä on yhtä suuri kuin 16 ja 17 §:ssä sekä 18 a §:n 2 momentissa tarkoitettu päiväraha. Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan määrä on kuitenkin vähintään 78,30 markkaa päivältä.

Jos lapsen äiti on ansiotyössä tai kodin ulkopuolella suoritettavassa muussa työssä äitiys- ja vanhempainrahan suorittamisaikana, hänelle suoritettavan äitiys- ja vanhempainrahan määrä tältä ajalta on 16 §:n 1 momentissa tarkoitettun vähimmäispäivärahan

Vakuuterulla, joka saa kansaneläkelain mukaista työttömyyseläkettä tai *jolla on oikeus* sanotun lain 22 §:n 1 momentin nojalla myönnettyyn työkyvyttömyyseläkkeeseen, ei ole oikeutta saada päivärahaa siltä ajalta, jolta *hänellä on oikeus eläkkeeseen*. Sama koskee vakuutettua, joka saa kansaneläkelain tai työeläkelakien mukaista yksilöllistä varhaiseläkettä.

Tätä pykälää sovellettaessa päivärahan suorituspäiviin luetaan myös päivät, joilta vakuuterulla 14 ja 15 §:n sekä tämän pykälän 1 ja 2 momentin nojalla on oikeus saada päivärahaa, vaikka sitä ei ole hänelle suoritettu tässä laissa olevien maksamista koskevien rajoitusten vuoksi *sekä päivät, joilta päivärahaa ei makseta sen vuoksi, että työtulojen määrä on jäänyt alle 16 §:n 1 momentissa tarkoitettun vähimmäismäärän.*

(kumotaan)

22 §

Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan määrä päivältä on yhtä suuri kuin 16 ja 17 §:ssä sekä 18 a §:n 2 momentissa tarkoitettu päiväraha. Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan määrä on kuitenkin vähintään 60 markkaa päivältä.

Jos lapsen äiti on ansiotyössä tai kodin ulkopuolella suoritettavassa muussa työssä äitiys- ja vanhempainrahan suorittamisaikana, hänelle suoritettavan äitiys- ja vanhempainrahan määrä tältä ajalta on 1 momentissa tarkoitettun *määrän* suuruinen.

suuruinen.

Jos molemmat vanhemmat ovat isyysrahan suorittamisaikaa lukuun ottamatta ansiotyössä vanhempainrahan suorittamisaikana, vanhemmat voivat sopia siitä, kummalle heistä vanhempainraha suoritetaan 16 §:n 1 momentissa tarkoitetun vähimmäispäivärahan suuruisena.

Yksin lapsen huollosta vastaavalle vanhemmalle suoritetaan vanhempainraha ansiotyössäoloajalta 16 §:n 1 momentissa tarkoitetun vähimmäispäivärahan suuruisena.

Jos molemmat vanhemmat ovat isyysrahan suorittamisaikaa lukuun ottamatta ansiotyössä vanhempainrahan suorittamisaikana, vanhemmat voivat sopia siitä, kummalle heistä vanhempainraha suoritetaan 1 momentissa tarkoitetun määrän suuruisena.

Yksin lapsen huollosta vastaavalle vanhemmalle suoritetaan vanhempainraha ansiotyössäoloajalta 1 momentissa tarkoitetun määrän suuruisena.

Vakuutetulle, joka saa vanhuuseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä työttömyyseläkettä tai täyttä työkyvyttömyyseläkettä kansaneläkelain, työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen säännösten tai määräysten, liikennevakuutuslain tai tapaturmavakuutuslain perusteella, suoritetaan äitiys-, isyys- ja vanhempainraha 1 momentissa tarkoitetun määrän suuruisena.

24 §

Päivärahaa, äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa ei suoriteta siltä ajalta, jonka vakuutettu on suorittamassa välittömästi tuomittua vankeusrangaistusta.

Päivärahaa, äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa ei suoriteta siltä ajalta, jonka vakuutettu on suorittamassa välittömästi tuomittua vankeusrangaistusta eikä päivärahaa ajalta, jonka vakuutettu on asevelvollisena vakinaisessa palveluksessa, aseettomana, reserviläisenä tai nostoväkeen kuuluvana puolustusvoimien palveluksessa taikka siviilipalvelusmiehenä siviilipalvelulaitoksessa.

27 §

Jos vakuutetulla on oikeus saada 1 momentissa tarkoitettua korvausta täytenä työkyvyttömyyseläkkeenä työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen säännösten tai määräysten nojalla, kansanedustajain eläkelain (329/67), merimieseläkelain (72/56), valtioneuvoston jäsenen oikeudesta eläkkeeseen ja hänen jälkeensä suoritettavasta perhe-eläkkeestä annetun lain (870/77) tai kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain (578/77) nojalla taikka valtion, kunnan, seurakunnan tai muun julkisoikeudellisen yhteisön palveluksessa olevia koskevan aikaisemman lain tai muun säännöksen taikka määräyksen nojalla, suoritetaan päiväraha sen estämättä, mitä edellä tässä pykälässä on säädetty, täysimääräisenä ajalta, joka käsittää päivärahan 19 §:n 3 momentissa tarkoitetun enimmäissuoritusajan 150 ensimmäistä suo-

Jos vakuutetulla on oikeus saada 1 momentissa tarkoitettua korvausta täytenä työkyvyttömyyseläkkeenä työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen säännösten tai määräysten nojalla, kansanedustajain eläkelain (329/67), merimieseläkelain (72/56), valtioneuvoston jäsenen oikeudesta eläkkeeseen ja hänen jälkeensä suoritettavasta perhe-eläkkeestä annetun lain (870/77) tai kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain (578/77) nojalla taikka valtion, kunnan, seurakunnan tai muun julkisoikeudellisen yhteisön palveluksessa olevia koskevan aikaisemman lain tai muun säännöksen taikka määräyksen nojalla, suoritetaan päiväraha sen estämättä, mitä edellä tässä pykälässä on säädetty, täysimääräisenä ajalta, joka käsittää päivärahan 19 §:n 3 momentissa tarkoitetun enimmäissuoritusajan 150 ensimmäistä suo-

rituspäivää sekä tämän jälkeisen ajan viiden seuraavan täyden kalenterikuukauden loppuun (päivärahan ensisijaisuusaika). Jos kuitenkin päivärahan 19 §:n 3 momentin mukaisen suoritusajan arvioidaan edellä mainitun 150 päivän jälkeen päivärahaa keskeytykseltä suoritettaessa päättyvän ennen ensisijaisuusajan päättymistä, ensisijaisuusaika päättyy jo neljännen täyden kalenterikuukauden lopussa. Edellä mainittuihin muun lain nojalla suoritettaviin korvauksiin ei päivärahan ensisijaisuusaikana sovelleta, mitä 1 - 3 momentissa on säädetty. Sosiaalivakuutuslaitosten tulee vahvistaa sanottu ensisijaisuusaika ja ilmoittaa välittömästi 150 suorituspäivän täytyessä ensisijaisuusajan päättymisestä edellä tarkoitetun muun korvauksen myöntäjälle. Vakuutettua tulee lisäksi kehottaa hakemaan mainittua korvausta. Uusi ensisijaisuusaika voidaan vahvistaa vain, jos aikaisemman päättymisestä on kulunut kuusi kuukautta. Edellä sanotuista ilmoituksesta ja tiedottamisesta säädetään tarkemmin asetuksella.

Päivärahaa suoritetaan riippumatta työntekijän eläkelain 4 f §:ssä tarkoitetusta osaeläkkeestä tai 5 b §:ssä tarkoitetusta osaeläkkeestä taikka sitä vastaavasta muusta kuin täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä, jos vakuutetun oikeus saada mainittua eläkettä on alkanut ennen sen kalenterivuoden alkua, jota koskevat työtulot ovat päivärahan määrittämisen perusteena.

rituspäivää sekä tämän jälkeisen ajan viiden seuraavan täyden kalenterikuukauden loppuun (päivärahan ensisijaisuusaika). Jos kuitenkin päivärahan 19 §:n 3 momentin mukaisen suoritusajan arvioidaan edellä mainitun 150 päivän jälkeen päivärahaa keskeytykseltä suoritettaessa päättyvän ennen ensisijaisuusajan päättymistä, ensisijaisuusaika päättyy jo neljännen täyden kalenterikuukauden lopussa. Edellä mainittuihin muun lain nojalla suoritettaviin korvauksiin ei päivärahan ensisijaisuusaikana sovelleta, mitä 1 - 3 momentissa on säädetty. Sosiaalivakuutuslaitosten tulee vahvistaa sanottu ensisijaisuusaika ja ilmoittaa välittömästi 150 suorituspäivän täytyessä ensisijaisuusajan päättymisestä edellä tarkoitetun muun korvauksen myöntäjälle. Vakuutetulle tulee lisäksi tiedottaa kuntoutusmahdollisuuksista ja muun korvauksen hakemisesta. Uusi ensisijaisuusaika voidaan vahvistaa vain, jos aikaisemman päättymisestä on kulunut kuusi kuukautta. Edellä sanotuista ilmoituksesta ja tiedottamisesta säädetään tarkemmin asetuksella.

Päivärahaa suoritetaan riippumatta työntekijän eläkelain 5 b §:ssä tarkoitetusta osaeläkkeestä taikka sitä vastaavasta muusta täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä, jos vakuutetun oikeus saada mainittua eläkettä on alkanut ennen sen kalenterivuoden alkua, jota koskevat työtulot ovat päivärahan määrittämisen perusteena.

30 §

Tämän lain mukaisia etuuksia on haettava: 1) päivärahaa kuuden kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen sitä halutaan saada; jos päiväraha on myönnetty määräajaksi, mutta työkyvyttömyys jatkuu sen jälkeenkin, työkyvyttömyyden jatkumisesta on toimitettava selvitys paikallistoimistoon kuuden kuukauden kuluessa päivärahaoikeuden päättymisestä;

Tämän lain mukaisia etuuksia on haettava: 1) päivärahaa neljän kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen sitä halutaan saada; jos päiväraha on myönnetty määräajaksi, mutta työkyvyttömyys jatkuu sen jälkeenkin, työkyvyttömyyden jatkumisesta on toimitettava selvitys paikallistoimistoon neljän kuukauden kuluessa päivärahaoikeuden päättymisestä;

75 §

Sosiaali- ja terveysministeriö päättää korvauksen vähimmäismäärästä, joka postisiirron välityksellä lähetetään vakuutetulle.

Tämän lain mukaiset etuudet maksetaan hakijan ilmoittamalle tilille Suomessa sijaitsevaan rahalaitokseen, jollei kansaneläkelaitos toisin määrää.

76 §

Tämän lain 16 §:ssä tarkoitettujen työtulojen määrät tarkistetaan siinä suhteessa kuin päivärahan sekä äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan maksuvuodelle vahvistettu työntekijäin eläkelain 9 §:n mukainen palkkaindeksiluku poikkeaa edelliselle kalenterivuodelle vahvistetusta palkkaindeksiluvusta.

Tämän lain 9 §:n 3 momentissa säädetty markkamäärä sidotaan elinkustannusindeksiin siten, että sitä muutetaan samanaikaisesti ja samassa suhteessa kuin kansaneläkkeitä muutetaan kansaneläkelaisissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain (348/56) nojalla. Tämän lain 16 §:n 1 momentissa säädettyjä markkamääriä tarkistetaan kalenterivuositain maan yleisessä palkkatasossa tapahtuneiden muutosten johdosta sen palkkaindeksin mukaan, joka vuosittain vahvistetaan työntekijäin eläkelain 9 §:n soveltamista varten.

76 §

Tämän lain 16 §:ssä tarkoitettujen työtulojen määrät tarkistetaan siinä suhteessa kuin päivärahan sekä äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan maksuvuodelle vahvistettu työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettu indeksiluku poikkeaa edelliselle kalenterivuodelle vahvistetusta indeksiluvusta.

Tämän lain 9 §:n 5 momentissa säädetty markkamäärä sidotaan elinkustannusindeksiin siten, että sitä muutetaan samanaikaisesti ja samassa suhteessa kuin kansaneläkkeitä muutetaan kansaneläkelaisissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain (348/56) nojalla. Tämän lain 16 §:n 1 momentissa säädettyjä markkamääriä tarkistetaan kalenterivuositain sen indeksin mukaan, joka vuosittain vahvistetaan työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen soveltamista varten.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996 ja sitä sovelletaan etuuteen, joka kohdistuu lain voimaantulon jälkeiseen aikaan. Jos työkyvyttömyys tai oikeus etuuteen on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa, etuus maksetaan kuitenkin entisen suuruisena niin kauan kuin työkyvyttömyys tai oikeus etuuteen jatkuu yhdenjaksoisesti.

Tämän lain 16 §:n 1 momentissa ja 22 §:n 1 momentissa säädetyt markkamäärät vastaavat vuodelle 1996 vahvistettua työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettua indeksilukua.

Laki

kansaneläkelain 39 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/56) 39 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 21 päivänä marraskuuta 1994 annetussa laissa (981/94) seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

39 §

Jos vakuutetulla on työkyvyttömyyden aiheuttaneen sairauden, vian tai vamman perusteella oikeus saada sairausvakuutuslain 15 §:n 1 tai 3 momentin nojalla päivärahaa, alkaa oikeus työkyvyttömyyseläkkeen saamiseen aikaisintaan sen kuukauden alusta, jota edeltäneen kuukauden ajalta hänellä olisi viimeksi ollut oikeus päivärahaan. Jos vakuutetulla on oikeus saada sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa vastaavaa ulkomailta maksettavaa etuutta, se otetaan huomioon eläkkeen alkamisaikaa määrättäessä samalla tavalla kuin sairausvakuutuslain mukainen päiväraha kuitenkin enintään sairausvakuutuslain mukaiseen enimmäissuoritusajakaan saakka. Etuuteen voidaan rinnastaa myös tällaista etuutta vastaava palkka.

Oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen alkaa aikaisintaan sen kuukauden alusta, jota edeltäneen kuukauden aikana hakijalla olisi viimeksi ollut oikeus sairauden, vian tai vamman perusteella sairausvakuutuslain 15 §:n 1 tai 3 momentin nojalla päivärahaan. Jos oikeutta päivärahaan ei ole, oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen alkaa kuitenkin vasta, kun sairausvakuutuslain 19 §:ssä tarkoitettua aikaa vastaava aika on päättynyt. Tämä ei kuitenkaan koske hakijaa, jonka työkyvyttömyys on alkanut ennen kuin hän on täyttänyt 15 vuotta. Jos vakuutetulla on oikeus saada sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa vastaavaa ulkomailta maksettavaa etuutta, se otetaan huomioon eläkkeen alkamisaikaa määrättäessä samalla tavalla kuin sairausvakuutuslain mukainen päiväraha kuitenkin enintään sairausvakuutuslain mukaiseen enimmäissuoritusajakaan saakka. Etuuteen voidaan rinnastaa myös tällaista etuutta vastaava palkka.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammiukuuta 1996.

4.

Laki

kuntoutusrahalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti kumotaan 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetun kuntoutusrahalain (611/91) 9 §:n 2 momentti ja 17 §:n 2 momentti, muutetaan 8 §:n 2 momentti, 14 §:n 2 momentti, 15 § ja sen otsikko, 17 §:n otsikko ja pykälän 1 momentti, 18 §:n 1 momentti, 25 §:n 3 momentti sekä 31 §, sellaisina kuin niistä ovat 8 §:n 2 momentti ja 15 § 28 päivänä marraskuuta 1994 annetussa laissa (1065/94), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

Maksamisaika

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Tällöin kuntoutusrahaa maksetaan kuitenkin enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden kummankin syyn perusteella erikseen laskettuna, jollei sen maksaminen pitemmältä ajalta ole kuntoutuksen etenemisen turvaamiseksi perusteltua. Tarkemmat määräykset maksamisen perusteista antaa kansaneläkelaitos.

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Tällöin kuntoutusrahaa maksetaan kuitenkin 20 prosentilla alennettuna ja enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden kummankin syyn perusteella erikseen laskettuna, jollei sen maksaminen pitemmältä ajalta ole kuntoutuksen etenemisen turvaamiseksi perusteltua. Tarkemmat määräykset maksamisen perusteista antaa kansaneläkelaitos.

9 §

Omavastuu aika

Jos kuntoutuja olisi työnsä laadun vuoksi ilman kuntoutukseen osallistumista joutunut säännönmukaisesti olemaan työssä sunnuntai-, pyhä-, itsenäisyys- tai vapunpäivänä, tämä päivä rinnastetaan omavastuu-aikaa laskettaessa arkipäivään. (kumotaan)

14 §

Kuntoutusrahan määrä

Jos kuntoutusrahan perusteena olevat työtulot ovat sairauden, työttömyyden tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi olleet olennaisesti pienemmät kuin ne muutoin olisivat olleet, kuntoutusraha määrätään hakemuksesta viimeksi vahvistettua verovuotta edeltäneen verovuoden työtulojen perusteella. Tässä momentissa tarkoitettujen työtulojen

Tämän pykälän mukaan määräytyvää kuntoutusrahaa ei makseta, jos 1 momentissa tarkoitetun päivärahan määrittämisen perusteena olevat työtulot ovat alle 5 000 markkaa.

määrät tarkistetaan siinä suhteessa kuin kuntoutusrahan alkamisvuodelle vahvistettu työntekijäin eläkelain 9 §:n mukainen palkkaindeksiluku poikkeaa viimeistä edelliselle kalenterivuodelle vahvistetusta palkkaindeksiluvusta.

15 §

Työttömyysturvaa tai työmarkkinatukea saaneen kuntoutusrahan vähimmäismäärä

Jos kuntoutuja sai välittömästi ennen kuntoutusrahan alkamista työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea, kuntoutusrahana maksetaan kuntoutuksen alkaessa vähintään sairausvakuutuslain 18 a §:ssä tarkoitettu markkamäärä lisättynä 10 prosentilla.

17 §

Kuntoutusrahan vähimmäismäärä ammatillisessa kuntoutuksessa

Ammatillisessa koulutuksessa olevan omassa taloudessaan asuvan tai huoltovollisen kuntoutusraha on 14 ja 15 §:n säännösten estämättä vähintään 86 prosenttia työttömyysturvalain (602/84) mukaisen täysimääräisen peruspäivärahan määrästä lisättynä 10 prosentilla.

Ammatillisessa koulutuksessa olevan, omassa taloudessaan asuvan tai huoltovollisen vähimmäiskuntoutusraha määrätään hakemuksesta 14-16 §:n sekä 1 momentin estämättä prosentiosuutena kansaneläkelain mukaisen pohjaosan ja yksinäisen henkilön täysimääräisen lisäosan yhteismäärästä noudattaen soveltuvin osin sosiaalihuoltolain (710/82) 32 §:n nojalla vahvistettuja toimeentulotuen yleisiä perusteita siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

15 §

Työttömyysturvaa tai työmarkkinatukea saaneen kuntoutusrahan määrä

Jos kuntoutuja on kuntoutusrahan alkamista edeltävän kuukauden aikana saanut työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea, kuntoutusrahana maksetaan kuntoutuksen alkaessa vähintään sairausvakuutuslain 18 a §:ssä tarkoitettu markkamäärä lisättynä 10 prosentilla.

17 §

Kuntoutusrahan määrä ammatillisessa koulutuksessa

Kuntoutuksen toteutumisen turvaamiseksi ammatillisessa koulutuksessa olevan omassa taloudessaan asuvan tai huoltovollisen kuntoutusraha päivää kohden on 14 ja 15 §:n säännösten estämättä opintotukilain (65/94) 11 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettun opintorahan kuukausimäärän 25. osa, jollei hänellä mainittujen säännösten nojalla ole oikeus määrältään tätä suurempaan kuntoutusrahaan.

(kumotaan)

18 §

Yhteensovitus

Jos kuntoutuja saa korvausta ansionmenetyksestä jonkin muun lain perusteella, muuta kuin 16 §:n tai 17 §:n 2 momentin mukaan määräytyvää kuntoutusrahaa maksetaan samalta ajalta vain siltä osin kuin se on muuta etuutta suurempi.

18 §

Yhteensovitus

Jos kuntoutuja saa korvausta ansionmenetyksestä jonkin muun lain perusteella, muuta kuin 16 §:n mukaan määräytyvää kuntoutusrahaa maksetaan samalta ajalta vain siltä osin kuin se on muuta etuutta suurempi.

25 §

Etuuksien hakeminen

Kuntoutusrahaa ei makseta ilman erityistä syytä pitemmältä kuin 12 kuukauden ajalta ennen sen hakemista.

Kuntoutusrahaa on haettava neljän kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen sitä halutaan saada. Etuus tai osa siitä voidaan myöntää, vaikka sitä ei olisi haettu neljän kuukauden määräajassa, jos sen epäminen myöhästymisen vuoksi olisi kohtuutonta.

31 §

Indeksitarkistus

Kuntoutusrahaan, joka määräytyy 14 tai 15 §:n mukaan, tehdään vuosittain indeksitarkistus noudattaen vastaavasti, mitä työntekijäin eläkelain 9 §:ssä on säädetty.

31 §

Indeksitarkistus

Kuntoutusrahaan, joka määräytyy 14 tai 15 §:n mukaan, tehdään vuosittain indeksitarkistus noudattaen vastaavasti, mitä työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996. Lakia sovelletaan kuntoutusrahaan, johon oikeus sitä koskevan päätöksen mukaisesti alkaa lain voimassa ollessa.

Laki

kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta 27 päivänä maaliskuuta 1991
 annetun lain (610/91) 2 §:n 1 ja 3 momentti ja 6 § sekä
lisätään lain 3 §:ään uusi 3 momentti sekä lakiin uusi 7 a §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

2 §

Vajaakuntoisten ammatillinen kuntoutus

Kansaneläkelaitoksen on järjestettävä va-
 kuutetulle, jonka työkyky ja ansiomahdolli-
 suudet ovat sairauden, vian tai vamman
 vuoksi olennaisesti heikentyneet, tarvittava
 ammatillinen koulutus tai valmennus hänen
 työkykynsä säilyttämiseksi tai parantami-
 seksi, jollei sitä ole järjestetty työllisyyslain
 7 §:n, työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuk-
 sesta annetun lain (763/90), työeläkelakien
 taikka erityisopetusta koskevien säännösten
 perusteella.

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan
 1 momentissa myös elinkeinon tai ammatin
 harjoittamisen tukemiseksi annettavaa avus-
 tusta tai korotonta lainaa työvälineiden ja
 työkoneiden hankkimista ja oman yrityksen
 perustamista ja muuttamista varten sekä am-
 matillisen koulutuksen vuoksi välttämätöntä
 peruskoulutusta.

3 §

Vaikeavammaisten lääkinnällinen kuntoutus

Ehdotus

2 §

Vajaakuntoisten ammatillinen kuntoutus

Kansaneläkelaitoksen on järjestettävä va-
 kuutetulle, jonka työkyky ja ansiomahdolli-
 suudet ovat sairauden, vian tai vamman
 vuoksi olennaisesti heikentyneet, tarvittava
 ammatillinen koulutus tai valmennus hänen
 työkykynsä säilyttämiseksi tai parantamiseksi,
 jollei sitä ole järjestetty *työvoimapolitiittisesta*
työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta
 annetun lain (763/90), työeläkelakien taikka
 erityisopetusta koskevien säännösten perusteella.

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan
 1 momentissa myös ammatillisen koulutuk-
 sen vuoksi välttämätöntä peruskoulutusta
 sekä elinkeinon tai ammatinharjoittamisen
 tukemiseksi annettavaa avustusta työvälinei-
 den ja työkoneiden hankkimista ja oman yri-
 tyksen perustamista ja muuttamista varten.
 Avustuksen enimmäismäärästä säädetään
 asetuksella.

3 §

Vaikeavammaisten lääkinnällinen kuntoutus

Tässä pykälässä tarkoitettu kuntoutus on
 järjestettävä siten, että 16 vuotta täyttäneel-
 le kuntoutujalle järjestettyjen avoterapioiden
 ja laitosjaksojen määrät eivät ylitä asetuk-
 sella säädettyjä enimmäismääriä.

6 §

*Kuntoutusmahdollisuuksien
selvitysvelvollisuus*

Kansaneläkelaitoksen on tarvittaessa selvitettävä vakuutetun kuntoutustarve, viimeistään kuitenkin silloin, kun vakuutettu on saanut sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa 60 päivältä.

6 §

*Kuntoutusmahdollisuuksien
selvitysvelvollisuus*

Kansaneläkelaitoksen on tarvittaessa selvitettävä vakuutetun kuntoutustarve, viimeistään kuitenkin silloin, kun vakuutetun sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan suorituspäivien lukumäärä ylittää 60.

7 a §

Matkakustannusten korvaaminen

Kuntoutujalle korvataan kuntoutuksesta aiheutuneet tarpeelliset ja kohtuulliset matkakustannukset siltä osin kuin ne yhdensuuntaiselta matkalta ylittävät 45 markkaa (omavastuuosuus). Jos kuntoutuksesta aiheutuvat tarpeelliset ja kohtuulliset matkakustannukset saman kalenterivuoden aikana ylittävät 900 markkaa (vuotuinen omavastuuosuus), vuotuisen omavastuuosuuden ylittävä osa näistä matkakustannuksista korvataan kokonaan. Korvattaviin matkakustannuksiin eivät kuulu opiskelijan päivittäisistä koulumatkoista ja koulutukseen liittyvän harjoittelun päivittäisistä matkoista aiheutuvat matkakustannukset.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996. Sitä sovelletaan lain voimaantulon jälkeen alkavaan kuntoutukseen. Lain 7 a §:n säännöistä matkakustannusten korvaamisesta sovelletaan lain voimassa ollessa tehtyjen matkojen kustannuksiin.